

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
2010.28-1375

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΗΜΕΡΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ

Ο Λ Υ Μ Π Ο

ΜΕ ΘΕΜΑ:

"Η ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ ΩΣ ΦΥΣΙΚΟΥ -
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΟΛΟΥ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ"

ΛΑΡΙΣΑ 13 & 14 ΜΑΡΤΙΟΥ 1993

Ηχος-Τραφή ΕΠΕ

ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ - ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 93 155 61 ΧΟΛΑΡΓΟΣ

ΤΗΛ 6548568 - 6548667 / FAX 6533534

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Τεχνικό Επιμελητήριο - Τμήμα Κεντρικής & Δυτικής Θεσσαλίας δίνει στη δημοσιότητα τα Πρακτικά του συνεδρίου που έγινε στη Λάρισα στις 13 & 14 Μαρτίου 1993 και είχε σαν θέμα

"Η Ανάδειξη του Ολύμπου ως Φυσικού, Πολιτιστικού και Τουριστικού Πόλου της Χώρας".

Πιστεύουμε ότι η προσπάθεια αυτή του Τμήματός μας, θα συμβάλλει στο να αποσαφηνιστούν οι απόψεις και οι σκέψεις γύρω από το τεράστιο ^{θέμα} της ανάδειξης του Ολύμπου και της ανάπτυξης της παραολυμπιας περιοχής, θα κεντρίσει το ενδιαφέρον της πολιτείας και των φορέων και θα βοηθήσει στη λήψη αποφάσεων και στην υλοποίηση προγραμμάτων προς αυτή την κατεύθυνση.

Η Διοικούσα Επιτροπή, θέλει να ευχαριστήσει τα μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής του Συνεδρίου, τους Εισηγητές, τα Μέσα Ενημέρωσης και όλους όσους συνέλαβαν στην υλοποίηση αυτής της προσπάθειας και να παρακαλέσει να κριθούν με επιεικεία τυχόν σφάλματα ή παραλείψεις αυτής της έκδοσης.

Επισημαίνουμε και από αυτή τη θέση ότι η λήψη μέτρων και η υλοποίηση προγραμμάτων για την προστασία και ανάπτυξη του Ολύμπου και την ανάδειξη της περιοχής είναι απόλυτα επιβεβλημένα, δηλώνουμε το ενδιαφέρον του ΤΕΕ και τη διάθεσή του για οποιαδήποτε βοήθεια και συνεργασία μέσα στα πλαίσια της αρμοδιότητός του και των δυνατοτήτων του.

Ο Πρόεδρος

Δ. Λιβέρης

Πρόγραμμα Συνεδρίου

Σάββατο 13 Μαρτίου 1993

Πρωινή Συνεδρίαση

Προεδρείο:	Δ. Παντερμαλής - Κ. Μέγας - Α. Μπαρμπούτης
9.00 - 9.30	Προσελευση - Εγγραφή Συνέδρων
9.30 - 10.40	Εναρξη εργασιών Συνεδρίου και ομιλία Προέδρου ΤΕΕ χαιρετισμοί εκπροσώπων Φορέων - Ομιλία από τον Γεν. Γραμ. Περιφέρειας Θεσσαλίας Διάλειμμα
10.50 - 11.10	Εισήγηση "Ο Μακεδονικός Ολυμπος" Ευτ. Παντερμαλή - Αρχαιολόγος ΙΣΤ' Εφορ. Αρχ/των Θεσ/νίκης
11.10 - 11.30	Εισήγηση "Κλασσικές Αρχαιότητες στην περιοχή του Θεσσαλικού Ολύμπου" Αθ. Τζισφάλιας - Αρχαιολόγος ΙΕ' Εφορ. Προϊστ. & Κλασσικών Αρχ/των Θεσσαλίας
11.30 - 11.50	Εισήγηση "Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία στην περιοχή του Θεσσαλικού Ολύμπου" Λαζ. Δεριζιώτης - Αρχαιολόγος 7η Εφορεία Βυζαντ. Αρχ/των Θεσσαλίας
11.50 - 12.10	Εισήγηση "Ολυμπος - Δωδώνη: Πίσω από τον Ομηρικό Δεσμό" Κ. Σουέρεφ - Αρχαιολόγος ΙΣΤ' Εφορ. Αρχ/των Θεσ/νίκης
12.10 - 12.30	Εισήγηση "Αρχαιολογικά Πάρκα - Ενα πείραμα εφαρμογής στον Μυθικό Ολυμπο" Επαμ. Πετριδης - Αρχιτέκτων - 4η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Θεσ/νίκης
12.30 - 12.50	Εισήγηση "Αρχαιότητες και μνημεία του κάτω Ολύμπου - Ερευνα και ανάδειξη τους στα πλαίσια ί δ ρ υ σ η ς ε ν ό ς Οικοεθνοαρχαιολογικού Πάρκου" Δέσπ. Χατζή - Βαλλιάνου - Αρχαιολόγος
12.50 - 14.00	Ερωτήσεις - Παρεμβάσεις - Τοποθετήσεις Συζήτηση

Τέλος συνεδρίασης

Σύνταξη παρουσίαση του βιβλίου του ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΡΕΙΒΑΤΩΝ
επίσης ε' επί τουριστικής του λειτουργίας
ιδέες πάνω στην αναπαύση του τουρισμού στην ευρύτερη
περιοχή του Ολύμπου
Χωροταξική μελέτη ε' δυνατότητες ανάπτυξης του Ολύμπου
Εκπαιδευτική τουριστική αξιοποίηση του Ολύμπου
Διαδρομές προέχεισης των υαυφών του Ολύμπου
Δυνατότητες ε' προοπτικές χειμερινής αξιοποίησης των
υαυφών ηλέυρων του Ολύμπου
Δεδομένα ε' προοπτικές ανάπτυξης της διεπιτής παραορύφιας
ηλέυρας του Ολύμπου

Απογευματινή Συνεδρίαση

Προεδρείο:	Κ. Τζανακούλης - Ι. Κοκάρας - Λ. Μεταξιώτης
17.00 - 17.20	Εισήγηση "Ολυμπος - από την αναγνώριση της αυταξίας του μέχρι την απειλούμενη οικο - καταστροφή του" Κ. Τσίπρας - Πολιτικός Μηχ/κός - ΔΡ. χωροταξίας - Δ/ντής Σύνταξης Περιοδικού "Φύση και Οικολογία"
17.20 - 17.40	Εισήγηση "Ολυμπος: Μνημείο παγκόσμιας ακτινοβολίας και η ανάλογη αντιμετώπισή του" Αργ. Παπαγγελής Εκπρόσωπος Συλλόγου Ορειβατών Λάρισας
17.40 - 18.00	Εισήγηση "Ο Ολυμπος και τα υδατορεύματά του" Δημ. Κωτούλας - Καθηγητής ΑΠΘ - Εργαστήριο Διευθέτησης Ωρεινών Υδάτων
18.00 - 18.20	Εισήγηση "Η χλωρίδα, η πανίδα και τα αισθητικά δάση του Ολύμπου" Ελ. Καλιαμπός - Δασολόγος του Δασαρχείου Ελασσόνας
18.20 - 18.40	Εισήγηση "Σύνθεση στοιχείων πανίδας και χρήσεων γης, για μια σωστότερη οργάνωση της προστασίας του Ολύμπου" Β. Χατζηρβασάνης - Δασολόγος
18.40 - 19.00	Εισήγηση "Ο Ολυμπος θησαυροφυλάκιο ανεκτίμητου γενετικού υλικού" Ελ. Κοντσιώτου και Ελ. Παπουτσή - Κωστοπούλου - ΕΘ. Ι. Αγ. Ε - Ινστιτούτο Κτηνοτροφικών Φυτών & Βοσκήν
19.00 - 19.20	Εισήγηση "Ολυμπος: Πληροφορίες για κλιματολογικά στοιχεία, υπάρχουσες υποδομές και σημερινές δραστηριότητες" Εκπρόσωπος ΤΕΕ
19.20 - 19.40	Εισήγηση "Σύσταση Οικολογικού Φυσικού Πάρκου στον Ολυμπο" Γ. Κωστοπούλου - Αρχιτέκτων & Περιβ/λόγος
19.40 - 21.00	Ερωτήσεις - Παρεμβάσεις - Τοποθετήσεις Συζήτηση

Τέλος Συνεδρίασης

20) Μια έκτακτη προέχειση για την διερεύνηση
προοπτικών ανάπτυξης των
δημοκρατία εσώων για ενέριτες
αυ παραεβάβεις στην ευρύτερη
περιοχή του Ολύμπου

Κυριακή 14 Μαρτίου 1993

Προεδρείο: Δ. Λιβέρης - Γ. Παπαθανασίου - Ι. Πυργιώτης

9.30 - 9.50	Εισήγηση "Η Τουριστική ανάπτυξη μοχλός αναβάθμισης του Φυσικού και πολιτιστικού Περιβάλλοντος" Ευάγ. Καραβαγγέλης - Καθηγητής ΤΕΙ - Εκπρόσωπος Συλλογού Ελλήνων Ορειβατών Κατερίνης	11.10 - 11.30	Εισήγηση "Δυνατότητες και Προοπτικές χειμερινής αξιοποίησης των Νοτιο - Δυτικών πλαγιών του Ολύμπου" Ν. Μπλάνας - Γεωπόνος, Δρ. Γεωργοοικονομολόγος
9.50 - 10.10	Εισήγηση "Σκέψεις πάνω στην ανάπτυξη του τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου" Ελισ. Χατζηνικολάου - Στέλεχος ΕΟΤ - Δ/ντής Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου της Ελλάδος	11.30 - 11.50	Εισήγηση "Δεδομένα και προοπτικές ανάπτυξης της Δυτικής Παραολύμπιας περιοχής" Π. Χατζήνας - Πολ. Μηχ/κός τ. Δήμαρχος Ελασσόνας
10.10 - 10.30	Εισήγηση "Χωροταξική θεώρηση και δυνατότητες ανάπτυξης του Ολύμπου" Μαν. Παπανικολάου - Μαθηματικός - Πολεοδόμος Προϊστ. Τμήμ. Οικιστικής δομής Δ/σης Χωρ/ξίας ΥΠΕΧΩΔΕ	11.50 - 12.10	Εισήγηση "Ανάπλαση και αναβίωση των παραδοσιακών Οικισμών του Ολύμπου" Δημ. Θεοδωρίδης - Αρχιτεκτων - Ειδικός Σύμβουλος Νομαρχίας Πιερίας
10.30 - 10.50	Εισήγηση "Χιονοδρομική και Ορειβατική αξιοποίηση του Ολύμπου" Στεφ. Χαίτας - Πρόεδρος Χιονοδρομικού Ομίλου Κατερίνης	12.10 - 12.30	Εισήγηση "Μια συνθετική προσέγγιση για τη διερεύνηση Προοπτικών Ανάπτυξης και τη Δημιουργία στόχων για Ενέργειες και Παρεμβάσεις στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου" Ι. Δημητριάδης - Πολεοδόμος - Χωροτάκτης
10.50 - 11.10	Εισήγηση "Διαδρομές προσέγγισης των κορυφών του Ολύμπου" Δρ. Γ. Χατζηλάκος - Μηχ. Γεωπόνος	12.30 - 14.00	Ερωτήσεις - Παρεμβάσεις - Τοποθετήσεις - Απολογισμός Εργασιών

Τέλος Εργασιών Συνεδρίου

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

1. Διον. Λιβέρης - Πρόεδρος Τμήματος Κεντρ. Δυτ. Θεσσαλίας Τ.Ε.Ε.
2. Γιαν. Κοκάρης - Α/Πρόεδρος Τμήματος Κεντρ. Δυτ. Θεσσαλίας Τ.Ε.Ε.
3. Κων. Μέγας - Μέλος ΔΕ Τμήματος Κεντρ. Δυτ. Θεσσαλίας Τ.Ε.Ε.
4. Τάσος Μπαρμπούτης - Μέλος ΔΕ Τμήματος Κεντρ. Δυτ. Θεσσαλίας Τ.Ε.Ε.
5. Λάζαρος Μεταξιώτης - Δήμαρχος Ελασσόνας.
6. Γιώργος Παπαθανασίου - Δήμαρχος Λιτοχώρου.
7. Δημήτριος Παντερμαλής - Καθηγητής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.
8. Ιωάννης Πυργιώτης - Οργαν. Γραμ. του Τμήματος Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.
9. Κων/νος Τζανακούλης - Πρόεδρος ΓΕΩΤΕΕ Κεντρ. Ελλάδος.

1η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Προεδρείο: Δ. Παντερμαλής - Κ. Μέγας - Α. Μπαρμπούτης

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΕΕ (ΔΙΟΝ. ΛΙΒΕΡΗΣ):

Κυρίες & Κύριοι

Σας καλωσ্বরίζω και σας ευχαριστώ για την τιμή που μας κάνατε να παρευρεθείτε στη σημερινή μας εκδήλωση.

Το συνέδριο αυτό που οργανώθηκε με την ευθύνη του Τμήματός μας είναι μια ακόμα προσφορά του ΤΕΕ και των Ελλήνων Μηχ/κών στην ανάπτυξη του τόπου μας και γίνεται, μέσα στα πλαίσια της Κοινωνικής δράσης του ΤΕΕ, ως θεσμοθετημένου Τεχνικού Συμβούλου της πολιτείας.

Κυρίες και Κύριοι

Τα προβλήματα του κλάδου μας κοινωνικά - οικονομικά επαγγελματικά είναι πολλά και καθημερινά οξύνονται μέσα στην γενική κρίση θεσμών και ιδεών που περνάμε. Με τη συνδικαλιστική μας δράση, γιατί είμαστε και συνδικαλιστικός φορέας δεν καταφέραμε δυστυχώς να εμποδίσουμε την υποβάθμιση του κλάδου μας, που συμβαίνει στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια. (Ισως στα συνδικαλιστικά να μην τα καταφέρνουμε καλά).

Η κοινωνική όμως προσφορά του ΤΕΕ εξακολουθεί, πιστεύουμε να είναι πολύ σημαντική, ίσως η σημαντικότερη κάθε άλλου φορέα της χώρας και τούτο διότι ο Μηχ/κός όντας ο οραματιστής και ο εφαρμοστής παράλληλα της νέας γνώσης και της νέας τεχνολογίας, όντας ο άνθρωπος που αντιμετωπίζει επί τόπου τα προβλήματα παλεύει και τιθασεύει τα στοιχεία της φύσης, όντας ο άνθρωπος που μορφοποιεί και μετουσιώνει σε πράξη τις επιθυμίες των συνανθρώπων του έχει ήδη εθιστεί και του έχει γίνει συνείδηση η ενασχόληση με τα κοινωνικά προβλήματα.

Αλλωστε η δράση της κάθε κοινωνικής ομάδας προσδιορίζεται και από τις αρχές και προτεραιότητες που η ίδια βάζει και εμείς πιστεύουμε ότι μια κοινωνική ομάδα ευημερεί μακροπρόθεσμα μόνο μέσα σε μια συνολικά ευημερούσα κοινωνία.

Με βάση αυτές τις αρχές και μέσα σ' αυτά τα πλαίσια τοποθετείται και η οργάνωση αυτού του Συνεδρίου που έχει θέμα "Η ανάδειξη του Ολύμπου ως Φυσικού - Πολιτιστικού και Τουριστικού Πόλου της Χώρας μας".

Το θέμα και το αντικείμενο αυτού του Συνεδρίου είναι πολύ μεγάλο και δύσκολο και ομολογώ ότι με δέος και με κάποια αμηχανία αρχίσαμε να το πλησιάζουμε, γιατί γνωρίζουμε ότι όταν αναφερόμαστε στον Ολυμπο, το βουνό των Θεών, αναφερόμαστε σε ένα παγκόσμιο πολιτιστικό σύμβολο γιατί ο Ολυμπος είναι απόλυτα συνυφασμένος με την Ελλάδα και τον Ελληνισμό, με ότι αυτό συνεπάγεται και κατά συνέπεια απόλυτα συνυφασμένος με τη γέννηση του Δυτικού πνεύματος.

Αλήθεια τι είναι ο Ολυμπος;

Στην Ιλιάδα ο Ομηρος τον ονομάζει μέγα μακρύ αιγλήει (δηλ. λαμπρό) πολύδενδρο.

Εκεί έπαιζε τη λύρα του ο Απόλλωνας, εκεί οι Μούσες τραγουδούσαν, εκεί η Ηδη πρόσφερε την αμβροσία - Εκεί η Ηώ ανεβαίνει με το άρμα της για να φέρει το φως στους Θεούς και τους ανθρώπους.

Από εκεί κατά τον Οβίδιο ξεκινούν οι δρόμοι για τον ουρανό, τη νέα κατοικία των Θεών, το γαλαξία.

Αλλά και από εκεί ο Δίας ρίχνει τους κεραυνούς του, τις βροντές και τις αστραπές, όταν θέλει να τιμωρήσει Θεούς και ανθρώπους. Η λαϊκή παράδοση λέει, "ψηλά στην κορυφή του Ολύμπου είναι ένα παλάτι με κολώνες μαρμάρινες που ένας βοσκός το είδε μια φορά και άλλος κανείς ποτέ δεν θα το ιδεί.

Είναι και ένα πλατύ αλώνι, που τον παλιό καιρό πάλευαν και παρατρεχαν να δουν ποιός θα νικήσει.

Μα και η λαϊκή μούσα ύμνησε τον Ολυμπο και τους αγώνες όσων αγωνίστηκαν στα λημέρια του για τη λευτεριά.

Γύρω από αυτόν τον τόπο με τους θρύλους και με τους φόβους αλλά και τα δάση, τα ζωντανά του, τα νερά του αναπτύχθηκαν πόλεις και οικισμοί με θαυμάσιο πολιτισμό, όπως η αρχαιολογική σκαπάνη και ο μόχθος ανθρώπων, ορισμένους από τους οποίους έχουμε την τιμή να φιλοξενούμε σήμερα εδώ έφερε σε φως.

Σήμερα για μας ο Ολυμπος εξακολουθεί να είναι η φύση, η ζωή, ο μύθος, ο θρύλος και όλα αυτά σε ένα θαυμάσιο συνδυασμό, που τον κάνουν ένα αξεπέραστο φυσικό θαύμα, ένα ισχυρό μαγνήτη που προσελκύει το ενδιαφέρον των ανθρώπων από τα πέρατα του κόσμου. Έτσι εκτός από σύμβολο ο Ολυμπος είναι και ένας τεράστιος πλουτοπαραγωγικός και Τουριστικός πόρος, που μπορεί υπό ορισμένες προϋποθέσεις να αξιοποιηθεί με την καλή έννοια του όρου και να προσφέρει σημαντικά στην οικονομία της περιοχής και την Εθνική Οικονομία.

Τι γίνεται σήμερα στον Ολυμπο;

Δυστυχώς πολύ λίγα πράγματα.

Η περιοχή από την πλευρά της Θεσσαλίας είναι από τις πιο υποβαθμισμένες και προβληματικές περιοχές της χώρας. Η οικονομία της περιοχής είναι υποτυπώδης. Τα κατά κεφαλή εισόδημα από τα ισχνότερα της χώρας, οι δε οικισμοί δημογραφικά έχουν καταρρεύσει.

Από την πλευρά της Πιερίας, έχει γίνει κάποια ανάπτυξη, ο τρόπος όμως που έγινε και το αποτέλεσμα αυτής της ανάπτυξης, δεν μπορεί να ισχυριστεί κανείς ότι είναι τα καλύτερα δυνατά.

Το δομημένο περιβάλλον και οι παραδοσιακοί οικισμοί έχουν εγκαταληφθεί από πολλά χρόνια με αποτέλεσμα να βρίσκονται υπό κατάρρευση. Τα ορισμένα μέτρα για την ενίσχυση τους, που πάρθηκαν τα τελευταία χρόνια, δεν είναι ικανά να ανατρέψουν την πορεία γιατί απαιτούν παράλληλα και οικονομική υποστήριξη, όπως σε άλλες περιοχές γίνεται (π.χ. Πήλιο).

Αλλά και στο ίδιο το βουνό, εκτός από τον Εθνικό Δρυμό, στο υπόλοιπο λίγα έχουν γίνει, για την προστασία και τη βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος και την προστασία της πανίδας. Σπάνια είδη πουλιών και ζώων εκλείπουν με τον καιρό, όπως και από τους αρμόδιους εισηγητές θα ακούσετε.

Τίποτα επίσης δεν έχει γίνει, ώστε να κάνει τον Ολυμπο περισσότερο προσίτο στους ανθρώπους και να τους δώσει τη δυνατότητα να απολαύσουν τα μοναδικά στοιχεία που αυτός συγκεντρώνει, να "παλαίψουν και να τρέξουν" στις χιονισμένες πλαγιές του, στα "πλατιά αλώνια", όπως λέει η παράδοση.

Οι αρχαιολογικοί θησαυροί της περιοχής, παλαιότεροι και νεώτεροι, εκτός από το Δίον, πολύ λίγο είναι προσίτοι και αξιοποιημένοι, ούτε καν προστατευόμενοι δεν είναι. Ακόμα και αυτοί οι μύθοι για τον Ολυμπο αρχίζουν σιγά - σιγά να ξεθωριάζουν.

Είναι βέβαιο λοιπόν, ότι πρέπει να ληφθούν μέτρα για την προστασία, την αναβάθμιση και την ανάπτυξη της περιοχής και είναι βέβαιο επίσης ότι πρέπει να διατεθούν σημαντικές πιστώσεις για να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες και υποδομές για την ανάπτυξη της.

Το ζητούμενο είναι να δούμε ποιά μέτρα πρέπει να ληφθούν, ποιές ενέργειες πρέπει να γίνουν, ποιές υποδομές χρειάζονται, ώστε πράγματι ο Ολυμπος να αποτελέσει Φυσικό - Πολιτιστικό και Τουριστικό πόλο της χώρας.

Γνωρίζουμε ότι για τα θέματα αυτά υπάρχουν πολλές απόψεις και διαφορετικές, αντιδιαμετρικές θα έλεγα αντιλήψεις και ότι το θέμα είναι από τα δύσκολα και στην επεξεργασία και στη λήψη των αποφάσεων.

Πιστεύουμε όμως ότι, εφόσον ξεκαθαρίσουν οι απόψεις και όσο περισσότερο συμφωνήσουμε σε κοινές θέσεις και προτάσεις, τόσο ευκολότερη θα είναι η λήψη αποφάσεων και λιγότερες οι αντιδράσεις και οι αναστολές.

Γι αυτό οργανώσαμε αυτό το Συνέδριο και καλέσαμε όλους όσους έχουν άποψη και θέσεις, Πολιτεία, Φορείς, Επιστήμονες ειδικούς κ.λπ., ώστε με την αλληλοενημέρωση, με την ανταλλαγή απόψεων και ιδίως με τον διάλογο και την γόνιμη αντιπαράθεση να καταλήξουμε, αν είναι δυνατόν, σε προτάσεις χρήσιμες, προς κάθε κατεύθυνση, τις οποίες ελπίζουμε ότι θα αξιοποιήσει η πολιτεία και όσοι έχουν τις αποφασιστικές αρμοδιότητες.

Προϋπόθεση βέβαια είναι η πολιτεία να έχει την πολιτική βούληση για αυτό το θέμα και να διαθέσει την απαιτούμενη χρηματοδότηση η οποία μέσα από το II Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, πιστεύουμε ότι μπορεί να εξευρενηθεί και να είναι αυξημένη.

Όσοι ανταποκρίθηκαν στην πρόσκλησή μας και βοήθησαν αυτήν την προσπάθεια, τους ευχαριστούμε.

Ιδιαίτερα ευχαριστούμε:

Τους Εισηγητές που μπήκαν στον κόπο να έλθουν να εισηγηθούν τις γνώσεις τους και τις προτάσεις τους.

Την Οργανωτική Επιτροπή τόσο για την πρακτική όσο και για την ηθική υποστήριξη προς το Συνεδριό μας.

Τους κ.κ. Τάκη Τλούπα και Σάββα Τσιλιγκιρίδη για τις θαυμάσιες φωτογραφίες τους, με τις οποίες οργανώσαμε την έκθεση φωτογραφίας που βλέπετε εδώ, και τον Αρχιτέκτονα Δημ. Θεοδωρίδη, ειδικό Σύμβουλο του Νομάρχη Πιερίας, για τη συμβολή του στην έκθεση αυτή και βέβαια όλους εσάς που παρευρίσκαστε σ' αυτό το Συνέδριο.

Σας ευχαριστώ

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΒΟΥΛΗΣ (ΝΙΚ. ΚΑΤΣΑΡΟΣ):

Χαιρετίζω με ιδιαίτερη ευχαρίστηση το Συνεδριό σας. Χαιρετίζω την παρουσία στην πόλη μας των αξιοτίμων κ.κ. Εισηγητών του. Το πρόβλημα της τουριστικής αξιοποίησης της κατοικίας των αρχαίων Θεών, του περισσότερο γνωστού σε όλο τον κόσμο όρους, είναι πολύ σοβαρό. Είναι γεγονός ότι δεν το προσέξαμε όλοι μας όσο έπρεπε. Και είναι επίσης γεγονός ότι δεν αξιοποιήθηκαν μέχρι τώρα τα συμπεράσματα των πολλών συνεδρίων που έχουν γίνει. Μένουμε στις συζητήσεις και στα πορίσματα. Δεν κάνουμε το επόμενο βήμα. Στερούμε έτσι τη δυνατότητα στα 10 εκατομμύρια των Ευρωπαίων τουριστών που επισκέπτονται την πατρίδα μας να ανεβούν στις κορυφές του και να ενισχύσουν και τον τουρισμό μας και την οικονομία μας. Στερούμε τη χαρά στους Έλληνες να επισκεφθούν τον Ολυμπο, να βρεθούν στα λημέρια των κλεφτών και των αρματολών, να δουν το πρωί την ανατολή του Ηλίου και το μεσημέρι να κάνουν το μπάνιο τους στις όμορφες παραλίες της Πιερίας και της Λάρισας. Ο λαός των δύο νομών έχει ευαισθητοποιηθεί πολύ με το πρόβλημα αυτό. Επίσης έχουν ευαισθητοποιηθεί και αντιπρόσωποι του στη Βουλή των Ελλήνων.

Είναι όμως γεγονός ότι και κάποιες ενέργειες δικές μου που δεν βρήκαν την ανταπόκριση που χρειζόταν ιδιαίτερα από μερικούς, από τους Δημάρχους, προς τους οποίους απευθύνθηκα, αλλά δυστυχώς το λέγω και από τους Έλληνες Ευρωβουλευτές.

Εκείνο που θέλω να σας πω είναι ότι από πλευράς Κυβερνήσεως αντίθετα, οι προτάσεις με την συμπάρασταση και των άλλων συναδέλφων μου βρήκαν ανταπόκριση και σας γνωρίζω ότι ανάμεσα στα επτά σημαντικότερα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζονται από πλευράς Κυβερνήσεως για το νομό Λάρισας, ένα απ' αυτά τα επτά είναι και η αξιοποίηση του Ολύμπου και μάλιστα σε μία

σύσκεψη που θα γίνει αύριο εδώ εις την Περιφέρεια Θεσσαλίας υπό τον Υφυπουργό παρά τον Πρωθυπουργόν τον κύριον Σημαιοφορίδην, θα συζητηθούν αυτά τα επτά θέματα.

Και ένα απ' αυτά, είναι το θέμα της αξιοποίησης του Ολύμπου, πράγμα που σημαίνει ότι αρχίζει η Πολιτεία να κατανοεί τη σοβαρότητα αυτού του έργου και πιστεύω το συνέδριό σας με τις θαυμάσιες εισηγήσεις, αν κρίνω όχι από το περιεχόμενο, γιατί δεν το άκουσα, αλλά τουλάχιστον από το πρόγραμμα που μας έχει διανεμηθεί, θα συμβάλει πάρα πολύ για την προώθηση αυτού του σημαντικότερου έργου αξιοποίησης του Ολύμπου.

Θέλω λοιπόν να ευχαριστήσω θερμά το Τμήμα Κεντρικής- Δυτικής Θεσσαλίας του Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδος, θέλω να ευχαριστήσω θερμά τους αξιότιμους κύριους Εισηγητές για τον κόπο στον οποίο υποβάλλονται και θέλω να σας διαβεβαιώσω ότι από πλευράς πολιτείας οι προτάσεις σας βοηθήσουν πάρα πολύ για τη σωστή αντιμετώπιση αυτού του μεγάλου θέματος.

Σας ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ): Ευχαριστούμε, ευχαριστούμε κύριε Αντιπρόεδρε και κρατάμε αυτή την υπόσχεση ότι η πολιτεία θα συμπαρασταθεί στις αποφάσεις, εντάξει, να πάτε στο καλό. Στη συνέχεια, παρακαλώ τους κύριους Βουλευτές και ας με συγχωρέσουν εάν η τάξη με την οποία θα τους καλέσω δεν είναι η απόλυτα ορθή, αλλά είμαι σε κάποια άλλη περιοχή και έτσι δεν ξέρω τις επιχώριες συνθήκες. Παρακαλώ τον κύριο Παπαδημόπουλο, τον Βουλευτή τον κύριο Παπαδημόπουλο να πάρει το λόγο.

ΠΑΠΑΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, κύριοι συνάδερφοι, κύριοι σύεδροι, κυρίες και κύριοι. Δεν πρόκειται κι εγώ να σας απασχολήσω, πολύ γρήγορα ένα σύντομο χαιρετισμό θα κάνω, για τον ίδιο λόγο θα αποχωρήσω κι εγώ σε λίγο, ήθελα μόνο να πώ ότι πράγματι όσα ακούστηκαν από τους προλαλήσαντες, είναι ο Ολυμπος όντως έτσι και ιστορία και μύθος και θρύλος, όλα αυτά εμπλέκονται και συμπλέκονται, ίσως είναι καλό που δεν έγινε τίποτα μέχρι τώρα, γιατί είναι γεγονός ότι δεν έχουμε ακόμα καθορίσει την τελική μας θέση όσον αφορά το είδος και το βαθμό της επέμβασης που πρόκειται να κάνουμε στον Ολυμπο.

Γιατί εδώ που τα λέμε, δεν ξέρω τι ακριβώς θα ακουστούν εν συνεχεία αλλά νομίζω ότι αυτό είναι το κύριο θέμα. Τι είδος επαναλαμβάνω και σε ποιό βαθμό επέμβασης πρόκειται να κάνουμε στον Ολυμπο. Πράγματι είναι ώρα να μην χάσουμε την ευκαιρία του δευτέρου πακέτου Delors, να εκμεταλλευτούμε αυτά τα χρόνια που έχουμε μπροστά μας τα άμεσα, ώστε πράγματι να ωφεληθεί ο Ολυμπος και να καταστεί όντως και ο φυσικός και ο τουριστικός και ο πολιτιστικός όπως αναγράφεται στο τίτλο του συνεδρίου, πόλος ανάπτυξης για την περιοχή. Μ' αυτά τα λίγα, σας ευχαριστώ για την πρόσκληση, σας συγχαίρω για την πολύ καλή πρωτοβουλία που είχατε, δεν πρέπει βέβαια να υποστέλουμε τη σημαία επειδή έγιναν πολλές προσπάθειες έως τώρα και μήπως κι αυτή πάει χαμένη, αλλοίμονο, αν δεν γίνουν προσπάθειες δεν καταλήγουμε κάπου.

Θαρρώ όπως είπε και ο κύριος Αντιπρόεδρος της Βουλής ότι λόγω του υψηλού επιπέδου των συμμετασχόντων σήμερα στην εκδήλωση αυτή θα προκύψει κάτι σημαντικό και θα ληφθεί σοβαρά υπόψη. Από την πλευρά τη δική μου και των λοιπών συναδέλφων θα πρέπει να έχετε την διαβεβαίωση ότι θα συνεργαστούμε και ότι από κοινού εδώ μας ενώνουν τα πάντα, θα συμβάλουμε ώστε όντως αυτή η προσπάθειά σας να μην πάει χαμένη και ο Ολυμπος να βρεί τη δικαίωση και την ανάπτυξη που αναμένει. Ευχαριστώ και σας συγχαίρω και πάλι και καλή επιτυχία στις εργασίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ): Ευχαριστούμε πολύ. Παρακαλώ πολύ το Βουλευτή κύριο Φαρμάκη να πάρει το λόγο.

ΦΑΡΜΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι είμαι βέβαιος ότι η παρέλαση

από το βήμα πολλών πολιτικών δεν σας είναι ιδιαίτερα ευχάριστη και είναι και ανούσια, γιατί έχουμε την κακή συνήθεια να τα αποδεχόμαστε όλα και να σας τα υποσχόμαστε όλα και δεν θα ξεφύγουμε απ' αυτή τη συνήθεια πιθανώς και σήμερα αν μας αφήσετε λίγο περισσότερο στο βήμα. Και εμείς έχουμε κάποια τρύνκ να σας ξεγελούμε, έχουμε πακέτα μικρότερα ή μεγαλύτερα στα οποία χωρούν όλα. Με συγχωρείτε γι' αυτήν τη μικρή εναντίον μας εισαγωγή.

Επειδή κατάγομαι από την παρολύμπια επαρχία του νομού, την επαρχία Ελασσόνας, θα μου επιτρέψετε να σας πώ ότι ήμουνα νιός και γέρασα ακούγοντας να κουβεντιάζουμε για τον Ολυμπο και συμμετέχοντας σε συναντήσεις ή συνέδρια που κουβεντιάζαν για την ανάπτυξη του Ολύμπου και ανάπτυξη βέβαια δεν βλέπω. Ο Ολυμπος είναι όλα αυτά που είπε συνοπτικά ο Πρόεδρος του παραρτήματος του ΤΕΕ ο κύριος Λιβέρης.

Ο Ολυμπος απασχόλησε πολλές φορές και την απο εδώ πλευρά και την από εκεί των κατοίκων και την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Ο Ολυμπος δεν απασχόλησε ποτέ την Ελληνική πολιτεία και την Ελλάδα θα έλεγα. Έτσι ακούγονται για μένα τουλάχιστον περίεργα και σήμερα όσα λέγονται ότι ήρθε η ώρα σοβαρότερα τάχα να αντιμετωπισθεί το θέμα της ανάδειξης του Ολύμπου ως φυσικού πολιτιστικού και τουριστικού πόλου της χώρας όπως είναι και το θέμα του συνεδρίου.

Γιατί πρώτον δεν υπάρχει ακόμα διαμορφωμένη η άποψη τι θέλουμε να γίνει ο Ολυμπος, αν πρέπει να παρέμβουμε και πώς. Δεν υπάρχει ακόμα η εκδήλωση έστω και κατ' ελάχιστον της βούλησης της πολιτείας, δεν υπάρχει κανένα πρόγραμμα διαμορφωμένο. Ποιό πακέτο λοιπόν είναι αυτό που είναι τόσο μεγάλο που χωράει όλες αυτές τις ασάφειες και όλες αυτές τις υποσχέσεις; Αυτό το πακέτο που είναι έτσι επίκαιρο και μοντέρνο σήμερα και το συζητούμε το πακέτο Delors;

Ηδη τα έργα που πρόκειται να ενταχθούν σ' αυτό το πρόγραμμα το αναπτυξιακό που περιγράφεται από το πακέτο Delors, αυτό το πρόγραμμα έχει αρχίσει και διαμορφώνεται. Επρεπε να υπήρχε κάποια μελέτη. Δεν υπήρξε λοιπόν, ούτε στο παρελθόν, ούτε και τώρα εκδηλωμένη σαφώς η πολιτική βούληση της πολιτείας για το τι θέλει να γίνει ο Ολυμπος, να γίνει στον Ολυμπο.

Ο Ολυμπος αποτελεί μέχρι τώρα την ελπίδα των παρολύμπιων κατοίκων και της από τη δυτική και την ανατολική πλευρά αυτών που κατοικούν από εδώ και απο εκεί, ότι μπορούσαν να βοηθηθούν μέσω της ανάδειξης και της ανάπτυξής τους σε μια συνολικότερη ανάπτυξη. Τίποτε άλλο.

(αλλαγή κασσέτας)

ΦΑΡΜΑΚΗΣ: Θέλω να ελπίζω, ότι η σημερινή πρωτοβουλία του παραρτήματος του Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας, προστιθέμενη στις πολλές μέχρι τώρα πρωτοβουλίες του Δήμου Ελασσόνας, στις πολλές μέχρι τώρα πρωτοβουλίες των Δήμων της Ανατολικής πλευράς, στις όποιες συζητήσεις έχουν γίνει μέχρι τώρα, από πλευράς πολιτείας, Νομαρχίας Λάρισας και Νομαρχίας Πιερίας, ότι μπορεί να κινήσει κάποιες δυνάμεις.

Έχει χαθεί πολύς χρόνος, αυτός ο χρόνος μπορεί να μας ωρίμασε περισσότερο, όπως είπε ο κύριος Καθηγητής, αλλά ήταν κι ένας χαμένος χρόνος, που έδωσε τη δυνατότητα να αναδυθούν όπως ζούμε τελευταία και στο μεγάλο άλλο έργο που μας ενδιαφέρει το έργο του Αχελώου, πολλές δυνάμεις αντίδρασης που δεν θέλουν καμία ανάπτυξη, που θέλουν τον Ολυμπο απολίθωμα, στοιχειό, ιστορία και δεν θέλουν να τον φέρουν στη σημερινή πραγματικότητα και στην τέτοια ανάδειξή του, που να βοηθήσει συνολικότερα την ανάπτυξη αυτής της περιοχής.

Λοιπόν, εύχομαι η σημερινή πρωτοβουλία του παραρτήματος του Τεχνικού

Επιμελητηρίου της Ελλάδος, να έχει καλύτερη τύχη. Εύχομαι μαζί μας, να απαιτήσετε όλοι, ξένοι και ντόπιοι, την ταχύτερη ανάδειξη της βούλησης της πολιτείας, για την ανάδειξη του Ολύμπου, έτσι όπως επιθυμούμε.

Και εύχομαι με όσα θα πείτε, να βάλετε φραγμό σε όσα ακούμε τον τελευταίο καιρό, από κάποιους Οικολόγους που δεν είναι καθόλου ρεαλιστές και σ' αυτό αναφέρθηκε ο κύριος Καθηγητής, σε κάποιους Ορνιθολόγους και σε κάποιους, θα έλεγα πολύ απλά μπουρδολόγους, που φρενάρουν την εξέλιξη αυτού του θέματος.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ): Ευχαριστούμε τον κύριο Φαρμάκη. Είπε ενδιαφέροντα πράγματα και εάν δεν ήμουν Πρόεδρος θα απαντούσα, αλλά ως Πρόεδρος δεν μου επιτρέπεται.

ΦΑΡΜΑΚΗΣ: Γιατί όχι μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ): Μάλλον μετά. Και δεν νομίζω ότι τα εννοούσατε έτσι όπως τα είπατε, αλλά ως πολιτικός πρέπει να τα πείτε έτσι, γιατί εάν δεν τα πείτε έτσι, πως θα σας καταλάβουν.

Κι εσείς ανοίξατε το κουτάκι σας και το πακετάκι σας, εμείς όμως επειδή δεν ανήκουμε στο δικό σας χώρο και τα πακετάκια μας τα έχουμε στις βιβλιοθήκες μας, στα σπουδαστήριά μας, αλλά και πάνω στις χαράδρες που περπατάμε, στους αρχαιολογικούς χώρους, στα χωριά, βλέπουμε και την αθλιότητα, βλέπουμε και την πρόοδο. Παρά ταύτα υπακούουμε στους κανόνες εδώ πέρα.

Μιά στιγμή. Και δεν απαντούμε. Αργότερα. Ευχαριστώ πολύ πάντως. Χτυπήσατε στο σημείο που πρέπει, γιατί εκεί είναι, αυτό είναι το απαραίτητο που πρέπει να τονίσει κανείς και επιτρέψτε μόνο αυτό να πώ, δυστυχώς πάρα πολύ δυστυχώς στη χώρα μας δεν έχουμε ούτε ένα παράδειγμα ανάπτυξης, δεν εννοώ οικονομικής, όπου να πεί κανείς: "Βρε αδερφέ τι ωραία που πήγανε, και λεφτά βγάλανε και πολιτισμό κάνανε και ιστορία.", δεν είναι απολίθωμα η ιστορία, και ιστορία κάναμε. Αν μου λέγατε ένα παράδειγμα έχετε δικιο αλλά, και νομίζω ότι είναι η περίπτωση τώρα. Εντάξει χαίρομαι που συμφωνούμε.

Παρακαλώ τον κύριο Αδαμόπουλο, επίσης Βουλευτή.

ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΣ: Κυρίες και κύριοι εγώ μαζί μου δεν έχω κανένα πακέτο παρά μόνον το πρόγραμμα του σημερινού συνεδρίου που ελπίζω και εύχομαι να μην είναι ακόμα ένα συνέδριο από τα τόσα που έχουν προηγηθεί, από την Τοπική Αυτοδιοίκηση της Ελασσόνας, αλλά κι από μία μελέτη του κυρίου Βασιλειάδη που έχω υπόψη μου από πολύ παλιά, μία μελέτη που απετέλεσε την απαρχή για το πρόγραμμα LEADER στην επαρχία της Ελασσόνας.

Σίγουρα η σημερινή πρωτοβουλία του ΤΕΕ είναι ενθαρρυντική, είναι αξιόλογη, είναι αξιέπαινη και πιστεύω ότι το πλήθος των επιστημόνων που συμμετάσχει σ' αυτό θα δώσει το ζητούμενο μέσα από το θέμα που υπάρχει, την ανάδειξη δηλαδή του θέματος. Θα είναι ένα θέμα πανελληνίας ακτινοβολίας, θα έλεγα και γιατί όχι και παγκόσμιας.

Εγώ δεν είμαι ειδικός, όμως αυτό που θέλω, αυτό που πιστεύω ότι πρέπει να κυριαρχήσει, πρέπει να κυριαρχήσει ο άνθρωπος και όχι η εμπορευματοποίηση αυτού του απείρου φυσικού κάλους, αλλά κι αυτής της παναιώνιας θα έλεγα Ελληνικής Ιστορίας. Επιστροφή στις ρίζες δεν σημαίνει μνημεία, σημαίνει διδάγματα, διδάγματα εναρμονισμένα στη ζωή, στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και των κατοίκων χωρίς όμως να κάνουμε τη φύση να μας εκδικείται. Γιατί η φύση πάρα πολλές φορές και έχουμε τέτοια παραδείγματα, να εκδικείται.

Ακόμα, αυτό το συνέδριο το σημερινό θα αποτελέσει βεβαίως από πλευράς των κοινωνικών φορέων, τον οδηγό θα έλεγα και τον προσανατολισμό, όμως δεν φτάνει αυτό. Χρειάζονται συγκεκριμένες δεσμεύσεις και χρειάζεται συγκεκριμένη

πολιτική βούληση.

Στο πρόγραμμα το οποίο έχω στα χέρια μου, βλέπω ότι είχε προγραμματιστεί να συμμετάσχει και ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας, που όσοι λόγοι και να υπάρχουνε, πιστεύω θα μπορούσε, όπως και προλαλήσαντες που πήγαν στον Υπουργό Εσωτερικών, να είναι εδώ και να μας πεί την άποψή του, μιά και κάθε μέρα βλέπουμε καταλόγους έργων, που το Περιφερειακό Συμβούλιο υπό την Προεδρία του, υπόσχεται μέσα από το δεύτερο πακέτο Delors.

Θα ήταν πολύ χρήσιμη η σημερινή παρουσία του, όμως απ' ότι βλέπω δεν συμμετέχει, αλλά και απ' ότι είμαι σε θέση να γνωρίζω, όλο τον τελευταίο καιρό με τις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν εν κρυφώ και χωρίς τη συμμετοχή των πολιτικών και κοινωνικών φορέων, γιατί η ανάπτυξη δεν είναι ένας κατάλογος έργων, πρέπει να εντάσσεται στα πλαίσια της αποκέντρωσης και του δημοκρατικού προγραμματισμού, δεν υπάρχει λοιπόν αυτή η ένδειξη, έστω αυτό το θέμα μέσα από το δεύτερο πακέτο Delors, μην γελιόμαστε.

Εαν λοιπόν, δεν υπάρξει από πλευράς πολιτείας, συγκεκριμένη δέσμευση και υπαγωγή αυτού του μεγάλου έργου, όπως οι κοινωνικοί φορείς το θέλουν, δεν πρόκειται να γίνει τίποτα. Θα είναι ακόμα ένα συνέδριο, που θα ξαναρθούμε πάλι σε λίγο καιρό, μέσα από το συνέδριο ή μέσα από ένα άλλο, να διεκδικήσουμε από την πολιτεία να το συμπεριλάβει σε κάποιο συγκεκριμένο προγραμματισμό.

Μ' αυτά τα λίγα λόγια ήθελα να συγχαρώ, να καλωσορίσω τους καλεσμένους και πιστεύω, είμαι ακράδαντα πεπεισμένος, ότι θα καταλήξετε στα συμπεράσματα εκείνα, τα οποία πραγματικά, θα δώσουν τη νέα πνοή, τη νέα μορφή στην ανάδειξη του Ολύμπου, σαν του φυσικού πολιτιστικού και τουριστικού πόλου της χώρας. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΠΑΤΕΡΜΑΛΗΣ): Να χαιρετήσω και από το Προεδρείο την κυρία Αρσένη, η οποία διετέλεσε Νομάρχης Πιερίας, Περιφερειάρχης, θα της δώσουμε και το λόγο, Βουλευτής και Ολυμπιάς για να το πούμε έτσι. Ο κύριος Σκυλλάκος παρακαλώ να πάρει το λόγο.

ΣΚΥΛΛΑΚΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, κύριοι Σύεδροι, κύριοι προσκαλεσμένοι, δεν θα επαναλάβω όσα ειπώθηκαν και για τα οποία συμφωνώ, δεν είναι δυνατόν να μην συμφωνώ για τη σημασία του Ολύμπου και για τις δυνατότητες των φορέων και ειδικά του Τεχνικού Επιμελητηρίου να συμβάλει στη προβολή αυτού του ζητήματος και στην επεξεργασία προτάσεων για την ανάδειξή του ως πόλου όπως αναγράφει και το σύνθημα.

Αυτό που για μας, που είμαστε βουλευτές αλλά νομίζω και για τους εκπροσώπους όλων των φορέων από το Τεχνικό Επιμελητήριο πηγαίνοντας στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και γενικότερα έχει μιά παραπέρα σημασία, είναι πως μπορούμε να ασκήσουμε, θα μου επιτρέψετε την έκφραση την πίεσή μας για να προχωρήσουμε σε παραπέρα βήματα, σε συγκεκριμένα μέτρα.

Το πρώτο νομίζω είναι ότι θα χρειαστεί και οι σημερινές σκέψεις, προτάσεις, εισηγήσεις με όλα τα παλιότερα, να βρεθεί ένας τρόπος να συνοψισθούν και να κωδικοποιηθούν με την ευθύνη κάποιου Υπουργείου. Και το δεύτερο είναι όλοι οι φορείς μαζί και οι βουλευτές και του νομού μας, αλλά και της Πιερίας και γενικότερα να πιέσουμε για χρηματοδότηση. Αυτό είναι το θέμα.

Θα έκανα τη σκέψη, δεν είναι δικιά μου αρμοδιότητα να το αποφασίσω. Ειδικά το Τεχνικό Επιμελητήριο εδώ της περιοχής, δεν ξέρω εάν το ανάλογο τμήμα της άλλης πλευράς από την Πιερία συν η Τοπική Αυτοδιοίκηση της περιοχής γύρω από τον Ολυμπο, εάν θα μπορούσαμε να φτιάξουμε κάποιο όργανο συντονιστικό για να συνεχιστεί αυτή η προσπάθεια. Προσπάθεια δηλαδή που να οριστικοποιήσει κάποια μελέτη στο τέλος, όχι μόνο από τα σημερινά, αλλά και να βάλουμε πρό των ευθυνών τους και τη σημερινή και την αυριανή

Κυβέρνηση, τη πολιτεία, στο τι χρηματοδότηση θα δώσει.

Νομίζω μόνο με επιστημονικά συνέδρια όσο χρήσιμα κι αν είναι αναδεικνύουν το πρόβλημα, αλλά δεν πείθονται οι κρατούντες. Παράδειγμα έχουμε για τον Αχελώο, έχουνε γίνει πολλά συνέδρια, αλλά όσο δεν έγινε η υπόθεση αυτή του Αγροτικού Κινήματος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με συντονιστικές επιτροπές και με αγώνες συγκεκριμένα δεν προχωρήσαμε.

Κάνω λοιπόν αυτήν την πρόταση κι αυτήν τη σκέψη, που δεν είναι βέβαια αρμοδιότητες του Τεχνικού Επιμελητηρίου σήμερα ν' αποφασίσει, αλλά μιά και βρισκόμαστε όλοι μαζί εδώ που ενδιαφερόμαστε, νομίζω ότι θα προσπαθήσω και με συντονιστή ίσως, δεν ξέρω εάν θα είναι πρώτος συντονιστής το Τεχνικό Επιμελητήριο ή η Τοπική Αυτοδιοίκηση, αυτά μπορούμε να τα βρούμε, για να, και να επισκεφθούμε, να μην το αφήσουμε στον Περιφερειάρχη εδώ ή την Περιφερειάρχη της άλλης περιοχής, να επισκεφθούμε συγκεκριμένα και τα αρμόδια Υπουργεία.

Για το πακέτο Delors ξέρω ότι η υπόθεση θα κλείσει μέσα σε λίγους μήνες, οριστικοποιούνται τα προγράμματα, οι προτάσεις. Δεν γνωρίζω εάν μια γενική τοποθέτηση, μιά γενική και ως ένα βαθμό και ασαφής πρόταση σ' αυτό το πακέτο που διαμορφώνεται, θα μας επιτρέψει την ασάφεια αυτή να την κάνουμε ένα, κάτι πιο συγκεκριμένο αύριο μεθαύριο, χωρίς να χάσουμε τη δυνατότητα να πάρουμε και κάποια χρήματα απ' αυτό το πακέτο. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ): Ευχαριστούμε πολύ κύριε Σκυλλάκο. Οσο ξέρω κι εγώ, δεν έχει γίνει μιά συνολική πρόταση για τον Ολυμπο στο δεύτερο πακέτο, αλλά έχουν γίνει μεμονομένες τουλάχιστον για την περιοχή που γνωρίζω.

Την κυρία Αρσένη θα ήθελα να προσκαλέσω αν θέλει να πει δυό λόγια, να χαιρετήσει το συνέδριο.

ΑΡΣΕΝΗ: Μετά από τις τόσες πολλές τοποθετήσεις, δυό λόγια απλώς εγώ θα πώ. Θα ήθελα να συγχαρώ το Τεχνικό Επιμελητήριο για την πολύ καλή προσπάθεια και πολύ καλή διοργάνωση που έχει ξεκινήσει.

Θα ήθελα να θυμίσω, ότι πολλές φορές στο παρελθόν, έχουνε γίνει προσπάθειες να προσεγγίσουνε την ανάπτυξη του Ολύμπου, να δούνε τον Ολυμπο απ' όλες τις πλευρές. Υπάρχουνε πάρα πολλά όνειρα, οράματα, ελπίδες για τον Ολυμπο, και ελπίζω και πιστεύω και είμαι σίγουρη, ότι οι εργασίες αυτού του συνεδρίου, θα 'ρθούνε να ολοκληρώσουνε την μέχρι τώρα δουλειά, που έχει γίνει και να δώσουνε μια ουσιαστική ώθηση και ένα ουσιαστικό ξεκίνημα, έτσι ώστε αυτά τα όνειρα, αυτές οι ελπίδες να γίνουνε πραγματικότητα για το καλό της χώρας μας, αλλά και τις περιοχές. Εύχομαι καλή επιτυχία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ): Ευχαριστούμε πολύ. Να περάσουμε τώρα στο χώρο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ο κύριος Παπαθανασίου νομίζω από το Λιτόχωρο, Δήμαρχος του Λιτόχωρου θέλει ν' απευθύνει ένα χαιρετισμό.

ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ (ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΛΙΤΟΧΩΡΟΥ): Κύριε Πρόεδρε, κύριοι Σύεδροι καλημέρα και από τη πλευρά του Ανατολικού Ολύμπου.

Αισθάνθηκα μεγάλη χαρά όταν με κάλεσε ο Πρόεδρος του Τεχνικού Επιμελητηρίου να συμμετάσχω σ' αυτή την διημερίδα για την ανάπτυξη του Ολύμπου, αλλά συνάμα και ένα δέος γιατί έχουμε να κάνουμε μ' ένα βουνό μυθικό. Την Ελλάδα για δυό πράγματα την ξέρουμε στο εξωτερικό. Ένα για την Ακρόπολη και δεύτερο για τον Ολυμπο.

Σίγουρα πολλά έχουν ειπωθεί για την ανάπτυξη του Ολύμπου, ένα πράγμα όμως δεν ειπώθηκε μέχρι τώρα. Ποιά ανάπτυξη και για ποιούς! Και αυτό είναι το πιο βασικό για όλους μας. Πιστεύω ότι στη δεκαετία που διανύουμε, τέσσερα θα είναι τα προβλήματα που θα έχουμε ν' αντιμετωπίσουμε σαν παραολύμπια περιοχή, αλλά και σαν ανθρωπότητα. Το ένα είναι η τρύπα του όζοντος, το δεύτερο είναι η μόλυνση της Μεσογείου, το τρίτο είναι η αύξηση της

θερμοκρασίας της γής και το τέταρτο η μόλυνση του περιβάλλοντος. Εάν τα προβλήματα αυτά οξυνθούν κι άλλο, δεν έχει νομιζω καμία σημασία η ανάπτυξη του Ολύμπου.

Είμαι σίγουρος, πεπεισμένος θα έλεγα, ότι μετά απ' αυτήν τη διημερίδα, θα πρέπει ν' ακολουθήσουν και να γίνουν οπωσδήποτε κι άλλες, πιό ουσιαστικές και πιό ειδικές. Και συγκεκριμένα με πρωτοβουλίες των Νομαρχιών Θεσσαλίας, Λαρίσης, Πιερίας, τη Τοπική Αυτοδιοίκηση Λαρίσης, Πιερίας και όλους τους αρμόδιους φορείς, Διευθύνσεις Δασών και Τεχνικό Επιμελητήριο, για να μπορέσουμε να δούμε εξειδικευμένα, τι εννοούμε και τι θέλουμε για την ανάπτυξη του Ολύμπου.

■ Εγώ πιστεύω ότι το πρώτο και το βασικότερο το οποίο θα πρέπει να γίνει, θα πρέπει να συνδεθεί η Ανατολική με τη Δυτική πλευρά, δηλαδή η Εθνική Οδός Θεσ/νίκης - Λαρίσης να έχει σύνδεση με τη Δυτική πλευρά του Ολύμπου, που αυτή τη στιγμή δεν έχει αξιοποιηθεί εκ των πραγμάτων και είναι και η πιό παραμελημένη.

■ Το δεύτερο σημείο το οποίο θα πρέπει να δούμε θα είναι το ιδιοκτησιακό καθεστώς το οποίο υπάρχει στον Ολυμπο, που αυτή τη στιγμή το παραβλέπουμε όλοι μας. Έχει ανακηρυχθεί ο Ολυμπος σαν Εθνικός Δρυμός, είναι ο πιό παλιός Εθνικός Δρυμός ο οποίος υπάρχει, αυτή τη στιγμή υπάρχουν οι προτάσεις από τις Διευθύνσεις Δασών Πιερίας και Λαρίσης απ' ότι ξέρω, για επέκταση του Εθνικού Δρυμού, υπάρχει το μοναστηριακό καθεστώς από τη μεριά τη δικιά μας και δεν ξέρω από τη Δυτική πλευρά θα μας τα πεί ο συνάδερφος, ο Δήμαρχος Ελασσόνας τι υπάρχει για να μπορέσουμε να δούμε τι αξιοποιήσεις μπορούμε να κάνουμε.

Συνάμα, πέρα απ' αυτό, από το 1985 εμείς κάνουμε μιά προσπάθεια συλλογής πληροφοριών για την ανάπτυξη του Ολύμπου. Βοήθησαν οι καθηγητές, κύριος Κυρίτσης Γιάννης και Φαρμάκης Νίκος, όχι ο Βουλευτής αλλά συνονόματός του, Μαθηματικός και Στατιστικολόγος, δώσαμε κάποια ερωτηματολόγια στους επισκέπτες του Ολύμπου '85, '86 και τα στοιχεία τα οποία έχουμε μαζέψει είναι συνταρακτικά.

Από ποιά άποψη; Οτι το 86% των ερωτηθέντων ήταν ενάντια στην οποιαδήποτε επέμβαση στον Ολυμπο. Το μεγαλύτερο ποσοστό είπαν ότι τα έργα τα οποία ήδη υπάρχουνε στον Ολυμπο είναι υπερ αρκετά. Υπήρχε όμως και μιά διαφορά, το 90% περίπου από τους Έλληνες αν θυμάμαι καλά ήταν υπέρ της ανάπτυξης του Ολύμπου με την μορφή καζινων και ξενοδοχείων. Το 86% αναφερόταν στους ξένους επισκέπτες, Δυτικούς και Ευρωπαίους.

Αρα λοιπόν, για να μην παίρνουμε πάντα όλες τις ακραίες περιπτώσεις, αλλά να παίρνουμε, σαν μέλημά μας να έχουμε τη σωστή ανάπτυξη του τόπου μας και να αξιοποιούμε τα στοιχεία τα οποία υπάρχουν. Από τη δικιά μας τη μεριά δεν υπάρχει δυνατότητα να γίνουν πίστες για σκί, από τη δυτική πλευρά πιθανότατα να υπάρχει η δυνατότητα αυτή και θα πρέπει να το δούμε, να το συζητήσουμε.

Γι' αυτό λοιπόν λέω, ότι αυτή η διημερίδα θα είναι η απαρχή. Πρέπει να είναι η απαρχή άλλων ημερίδων, ειδικών και τεχνικών, για να μπορέσουμε ακριβώς, να βάλουμε τα σωστά βήματα, τα οποία πρέπει να βάλουμε για την αξιοποίηση του Ολύμπου.

Εύχομαι λοιπόν καλή επιτυχία. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ): Ευχαριστούμε το Δήμαρχο Λιτοχώρου για τις καίριες παρατηρήσεις που εξέθεσε εδώ. Ίσως ο Δήμαρχος Ελασσόνας θα ήθελε να χαιρετήσει.

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΕΛΑΣΣΟΝΟΣ (Λ. ΜΕΤΑΞΙΩΤΗΣ): Κύριε Πρόεδρε, κύριοι Βουλευτές, κυρίες και κύριοι. Εάν το συνέδριο αυτό γινότανε μετά από δυό

μήνες, θα συνεπιπτε με την πρώτη σύσκεψη, που έγινε στην Ελασσόνα το Μάιο του 1983, με πρωτοβουλία του τότε συναδέλφου Δημάρχου κυρίου Χατζήνα και ο οποίος θα είναι εισηγητής αύριο. Ήταν η πρώτη του προσπάθεια, που συζητήσαμε για την ανάπτυξη του Ολύμπου. Δυστυχώς, αντί η προσπάθεια τότε αυτή να ενισχυθεί και ενθαρρυνθεί και από άλλους και ειδικά από το Ελληνικό Δημόσιο, μας καταλογίσανε ότι κάνουμε συσκέψεις για να έχουμε μετά και κάποια τραπέζια και να γλεντήσουμε.

Ετσι ξεκίνησε η ιστορία του Ολύμπου. Η Επαρχία η δική μας ήταν πρωταγωνιστής στη προσπάθεια αυτήν, την οποία δεν θεωρούσαμε καθαρά ανάπτυξη της επαρχίας μας, αλλά θεωρούσαμε τον Ολυμπο σαν Εθνικό Κεφάλαιο και αυτό πιστεύουμε και σήμερα. Είχε προηγηθεί ένα συνέδριο από μιά Ιστορική Λαογραφική Εταιρία Ελασσόνος και ο Δήμος ανέλαβε την διεξαγωγή συνεδρίων για τον Ολυμπο, με θέμα τον Ολυμπο κάθε δυό χρόνια και πέρσι πραγματοποιήθηκε το έκτο και ετοιμαζόμαστε του χρόνου για το έβδομο.

Από τότε έγιναν πολλές συσκέψεις. Μετά τη σύσκεψη τη μεγάλη, αμέσως ο Πρόεδρος του ΕΟΤ, θα θυμάται καλά η κυρία, ήταν που είχαμε συνεδριάσει στη Κατερίνη τότε, έδωσε εντολή στον ΕΟΤ μέσα σε δυό μήνες τότε να μας φέρετε μελέτη αξιοποίησης του Ολύμπου. Παράλληλα η Νομαρχία Λάρισας είχε αναθέσει στο κύριο Δημητριάδη τη χωροταξική μελέτη ανάπτυξης του Ολύμπου, η οποία έχει τελειώσει και η οποία δυστυχώς μέχρι τώρα, πολλοί λίγοι σπεύσανε να εκμεταλλευτούνε τη μελέτη αυτή, αλλά είναι υποχρεωμένοι από εδώ και στο εξής, θέλοντας και μή να την παίρνουνε πάντοτε υπόψη τους.

Ακολούθησε μια περίοδος, όπου κανείς πλέον δεν ενδιαφερόταν για τον Ολυμπο και άρχισε τα τελευταία χρόνια πάλι, μιά έντονη πίεση απ' όλους μας, κάποιος να ενδιαφερθεί για τον Ολυμπο και δυστυχώς, ενώ όλοι ψηλά συμφωνούν για την ανάπτυξη του Ολύμπου, δυστυχώς μπλέκουνε μερικές φορές με κάποιους υπαλλήλους, υπευθύνους και μή, οι οποίοι κάνουν το κάθε τι να μην αναπτυχθεί ο Ολυμπος.

Και παράδειγμα, ενώ είχε ενταχθεί από τον ΠΕΠ Θεσσαλίας ποσό 100 εκατομμυρίων πέρσι, πρόπερσι για τον Ολυμπο, δυστυχώς κάποιος διευθυντής δεν θέλησε το ποσόν αυτό να πάει ποτέ στον Ολυμπο και ματαιώθηκε κάποια επισκευή του δρόμου τουλάχιστον να φτάσουμε επάνω. Και φοβάμαι ότι και στο μέλλον, θ' αντιμετωπίσουμε τέτοια πράγματα. Αρχισε μιά πρωτοβουλία με τον Αντιπρόεδρο της Βουλής πράγματι να ενδιαφερθούν Έλληνες Ευρωβουλευτές. Στήλαμε το φάκελο με όσα στοιχεία είχαμε στην Ευρώπη και μας έδωσε τη βεβαίωση κάποιος Ευρωβουλευτής Έλληνας, ότι θα δώσω εγώ αντίγραφο στους συναδέλφους μην τα στέλνετε εσείς, αρκεί που μου τα στείλετε εμένα κι από τότε δεν μας ειδοποίησανε, ούτε που βρίσκεται και τι κάνανε με το θέμα.

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ (ΛΑΜΠΡΟΥΛΗΣ): Αν μου επιτρέπεις κύριε Συνάδερφε, επειδή εγώ πήρα απάντηση. Ο μόνος Ευρωβουλευτής ο οποίος κατέθεσε στο Ευρωκοινοβούλιο το θέμα ήταν ο κύριος Παπουτσής, δεν ξέρω..

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΕΛΑΣΣΟΝΟΣ: Οχι, άλλος Βουλευτής ήτανε, είχε αναλάβει την πρωτοβουλία να μοιράσει το υλικό. Και ερχόμαστε, να τελειώσω.

Αυτό που θέλω να επισημάνω, σαν κίνδυνο για το μέλλον είναι ότι μετά από πολλές προσπάθειες και δεν ξέρω που θα καταλήξει αυτό το πράγμα, έχει ενταχθεί ο Ολυμπος στο πακέτο Delors, αυτό το μεγάλο πακέτο και έχει ενταχθεί με ένα ποσόν της τάξεως των 800 εκατομμυρίων.

Αυτό δεν είναι σίγουρο, γιατί κι αυτό το ποσό άλλαξε μέσα σε δυό βραδιές. Την Πέμπτη μιλούσαμε για 1 δις και ξαφνικά την άλλη μέρα το ποσόν μειώθηκε στα 800 εκατομμύρια, που σημαίνει με πόση υπευθυνότητα ή πόση προσοχή δίνουν όλοι τους για την ανάπτυξη του Ολύμπου.

Φοβάμαι ότι αν δεν ληφθούνε συντονισμένες προσπάθειες απ' όλους τους

φορείς και συμφωνώ με την πρόταση του κυρίου Σκυλάκου να γίνει κάποιο συντονιστικό όργανο, οι πάντες θα συμφωνούσαν σ' αυτό, να πιέσουμε πολύ δυναμικά, να μην χαθεί έστω κι αυτό το ελάχιστον ποσόν των 800 εκατομμυρίων, το οποίο δεν φτάνει φυσικά ν' αναπτυχθεί ο Ολυμπος, αλλά τουλάχιστον φτάνει ν' ανεβεί κάποιος επάνω στον Ολυμπο κι από εκεί και πέρα βλέπουμε.

Γιατί όσο μελετάμε τον Ολυμπο, όσο περισσότερο μελετάμε τον Ολυμπο, τόσο περισσότερο διστάζουμε να κάνουμε κάποια επέμβαση πάνω στον Ολυμπο και εάν θα χρειαστεί να γίνει κάποια επέμβαση και παρέμβαση πάνω στον Ολυμπο, θα είναι αυτή που θα συμφωνήσουμε όλοι να είναι ορθολογική και να μην καταστραφεί καθόλου ο Ολυμπος από τη σημερινή του μορφή. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ): Ευχαριστούμε πολύ το Δήμαρχο Ελασσόνας. Κάποιος άλλος εκπρόσωπος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα ήθελε να χαιρετήσει; Δεν υπάρχει. Παρακαλώ, έχετε ορισμένα τηλεγραφήματα και...

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ (Τ. ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Ναι. Από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων πήραμε ένα τηλεγράφημα: "Ευχαριστώ θερμά για την πρόσκλησή σας, δυστυχώς όμως ανειλημμένες υποχρεώσεις δεν μου επιτρέπουν να παρευρεθώ. Σας συγχαίρω για την πρωτοβουλία σας, που στηρίζεται τον εθνικό πλούτο και εύχομαι κάθε επιτυχία στο συνέδριό σας. Θα περιμένω με ενδιαφέρον τα συμπεράσματά σας."

■ Από τον Υπουργό Μεταφορών και Επικοινωνιών τον κύριο Αναγνωστόπουλο, πήραμε ανάλογο τηλεγράφημα: "Θερμά ευχαριστώ για την πρόσκληση να παραστώ στις εργασίες του συνεδρίου σας. Ειλικρινά λυπάμαι που λόγω υποχρεώσεων που είχα προγενέστερα αναλάβει, δεν μου επιτρέπουν να βρεθώ κοντά σας. Σας παρακαλώ διαβιβάστε σε όλους τους παρευρισκόμενους τους θερμούς μου χαιρετισμούς."

■ Τηλεφωνικά ο Υπουργός Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, δεν μπορεί να παρευρεθεί.

Από εκεί και πέρα έχουμε από τον Βουλευτή κύριο Οικονόμου Τρικάλων που επίσης λόγω κομματικών απασχολήσεων δεν μπορώ να παρευρεθώ.

■ Ο Δήμαρχος Τρικάλων μας έστειλε ένα σύντομο σημείωμα: "Αγαπητέ Πρόεδρε σ' ευχαριστώ θερμά για την τιμητική σας πρόσκληση να παρευρεθώ στην τόσο σημαντική διημερίδα για τον Ολυμπο. Ο Ολυμπος, αυτός ο τόπος που διάλεξαν οι Θεοί για κατοικία και που από τα μικρά μας χρόνια γνωρίσαμε ως απόμακρο και σεβάσμιο, είναι καιρός να απομυθοποιηθεί. Το πλούσιο και εφευρετικό θεματολόγιο του διήμερου σας ειλικρινά διερευνά ποικιλόμορφα το όλο θέμα και ασφαλώς θα προκύπτουν θετικότερα συμπεράσματα. Ηθελα πολύ να παρακολουθήσω όλη αυτήν την Ολυμπιακή μυσταγωγία, αλλά είναι όλο αυτό το διήμερο τόσα και τέτοια τα εμπόδια και οι υποχρεώσεις μου, ώστε το μόνο που μπορώ να πράξω, είναι να σας ευχηθώ καλή επιτυχία."

■ Από τον κύριο Σόλωνα Κατσίκη, Νομάρχη Καρδίτσας κι αυτός μας ευχαριστεί θερμά για την πρόσκληση συμμετοχής με θέμα τον Ολυμπο. Λυπάται που λόγω υπηρεσιακών υποχρεώσεων αδυνατεί να μας παρακολουθήσει.

■ Ο Πρόεδρος και ο Γενικός Γραμματέας της Εταιρίας ΘΕΣΣΑΛΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ λόγω φόρτου εργασιών του αναπτυξιακού συνεδρίου που θα γίνει στη Καρδίτσα δεν μπορεί κι αυτός να παρευρεθεί, θα αναμένει τα πορίσματά μας.

Από εκεί και πέρα έχουμε την Διευθύντρια της Διεύθυνσης Χωροταξίας του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., που ζητεί συγγνώμη που δεν μπορεί να παρευρεθεί.

Δεν ξέρω εάν με ένα συγγνώμη η πολιτεία ξεμπλέκει από τις υποχρεώσεις της που τόσο θεαματικά απουσιάζει σήμερα, προσωπικά νομίζω είναι μία αρνητική εγγύηση για την πρόοδο του θέματος η απουσία ακόμα και υπηρεσιακών παραγόντων, που δεν φαντάζομαι να έχουν κι αυτοί κομματικές απασχολήσεις.

Από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού έχουμε ένα γράμμα πάλι ότι ο ΕΟΤ θα παρακολουθήσει με ενδιαφέρον τις εργασίες, αλλά μη δυνάμενος ο Διευθυντής να έρθει λόγω ανειλημμένων υποχρεώσεων κι αυτός, ενώ είχε ενημερωθεί από πάρα πολλούς μήνες, μας εύχεται να ευοδωθούν οι εργασίες μας.

Ο Πρόεδρος της Ένωσης Ορειβατών Φυσιολατρών μας εύχεται να επιτύχει το συνέδριο για τον Ολυμπο.

Αυτές είναι οι απουσίες που είχαμε να ανακοινώσουμε και έχουμε ένα γράμμα από τον κύριο Κατσούδα Γενικό Γραμματέα Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος, που θα μας το διαβάσει ο εκπρόσωπός τους κύριος Οικονόμου. **ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ (ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΓΕΝ. ΓΡΑΜ/ΤΕΑ ΔΑΣΩΝ)**: Κύριοι Βουλευτές, κύριοι Δήμαρχοι, αγαπητοί Σύεδροι. Κατ' αρχήν θέλω να συγχαρώ όλους όσους είχαν την ιδέα για την οργάνωση της διημερίδας καθώς και όσους εργάστηκαν για την πραγματοποίησή της.

Ο Ολυμπος χωρίς καμιά αμφιβολία είναι σήμερα καθαρά ένα δασικό οικοσύστημα, ενώ στα πολύ παλιά χρόνια είχε κατοικίες όπου κατοικούσαν οι Θεοί των Αρχαίων Ελλήνων, χωρίς αυθαιρέτα και καταπατήσεις.

Ως δασικό οικοσύστημα οι δασικές υπηρεσίες Πιερίας και Λαρίσης ανέπτυξαν πολλές δραστηριότητες με πολύ καλές προοπτικές, κάτι που φαίνεται στην ανατολική κυρίως πλευρά όπου έχουμε τον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου που ανακηρύχθηκε Εθνικός Δρυμός από το 1938. Μ' αυτό φαίνεται ότι από πολύ παλιά οι δασικές υπηρεσίες είχαν την ευαισθησία για την προστασία αυτού του τοπίου, του χώρου δηλαδή, κάτι το οποίο φαίνεται κι από την άλλη πλευρά, καθώς και από το μήνυμα του Γενικού Γραμματέα Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος κυρίου Κατσούδα το οποίο θα σας διαβάσω.

"Κύριοι, ευχαριστώ για την πρόσκληση να παρακολουθήσω τις εργασίες του συνεδρίου σας για την ανάδειξη του Ολύμπου ως φυσικού, πολιτιστικού, τουριστικού πόλου της χώρας, όπου λόγω φόρτου εργασίας δεν έχω τη δύναμη να παραστώ. Συγχαίρω την πρωτοβουλία σας να συνεισφέρετε με της επιστημονικές εκδηλώσεις σας, στις προσπάθειες της Γενικής Γραμματείας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος για την διάσωση, την ανάδειξη των φυσικών καλλονών της χώρας και ιδιαίτερα των Εθνικών Δρυμών για τους οποίους από την ανάλυση των καθηκόντων μου καταβάλλεται μεγάλη προσπάθεια.

Ο Εθνικός Δρυμός Ολύμπου είναι ο πρώτος Δρυμός που ιδρύθηκε στη χώρα μας με Βασιλικό Διάταγμα της 9ης Ιουνίου του 1938. Ο Δρυμός του Ολύμπου εντάχθηκε και αυτό έχει σημασία να το προσέξετε από τη Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος στο πενταετές πρόγραμμα AVANT LIFE. Το LIFE είναι ένα πρόγραμμα που κυρίως έχει σκοπό την αναβάθμιση του περιβάλλοντος.

(αλλαγή κασέτας)

(κασέτα Νο1)

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ (ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΓΕΝ. ΓΡΑΜ/ΤΕΑ ΔΑΣΩΝ): Το πρόγραμμα αφορά την βελτίωση των συνθηκών προστασίας, οργάνωσης και λειτουργίας των εθνικών δρυμών που εντάσσεται στην οδηγία 79/409 της ΕΟΚ. Για το 1993 και αυτό έχει σημασία ενέκρινε χρηματοδότηση ύψους 1.660.000 ECU με κοινοτική συμμετοχή 1.200.000 ECU, δηλαδή το 75% μέρος της οποίας θα διατεθεί για τον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου, δηλαδή θέλω να πω ότι εκτός από το πακέτο Delors υπάρχουν και άλλα προγράμματα της ΕΟΚ τα οποία χρηματοδοτούν αυτές τις προσπάθειες.

Η Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος με τις μέχρι τώρα στρατηγικές της για το δασικό πλούτο και για το φυσικό περιβάλλον της χώρας συμπεριλαμβανομένων των Εθνικών Δρυμών και των προστατευτικών φυσικών περιοχών έχει σημειώσει επιτυχίες κι έχει συμπαραστάτες όλες τις οικολογικές οργανώσεις στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή των προγραμμάτων.

Εύχομαι επιτυχία στο συνέδριό σας και επιθυμώ να μου στείλετε τα πορίσματα των εργασιών με πρόταση μέτρων που θα συμβάλουν στη προστασία του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου". Φιλικότατα Δημήτρης Κατσούδας. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ): Μάλιστα. Ευχαριστούμε κύριε Οικονόμου. Πρέπει να σημειώσω ότι οι χαιρετισμοί που εκφωνήθηκαν έως τώρα, τουλάχιστον μερικοί απ' αυτούς ήταν σχεδόν αφορμές για να προκληθεί συζήτηση. Νομίζω ότι αυτό είναι μάλλον θετικό παρά αρνητικό, είναι συχνά καλύτερο να σπάζει κανείς την τυπικότητα, για να μπορεί να κερδίσει κάτι σε ουσία, παρά να είναι απόλυτα τυπικός και στο τέλος να αισθάνεται κανείς μάλλον κορεσμό και αποστροφή προς το αντικείμενο.

Το αντικείμενο Ολυμπος παρά την αμέλεια που δέχτηκε από πολλές πλευρές ως τώρα, φαίνεται ότι μπορεί να πυροδοτήσει μία ζωνηρή συζήτηση και αυτό νομίζω ότι θα πρέπει να είναι και εύχομαι να είναι το ύφος του συμποσίου αυτού, δεν πιστεύω κι εγώ ότι είναι δυνατόν από το συμπόσιο αυτό να βγούν συμπεράσματα και την επομένη να φωνάξουμε τους εργολάβους να προκηρύξουμε διαγωνισμό και ν' αρχίσει η υλοποίηση.

Λοιπόν, αυτό ήθελα να το πώ, ως παρατήρηση και τώρα θα παρακαλούσα, επειδή ο Τοπικός άρχων Περιφερειάρχης της Θεσσαλίας δεν μπορεί να είναι παρόν, θα παρακαλούσα στον εκπρόσωπό του να απευθύνει κι αυτός χαιρετισμό και να κλείσουμε το σύνολο αυτόν των χαιρετισμών. Ελπίζω αυτός να είναι ήπιος, για να μπορέσουμε ν' ανοίξουμε το συνέδριο αμέσως μετά.

ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ: Κύριοι Σύεδροι, κυρίες και κύριοι.

Δυστυχώς παρά τη μεγάλην επιθυμία του Γενικού Γραμματέα Θεσσαλίας, του κυρίου Παναγιώτη Γιαννόπουλου να παρευρεθεί σήμερα στο συνέδριό σας, η παρουσία του Υπουργού Εσωτερικών του κυρίου Γιάννη Κεφαλογιάννη στη Λάρισα καθώς και τη προγραμματισμένη για την ίδια ώρα σύσκεψη καθιστά αδύνατη την παρουσία του.

Θά 'θελα όμως αντ' αυτού να μεταφέρω το χαιρετισμό του, λέγοντας ότι ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας Θεσσαλίας, συγχαίρει το τμήμα Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος για την πρωτοβουλία του να διοργανώσει αυτό το συνέδριο και να εκφράσει την ελπίδα του ότι το συνέδριο θ' αποδώσει καρπούς και θα προκύψουν συμπεράσματα χρήσιμα, για την κατεύθυνση που θα πρέπει να πάρει η προσπάθεια για την ανάπτυξη του Ολύμπου.

Σήμερα η προσπάθεια που καταβάλλεται μπορεί να μην φτάνει ως το τέλος των προσδοκιών που όλοι τρέφουμε για τον Ολυμπο, αλλά πιστεύουμε ότι κινείται στη σωστή κατεύθυνση, ήδη έχει ξεκινήσει η υλοποίηση μιας μεγάλης κοινοτικής πρωτοβουλίας του LEADER προϋπολογισμού 1,2 δις για την περιοχή εκείνη, παράλληλα όμως η Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Θεσσαλίας έχει προτείνει για ένταξη στο δεύτερο, στο νέο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης πρόγραμμα αξιοποίησης του Ολύμπου, ύψους 800 εκατομμυρίων δραχμών.

Οι επιλογές, που πρέπει να κάνουμε όλοι μας για τον Ολυμπο όσον αφορά την ανάδειξή του, θα πρέπει να έχουν ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα με έμφαση στην βελτίωση των όρων διαβίωσης των κατοίκων και με σύμμετρη αντιμετώπιση των προβλημάτων τουριστικής ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος.

Τέλος ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας Θεσσαλίας κύριος Παναγιώτης

Γιαννόπουλος εύχεται καλή επιτυχία στο συνέδριο και θα ήθελε να του γίνουν γνωστά στη Περιφέρεια τα συμπεράσματα που θα προκύψουν γιατί πιστεύει ότι θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμα για την ανάδειξη του Ολύμπου. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ): Ευχαριστούμε τον Εκπρόσωπο τον Περιφερειάρχη και νομίζω ότι στο σημείο αυτό θα κάνουμε κάποιο διάλειμμα και θα συνεχίσουμε σε λιγάκι.

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Σας παρακαλώ περάστε μέσα ν' αρχίσουμε. Θα παρακαλούσαμε τον παρευρισκόμενο Δήμαρχο Βελβεντού, μιας πολύ όμορφης κοινότητας κοντά στον Ολυμπο, να έρθει να χαιρετήσει, είναι άλλος ένας εκπρόσωπος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που παρευρίσκεται, να πει λίγα λόγια για το συνέδριό μας.

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ: Ευχαριστώ για την τιμή, αν και βρίσκομαι σε δύσκολη θέση πραγματικά. Πιστεύω ότι η παρουσία μας εδώ έχει την αίσθηση της αγωνίας, για τη γενικότερη πολιτιστική και ιστορική αναβάθμιση της περιοχής μας.

Εκείνο που μπορώ να πω μονάχα είναι το εξής. Εύχομαι τα κομμάτια του πάζλ της γενικότερης πολιτιστικής λειτουργίας μας να αποκτήσουν μία ενιαία διάσταση μέσα σε μία ενιαία λογική και αξία. Ευχαριστώ για την τιμή.

ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ: Ο κ. Παντερμαλής.

ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ: Τώρα πιά δεν είμαι Πρόεδρος. Κύριε Πρόεδρε, δεν θα πω μερικά λόγια για το θέμα που αναφέρατε, εγώ θα πω δυό τρεις σκέψεις, εισαγωγικά πέντε λεπτά, γιατί δεν είμαι έτοιμος, δεν έχω τις διαφάνειες εδώ πέρα. Για τον Ολυμπο μπορεί να μιλάει κανείς ατέλειωτες ώρες, αλλά θα ήθελα αυτά που θα πω να μπορούσα να τα δείξω, αφού δεν γίνεται θα περιοριστώ σε γενικά πράγματα.

Είναι εδώ και αρκετά χρόνια, περίπου 23 χρόνια που κάνω τις ανασκαφές στο Δίον, το οποίο βρίσκεται στους πρόποδες του Ολύμπου και ΔΙΟΝ δίχως Ολυμπο δεν είναι διανοητό, αφού ακριβώς εκεί πέρα υπήρχε στην αρχαιότητα το μεγάλο ιερό του Διός του Ολυμπίου που ήταν και το κέντρο της λατρείας των αρχαίων Μακεδόνων.

Οι προσπάθειές μας για την περιοχή δεν είναι μονάχα προσπάθειες να αποκαλύψουμε αρχαιότητες και να τις μελετήσουμε από τη στενή αρχαιολογική πλευρά, σιγά - σιγά εξελίχθηκε σε πολύ ευρύτερη προσπάθεια ανάδειξης περιοχής, αυτό που λέμε δηλαδή ανάπτυξη. Προσπαθήσαμε και νομίζω ότι σε μια μικροκλίμακα το έχουμε πετύχει στο Δίον με την βοήθεια όλων, με την βοήθεια όλων όσων είχαν την εξουσία έως τώρα, αλλά και με τη βοήθεια των κατοίκων της περιοχής και με την βοήθεια των συναδέλφων οι οποίοι συνεργάζονται.

Επομένως αυτά που θα πω είναι από την εμπειρία μου. Πιστεύω ότι ένα τέτοιο συνέδριο πραγματικά θα πρέπει να είναι ένα μωσαϊκό απόψεων και χαιρόμαι πάρα πολύ που το Τεχνικό Επιμελητήριο της Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας το οργανώνει. Το Τεχνικό Επιμελητήριο που σε πρώτη ματιά θα μπορούσε να είναι η αντίπαλη πλευρά σε μας τους αρχαιολόγους, ιστορικούς και ερευνητές. Διότι εσείς θέλετε να χτίζετε και εμείς λέμε όχι.

Λοιπόν, δεν είναι όμως ακριβώς αυτή η αντίθεση, νομίζω και οι δύο πλευρές έχουν ωριμάσει αρκετά, αυτό δηλώνει το συνέδριο και επίσης νομίζω ότι είμαστε σε θέση πιά, μετά από τις μελέτες που έγιναν και αναφέρομαι στου κυρίου Δημητριάδη, ο οποίος είναι παρών και θα τον ακούσετε αύριο. Νομίζω ότι μπορούμε πιά να βρίσκουμε λύσεις γόνιμες, λύσεις οι οποίες δεν καταστρέφουν το περιβάλλον και λύσεις οι οποίες είναι επωφελείς, εννοώ οικονομικά και το λέω

ξεκάθαρα για τους ανθρώπους της περιοχής.

Δεν είναι πάντοτε, αυτό το έχουμε πιστέψει στην Ελλάδα, δεν ξέρω αν κι αλλού γίνεται σε τέτοιο βαθμό, εδώ νομίζουμε ότι οτιδήποτε έχει σχέση με την ανάπτυξη της οικονομίας, μοιραία είναι καταστροφικό για τις αρχαιότητες, για το παρελθόν, για την ιστορία. Δεν είναι τα πράγματα έτσι και νομίζω ότι θα μπορούσε οι λύσεις να είναι επωφελείς και για τις δύο πλευρές.

Βέβαια, για να πετύχει κανείς τέτοιες λύσεις χρειάζεται μόρφωση, χρειάζεται μυαλό, χρειάζεται ενημέρωση και χρειάζεται ικανότητα. Αυτό που συνήθως γίνεται στη χώρα μας είναι να βάζουμε σε αγκύλες όλες αυτές τις ποιότητες και να κοιτάζουμε άμεσα να έχουμε το αποτέλεσμα. Δεν είναι πάντοτε τα πράγματα έτσι, πρέπει να μάθουμε και είναι αυτό καλό σχολείο, αυτού του είδους τα προβλήματα είναι καλό σχολείο για να καταφέρει ο Έλληνας ν' αποκτήσει παιδεία, την οποία δυστυχώς δεν την έχει και πρέπει να το λέμε αυτό το πράγμα, για να την αποκτήσουμε, ν' αποκτήσει παιδεία και να μπορέσει να λύσει με επωφελή τρόπο δύσκολα προβλήματα. Υπάρχουν σύνθετα θέματα και νομίζω του Ολύμπου είναι το κατ' εξοχήν σύνθετο πρόβλημα. Δεν θέλω να μακρηγορήσω.

Από την αρχαιολογική πλευρά, ο Ολυμπος έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον. Καμιά φορά πρέπει να πώ συγκινούμαι από τους ανθρώπους, οι οποίοι είναι άσχετοι με το δικό μας χώρο και οι οποίοι μιλούν με δέος για τον Ολυμπο. Έχουν όμως και ένα άλλο δέος, γιατί αυτά που λένε είναι λόγια από την μυθολογία, από την ιστορία, που ηχούν λίγο παράξενα από το στόμα τους και ηχούν και λίγο παράξενα στα ίδια τους τα αυτιά. Ηθελα να τους διαβεβαιώσω ότι ο Ολυμπος δεν έχει ανάγκη από κενό λόγο, όπως σε πολλές περιπτώσεις συμβαίνει στη δημόσια ζωή. Είναι συγκεκριμένο αντικείμενο και το μεγαλείο του παρέμεινε αναλλοίωτο έως σήμερα.

Εάν είχαμε χρόνο και εάν ήμουν έτοιμος, ευχαρίστως θα μπορούσα να σας δείξω τελείως εγκεκριμένα τις μοναδικότητες που έχει ο Ολυμπος και τελείως συγκεκριμένα να δείξουμε τις αρχαιότητες που έχει, οι οποίες πραγματικά, δεν είναι σχήμα λόγου αυτό, είναι μοναδικές. Είναι μια τεράστια κληρονομιά, μια τεράστια περιουσία και η αντιμετώπιση του Ολύμπου ευκαιριακά και δίχως βαθύτερη ματιά και δίχως σκέψη και μυαλό δεν είναι κολακευτική για κανέναν από εμάς.

Λοιπόν, τα μνημεία που έχει είναι πάρα πολύ σημαντικά για την ιστορία, ένας κόσμος ολόκληρος π.χ. βγήκε μέσα από τα τέλματα και τις λάσπες του Δίου, ούτε εμείς, κι εγώ που σκάβω εκεί πέρα όταν πρωτοπήγα δεν φανταζόμουν τι μπορεί να βρει κανείς μέσα σε περιοχές οι οποίες δεν μιλούν τώρα πιά γιατί έχουν καταχωστεί, βρίσκονται κάτω από τα νερά και τα χώματα.

Η γενική μου σκέψη είναι η εξής -για να πώ και την πρότασή μου-, θεωρώ απαραίτητο να γίνουν, αφού προηγηθεί μελέτη, να γίνουν συγκεκριμένες θέσεις οι οποίες θα είναι πυρήνες πολλαπλών πραγμάτων, πυρήνες οι οποίοι θα δείχνουν την αρχαιολογία, την ιστορία, τη φύση του Ολύμπου με μουσεία, με εκθεσιακούς χώρους, με πάρκα, με χίλια δυό πράγματα που προσφέρουν οι σημερινές δυνατότητες της Ευρώπης.

Ν' αναπτυχθεί κατά κόρον θα έλεγα, ένας δακτύλιος γύρω από τον Ολυμπο, εκεί να πέσει το μεγάλο βάρος και όσον είναι δυνατόν οι κορυφές, να μείνουν σε εισαγωγικά έξω από την λεγόμενη ανάπτυξη, διότι οι κορυφές του Ολύμπου, με την παρθενικότητα που έχουν ακόμα και σήμερα, είναι αυτές οι οποίες αποτελούν τη μεγάλη περιουσία, θα αποτελούν τον πόλο έλξης που είπατε.

Και γύρω - γύρω όλες οι περιοχές, τα χωριά, τα μικρά χωριά μ' έναν έλεγχο αρχιτεκτονικό, που καταφέραμε και τον επιβάλαμε στο Δίον και νομίζω ότι είναι ευγνώμονες και οι κάτοικοι, τώρα θα μπορούσαν ν' αποκτήσουν μιá εξαιρετική

μορφή για να προσφέρουν πραγματικά, όχι μόνο στον Έλληνα αλλά και στο ξένο επισκέπτη, μιὰ εξαιρετική εικόνα η οποία είναι πολύ πιο πιστευτή από τα μεγαλόσχημα λόγια.

Μπορεί να γράψουμε βιβλία, μπορεί να υμνήσουμε εκεί τον Ολυμπο, να τον υμνήσουν οι ποιητές, εμείς όμως θέλουμε το συγκεκριμένο επισκέπτη, αυτόν που θα 'ρθεί, να καταλάβει περί τίνος πρόκειται, να καταλάβει ότι είναι μια ζωντανή ιστορία και νομίζω έτσι, ότι εξυπηρετούμε όχι μόνον την οικονομία του τόπου, όχι μόνον είμαστε άξιοι ενός πραγματικά λαμπρού παρελθόντος, αλλά εξυπηρετούμε και τα εθνικά μας θέματα με έναν πραγματικά αξιοπρεπή τρόπο. Τα εθνικά μας θέματα, τα οποία όπως ξέρετε βρίσκονται σε οξυΰτητα αυτή τη στιγμή.

Λοιπόν, θα έλεγα να τον δούμε τον Ολυμπο πολυδιάστατα όπως προσπάθησα να σκισάρω αυτή τη στιγμή και αποφεύγοντας τις ακρότητες από κάθε πλευρά να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε μ' αυτό που πραγματικά έμεινε έξω από την ανάπτυξη που στέκεται έξω από το κατώφλι του 21ου αιώνα. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Εμείς ευχαριστούμε. Η πρώτη εισήγηση αναφέρεται στο Μακεδονικό Ολυμπο και ήταν προγραμματισμένο να γίνει από την κυρία Πατερμαλή, Αρχαιολόγο της 16ης Εφορίας Αρχαιοτήτων της Θεσσαλονίκης. Λόγω κωλύματος, η εισήγηση δεν ακούστηκε, αλλά παρατίθεται στα πρακτικά έτσι όπως είχε κατατεθεί.

ΕΦΗ ΠΟΥΛΑΚΗ - ΠΑΤΕΡΜΑΛΗ:

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ (1)

**Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ**

Πρόλογος

Περισσότερος, ίσως, από τον μισό χώρο της νότιας Πιερίας καλύπτεται από τον Ολυμπο (ορεινό πυρήνα και πρόποδες), ενώ ο χαρακτήρας της υπόλοιπης περιοχής, επηρεάζεται καθοριστικά από την παρουσία του.

Έτσι, ακόμη κι αν ο Ολυμπος είχε άλλο όνομα, θα υπήρχαν προβλήματα προστασίας του περιβάλλοντος. Στην περίπτωση μας, τα προβλήματα αυτά πολλαπλασιάζονται εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών αυτού του όρους: χαρακτηριστικών με εξέχουσα σημασία για την ιστορία, την αρχαιολογία, την μυθολογία, αλλά και την γεωλογία, την ζωολογία και την φυτολογία.

Εν ολίγοις, πρόκειται για ένα μοναδικό μνημείο της ιστορίας και της φύσης της Ελλάδας, που - επί πλέον - έχει παγκόσμια ακτινοβολία.

Έτσι, οποιαδήποτε ανάπτυξη της περιοχής οφείλει καταρχήν να λάβει υπόψη την προστασία του ιστορικού και φυσικού της περιβάλλοντος.

Η μελέτη που ακολουθεί έγινε με κύριο γνώμονα αυτό το σκεπτικό.

.....

Πριν ή μετά από ένα τραυματικό πλήγμα στο περιβάλλον, ακούγεται συχνά ως δικαιολογία το πλαστό δίλημμα: "ή θα έχουμε αναπτυγμένη οικονομία με κάποιες οικολογικές συνέπειες, ή ανεπτυγμένη οικολογία με οικονομική απονέκρωση".

Επειδή στην περίπτωση του Ολύμπου δεν έχουμε το δικαίωμα να προβάλουμε τέτοια διλήμματα, οφείλουμε να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα όπως οι αναπτυγμένες ευρωπαϊκές κοινωνίες, όπου η ίδια η προστασία και προβολή του φυσικού ιστορικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, γίνεται φορέας της οικονομικής ανάπτυξης του τόπου. Η παγκοσμιότητα του όρους, η σπάνια γεωμορφολογική του διαμόρφωση και οι μοναδικοί του βιότοποι, είναι ένα κεφάλαιο το οποίο καλείται να το επενδύσει η "ανάπτυξη". Αν το επενδύσει σωστά, θα αποδώσει στο πολλαπλάσιο. Αν το επενδύσει ερασιτεχνικά, το κεφάλαιο θα εξανεμιστεί και ο "άσωτος υιός" θα παραμείνει με λιγότερα.

μορφή για να προσφέρουν πραγματικά, όχι μόνο στον Έλληνα αλλά και στο ξένο επισκέπτη, μιὰ εξαιρετική εικόνα η οποία είναι πολύ πιό πιστευτή από τα μεγαλόσχημα λόγια.

Μπορεί να γράψουμε βιβλία, μπορεί να υμνήσουμε εκεί τον Ολυμπο, να τον υμνήσουν οι ποιητές, εμείς όμως θέλουμε το συγκεκριμένο επισκέπτη, αυτόν που θα 'ρθεί, να καταλάβει περί τίνος πρόκειται, να καταλάβει ότι είναι μια ζωντανή ιστορία και νομίζω έτσι, ότι εξυπηρετούμε όχι μόνον την οικονομία του τόπου, όχι μόνον είμαστε άξιοι ενός πραγματικά λαμπρού παρελθόντος, αλλά εξυπηρετούμε και τα εθνικά μας θέματα με έναν πραγματικά αξιοπρεπή τρόπο. Τα εθνικά μας θέματα, τα οποία όπως ξέρετε βρίσκονται σε οξυΰτητα αυτή τη στιγμή.

Λοιπόν, θα έλεγα να τον δούμε τον Ολυμπο πολυδιάστατα όπως προσπάθησα να σκισάρω αυτή τη στιγμή και αποφεύγοντας τις ακρότητες από κάθε πλευρά να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε μ' αυτό που πραγματικά έμεινε έξω από την ανάπτυξη που στέκεται έξω από το κατώφλι του 21ου αιώνα. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Εμείς ευχαριστούμε. Η πρώτη εισήγηση αναφέρεται στο Μακεδονικό Ολυμπο και ήταν προγραμματισμένο να γίνει από την κυρία Πατερμαλή, Αρχαιολόγο της 16ης Εφορίας Αρχαιοτήτων της Θεσσαλονίκης. Λόγω κωλύματος, η εισήγηση δεν ακούστηκε, αλλά παρατίθεται στα πρακτικά έτσι όπως είχε κατατεθεί.

ΕΦΗ ΠΟΥΛΑΚΗ - ΠΑΤΕΡΜΑΛΗ:

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ (1)

**Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ**

Πρόλογος

Περισσότερος, ίσως, από τον μισό χώρο της νότιας Πιερίας καλύπτεται από τον Ολυμπο (ορεινό πυρήνα και πρόποδες), ενώ ο χαρακτήρας της υπόλοιπης περιοχής, επηρεάζεται καθοριστικά από την παρουσία του.

Έτσι, ακόμη κι αν ο Ολυμπος είχε άλλο όνομα, θα υπήρχαν προβλήματα προστασίας του περιβάλλοντος. Στην περίπτωση μας, τα προβλήματα αυτά πολλαπλασιάζονται εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών αυτού του όρους: χαρακτηριστικών με εξέχουσα σημασία για την ιστορία, την αρχαιολογία, την μυθολογία, αλλά και την γεωλογία, την ζωολογία και την φυτολογία.

Εν ολίγοις, πρόκειται για ένα μοναδικό μνημείο της ιστορίας και της φύσης της Ελλάδας, που - επί πλέον - έχει παγκόσμια ακτινοβολία.

Έτσι, οποιαδήποτε ανάπτυξη της περιοχής οφείλει καταρχήν να λάβει υπόψη την προστασία του ιστορικού και φυσικού της περιβάλλοντος.

Η μελέτη που ακολουθεί έγινε με κύριο γνώμονα αυτό το σκεπτικό.

.....

Πριν ή μετά από ένα τραυματικό πλήγμα στο περιβάλλον, ακούγεται συχνά ως δικαιολογία το πλαστό δίλημμα: "ή θα έχουμε αναπτυγμένη οικονομία με κάποιες οικολογικές συνέπειες, ή ανεπτυγμένη οικολογία με οικονομική απονέκρωση".

Επειδή στην περίπτωση του Ολύμπου δεν έχουμε το δικαίωμα να προβάλουμε τέτοια διλήμματα, οφείλουμε να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα όπως οι αναπτυγμένες ευρωπαϊκές κοινωνίες, όπου η ίδια η προστασία και προβολή του φυσικού ιστορικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, γίνεται φορέας της οικονομικής ανάπτυξης του τόπου. Η παγκοσμιότητα του όρους, η σπάνια γεωμορφολογική του διαμόρφωση και οι μοναδικοί του βιότοποι, είναι ένα κεφάλαιο το οποίο καλείται να το επενδύσει η "ανάπτυξη". Αν το επενδύσει σωστά, θα αποδώσει στο πολλαπλάσιο. Αν το επενδύσει ερασιτεχνικά, το κεφάλαιο θα εξανεμιστεί και ο "άσωτος υιός" θα παραμείνει με λιγότερα.

Είναι σαφείς οι περιορισμοί που τίθενται εκ προοιμίου: το όρος αυτό που ανήκει στην ιστορία, τη διεθνή κοινότητα και τα μοναδικά του οικοσυστήματα, απαιτεί διορατικότητα και διστακτικότητα πριν από κάθε κίνηση. Πρέπει να θεωρηθεί δεδομένο ότι μέγιστες περιοχές δεν επιδέχονται καμιά επέμβαση, ενώ άλλες τίποτε περισσότερο από τη συντήρηση παλιών μονοπατιών, την ανάδειξη αρχαιοτήτων σήμερα απόκοσμων και την αποκαλυπτική γνωριμία με την μαγεία αυτού του όρους. Είναι όμως δυνατόν να γίνει από ειδικούς η επιλογή χώρων επέμβασης και να καθορισθεί ο τρόπος με τον οποίο θα πραγματοποιηθεί αυτή η επέμβαση. Νομίζουμε λοιπόν, ότι καταρχήν πρέπει να συσταθεί επιτροπή επιστημόνων με αποδεδειγμένη πείρα και κύρος στα θέματα του Ολύμπου. Έχοντας υπόψη τα μοναδικά χαρακτηριστικά του όρους, η επιτροπή να καθορίσει το πλαίσιο ανάπτυξης της περιοχής, να καταρτίσει ερευνητικά προγράμματα και να δώσει λύσεις σε θέματα που έχουν επείγοντα χαρακτήρα.

Η παρακάτω μελέτη αφορά την ανάπτυξη του Μακεδονικού Ολύμπου. Ουσιαστικά πρόκειται για επιγραμματικές προτάσεις σχετικά με το θέμα. Εκτός από την περιοχή Αγ. Δημητρίου, αφορά κυρίως τα πρώτα υψώματα και τους πρόποδες του Ολύμπου, καθώς και τις πεδινές περιοχές. Ο κύριος ορεινός όγκος έχει ελάχιστα εξερευνηθεί και οφείλει να είναι αντικείμενο μελέτης της ειδικής διεπιστημονικής επιτροπής.

II. ΑΝΑΛΥΣΗ

Πρώτο μέρος: Οι αρχαιολογικοί χώροι

Στην περιοχή αναφέρονται από την αρχαιότητα οι παρακάτω τόποι: Φίλα, Sabatium, Ηράκλειον, Λειβηθρα, Πιμπλεια, Δίον, Πιερίς, Αθηρα, Πέτρα.

Απ' αυτούς έχουν ταυτιστεί απόλυτα με αρχαιολογικούς χώρους οι πόλεις Δίον και Πέτρα. Το Ηράκλειον και τα Λειβηθρα ταυτίστηκαν με μεγάλη πιθανότητα, ενώ τα Αθηρα, η Πιμπλεια και η Πιερίς ίσως ταυτίζονται με τρεις από τους αρχαιολογικούς χώρους της περιοχής. Για τη Φίλα και το Sabatium δεν υπάρχουν υποψήφιας θέσεις επειδή η περιοχή του κάτω Ολύμπου δεν έχει ερευνηθεί ακόμη.

Αντίθετα, στα πρώτα υψώματα και τους πρόποδες του Ανω Ολύμπου εντοπίστηκαν αρχαιότητες για τα ονόματα των οποίων δεν έχουν σωθεί πληροφορίες από την αρχαιότητα.

Πολλοί από τους αρχαιολογικούς χώρους που εντοπίστηκαν έχουν ήδη κηρυχθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

(ΦΕΚ 149/Τ.Β/8-4-86, ΦΕΚ 208/Β'/18-4-85, ΦΕΚ 453/Β'/18-7-85, ΦΕΚ 77/Β/13-2-85, ΦΕΚ 1194/5-10-73, ΦΕΚ 1194/5-10-73 και ΦΕΚ 839/Β/31-12-85, ΦΕΚ 208/Β/18-4-85.)

Μεγάλος αριθμός αρχαιολογικών χώρων δεν έχουν κηρυχθεί ακόμη επειδή η επιφανειακή έρευνα βρίσκεται εν εξελίξει. Σε μερικές περιοχές έχουν εντοπιστεί αρχαιότητες που η έκτασή τους δεν έχει βεβαιωθεί, ενώ άλλες, ανεξερεύνητες περιοχές παρέχουν ενδείξεις για την ύπαρξη αρχαιοτήτων.

Επιπλέον, ο ορεινός όγκος του μακεδονικού Ολύμπου έχει κηρυχθεί ιστορικός αρχαιολογικός τόπος. (ΦΕΚ 474τ.Β/25.7.85)

Δεύτερο μέρος της ανάλυσης. Οι Ζώνες Προστασίας.

Οι αρχαιολογικοί χώροι, αλλά και ο Ολυμπος συνολικά, προστατεύονται από τον αρχαιολογικό νόμο. Η προστασία αυτή διαβαθμίζεται από προστασία απόλυτη (καμιά επέμβαση) ως προστασία προληπτική (έλεγχος εκσκαφών).

Προκειμένου να κωδικοποιηθεί ο τρόπος προστασίας προτείνουμε τις εξής ζώνες που σημειώνονται στον χάρτη.

1. Πρώτη ζώνη προστασίας Ολύμπου. (κόκκινη)

Βαθμός προστασίας: απόλυτη ως αυστηρή.

Στους ήδη υφιστάμενους οικισμούς πρέπει να καθοριστούν από το ΥΠΕΧΩΔΕ οι όροι δόμησης που αφορούν τους ιστορικούς τόπους.

Θεωρούμε ότι δεν πρέπει να δημιουργηθούν νέοι οικισμοί εκτός από την αναπαλαίωση των εγκατελειμμένων παραδοσιακών χωριών του Ολύμπου.

Τα μεμονωμένα έργα του ορεινού όγκου εκτός σχεδίου θα πρέπει να εγκρίνονται και από την Αρχαιολογική Υπηρεσία.

Στη ζώνη των αρχαιολογικών χώρων στα πρώτα υψώματα δεν επιτρέπεται καμία επέμβαση, εκτός από την τουριστική τους αξιοποίηση με την μορφή αρχαιολογικών πάρκων. Η αξιοποίηση αυτή μπορεί να γίνει με την συνεργασία της Αρχαιολογικής και Δασικής Υπηρεσίας, εφόσον διατεθούν ειδικά κονδύλια. Στην Α' ζώνη προστασίας Ολύμπου επιτρέπεται η παραδοσιακή της χρήση ως βοσκοτόπι.

2. Δεύτερη ζώνη προστασίας Ολύμπου. (πράσινη)

Προστασία: αυστηρή.

Στην ζώνη αυτή εκτείνονται εν μέρει οι αρχαιολογικοί χώροι των οποίων οι πυρήνες βρίσκονται στην Α' ζώνη. Προτείνεται να συνεχιστεί η παραδοσιακή της χρήση ως βοσκοτόπια (ή αγροί, όταν ήδη υπάρχουν).

Σε επιλεγμένες θέσεις είναι δυνατόν να επιτραπούν ελαφρές κατασκευές, προσαρμοσμένες στο περιβάλλον. Ετσι μπορούν να δημιουργηθούν μεμονωμένα τουριστικά πάρκα και φάρμες ζώων για την αναβάθμιση της κτηνοτροφίας της περιοχής.

Θα πρέπει πάντα να υπάρχει άδεια από την Αρχαιολογική Υπηρεσία.

3. Τρίτη ζώνη προστασίας Ολύμπου. (μπλε)

Προστασία: προληπτική, με όρους.

Από τη ζώνη αυτή, που περιλαμβάνει πολλαπλές χρήσεις, πρέπει να αποκλεισθούν όσες έρχονται σε κρουαλέα αντίθεση με τον τουριστικό χαρακτήρα της περιοχής και την προστασία του Ολύμπου. Τέτοιες είναι οι βιομηχανικές ζώνες, οι οχλούσες βιομηχανίες, τα μεγάλα ύψη κ.λ.π.

4. Ζώνες προστασίας αρχαιολογικών χώρων.

(Δίον, Αθηρα, Ν. Εφέσος, Λουκατσάρια)

Προστασία: απόλυτη (καμία επέμβαση) ως προληπτική (έλεγχος εκσκαφών) ανάλογα με το σημείο στη ζώνη.

Ζώνη Δίου Μεγάλο μέρος του αρχαιολογικού χώρου είναι ελεύθερο. Τμήματα του καλύπτονται από τους οικισμούς Δίον, Καρίτσα, Πλατανάκια που ελέγχονται προληπτικά. Συχνά δημιουργούνται οξύτατα κοινωνικά προβλήματα.

Ζώνες Ατήρων, Ν. Εφέσου, Λουκατσάριας Η χρήση τους είναι αυτή τη στιγμή γεωργική και έτσι πρέπει να παραμείνει για να μην δημιουργηθούν στο μέλλον κοινωνικά προβλήματα.

III. ΑΝΑΛΥΣΗ

Γενικές Χωροταξικές Κατευθύνσεις

- Οι προτάσεις που ακολουθούν, έχουν γίνει με το παρακάτω σκεπτικό:
- 1) Να αξιοποιηθεί η περιοχή και να εισαχθεί ξένο κεφάλαιο. Ο Ολυμπος είναι πόλος έλξης για όλους εκείνους που ανατράφηκαν με το κλασικό ιδεώδες. Αν συνδυαστεί με αναβαθμισμένες παροχές σε θέματα διαμονής και περιήγησης, τότε με σωστή διαφήμιση η περιοχή μπορεί να γίνει τουριστικό κέντρο ευρωπαϊκού επιπέδου.
 - 2) Να αποφευχθεί η αλλοίωση των ορεινών και ημιορεινών περιοχών. Ακόμη, να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την βελτίωση των παραλιακών, υποβαθμισμένων περιοχών.
 - 3) Να αποφευχθεί η αποδυνάμωση της παραδοσιακής οικονομίας της περιοχής (γεωργία, κτηνοτροφία, αλεία) που αυτή τη στιγμή σε ορισμένες περιοχές έχει σχεδόν εκλείψει. Αντίθετα, να γίνει προσπάθεια για μια δυναμική της ενίσχυση.
 - 4) Να αποφευχθεί η πολιτιστική αλλοίωση της περιοχής. Αντίθετα, να ενισχυθεί το πολιτιστικό της επίπεδο, κυρίως των νέων που σήμερα ασφυκτιούν, πριν ολοκληρωθεί η αντίστροφη μέτρηση που έχει ήδη αρχίσει.
- Νομίζουμε ότι θα είναι μοιραίο το σφάλμα αν πριν από την προσπάθεια για ανάπτυξη δεν ληφθούν άμεσα μέτρα για τους παράγοντες που αναφέρονται στις παραγράφους 2, 3 και 4. Η Ελλάδα είναι δυστυχώς γεμάτη από κακά παραδείγματα αυτής της ανάπτυξης.

Στον τομέα της τουριστικής ανάπτυξης, προτείνουμε να δημιουργηθεί ένα τουριστικό κύκλωμα που θα περιτρέπει τον κύριο ορεινό όγκο και θα παρέχει δυνατότητες εντατικού τουρισμού στην ζώνη Γ ζώνη και επίσης, αγροτουρισμού, πολιτιστικού τουρισμού και φυσιογνωστικού τουρισμού στις Γ, Β και Α ζώνες.

Στο τουριστικό αυτό κύκλωμα θα ενταχθούν παραγωγικές μορφές της παραδοσιακής οικονομίας (τουριστικά αγροκτήματα, φάρμες, παραδοσιακές βιοτεχνίες κλπ.). Παράλληλα όμως θα καταβληθεί προσπάθεια να μη δημιουργηθούν προβλήματα στην λειτουργία της ακμάζουσας αγροτικής ζωής της περιοχής. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί αν προγραμματισθούν σωστά από την αρχή τα θέματα της τουριστικής διαμονής και της τουριστικής περιήγησης.

Α. Τουριστική Διανομή: Νομίζουμε ότι πρέπει να προηγηθεί ένας χωροταξικός σχεδιασμός που θα προβλέπει την διοχέτευση του τουριστικού κύματος σε επιλεγμένες τουριστικές "νησίδες" έτσι ώστε να ελαφρύνουν οι παράλιοι οικισμοί και να διασωθεί η κοινωνική οργάνωση των υπολοίπων.

Τις τουριστικές αυτές νησίδες τις προτείνουμε με μορφή "τουριστικών χωριών" και "Τουριστικών πάρκων". Προτείνονται ως επιχειρήσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης με επιλεγμένη αρχιτεκτονική διαμόρφωση (χαμηλό ύψος, αραιή δόμηση κ.λ.π.) και σε επιλεγμένους χώρους.

1. "ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΧΩΡΙΑ"

Προτείνουμε δύο μορφές "τουριστικών χωριών": τα πρώτα θα εξυπηρετούν τις έντονες τουριστικές ανάγκες του σύγχρονου, βιαστικού και πολύασχολού "μέσου αστού" ("τουριστικά χωριά εντατικού τουρισμού"). Η δεύτερη ομάδα "χωριών" προορίζεται γι' αυτούς που επιδιώκουν ηπιώτερη τουριστική διαμονή και αμεσότερη επαφή με τη φύση ("παραδοσιακά χωριά").

Τουριστικά χωριά εντατικού τουρισμού: Στην ζώνη προστασίας Ολύμπου. Ξενοδοχεία, ξενώνες, κέντρα διασκέδασης.

Shopping centers που θα εξυπηρετούν και την εθνική οδό.

Προτείνουμε καταρχήν, να δημιουργηθεί ένα τέτοιο χωριό στη θέση Ξεροκάμπι Λιτοχώρου, επί της οδού που οδηγεί από την εθνική οδό στο Δίον, για τους εξής λόγους:

- α) Θα βοηθήσει ουσιαστικά στην αναβάθμιση της περιοχής που αυτή τη στιγμή είναι προβληματική. Η χρήση της ως ζώνη ορυχείων και βαριών βιομηχανιών (πίσσας!) συγκρούεται με τον τουριστικό χαρακτήρα της περιοχής και, φυσικά, την προστασία του όρους.
- β) Αν οργανωθεί σωστά θα έχει προϋποθέσεις μεγάλης ανάπτυξης επειδή βρίσκεται πάνω σε τουριστικούς δρόμους (Εθνική οδός - Δίον, Εθνική οδός - Λιτόχωρο, Εθνική οδός Αθήνα - Θεσσαλονίκη), μεταξύ 3 σημαντικών τουριστικών θέσεων (Δίον - Λιτόχωρο - θάλασσα) και έχει εξαιρετική θέα προς τον Ολυμπο. Μπορεί να συγκρατήσει πολλούς ξένους τουρίστες καθ' οδόν προς νότο και να δημιουργήσει μίαν αναβαθμισμένη αναπνοή στον τουριστικό κατακλυσμό της θερινής περιόδου.

Παραδοσιακά χωριά, με παραδοσιακή μορφή, στη θέση παλιών, παραδοσιακών χωριών του Ολύμπου. Τα προτείνουμε κατ' εξαίρεση στην Α' ζώνη, επειδή στις ίδιες θέσεις προϋπήρξαν οι παραδοσιακοί οικισμοί. Απαιτείται μεγάλη προσοχή στην αρχιτεκτονική μορφή και τις χρήσεις, αλλά και έλεγχος θεμελίων επειδή σε μικρές αποστάσεις εντοπίστηκαν αρχαιότητες.

1. Λεπροκαρυάς και Σκοτίνας. Αναπαλαίωση και δημιουργία ξενώνων με προσιτές τιμές, καφενείων, τσιπουράδικων, υπαίθριου σινεμά, κ.α.

2. Πέτρας Ολύμπου. Το χωριό αυτό το προτείνουμε ως μια δυνατότητα τουρισμού με υψηλές προδιαγραφές και στόχους. Συγκεκριμένα, να απευθύνεται στη διεθνή τουριστική αγορά και να σκοπεύει σε υψηλά εισοδήματα. Θα συνδυάζει την παραδοσιακή αρχιτεκτονική μορφή με σύγχρονη τεχνολογία και παροχές υψηλού επιπέδου. Θα πρέπει να παρέχει δυνατότητες πολιτιστικών και αθλητικών εκδηλώσεων. Προτείνεται στη Λόκοβη για τους εξής λόγους:

- α) Επειδή πρόκειται για μια ήδη παραδοσιακά δομημένη περιοχή.
- β) Για να ενισχυθεί η οικονομία της που είναι υποβαθμισμένη.
- γ) Για να διευρυνθεί το τουριστικό κύκλωμα εξαιτίας της καίριας θέσης, των σημαντικών αρχαιοτήτων και της όμορφης φύσης.
- δ) Για τη δημιουργία αναβαθμισμένης κατάστασης πριν εισβάλει η ερασιτεχνική "ανάπτυξη" (: υπανάπτυξη).

Εξαιτίας των μεγάλων κεφαλαίων που πρέπει να διατεθούν, το χωριό αυτό προτείνουμε κατ' εξαίρεση ως επιχείρηση εταιρείας με αποδεδειγμένη προσφορά σε θέματα πολιτισμού και παράδοσης.

Ο συγκεκριμένος χώρος πρέπει να αναζητηθεί μακριά από τις αρχαιότητες της Λόκοβης, που αγγίζουν τον σύγχρονο οικισμό από την ΝΑ του πλευρά.

3. Παραδοσιακό χωριό Π. Βροντούς. Απευθύνεται στους κατοίκους της πόλης που επιθυμούν την επιστροφή στη φύση και την ικανοποίηση που μπορεί να προσφέρει η αγροτική ζωή.

Προτείνουμε να δημιουργηθεί ένα παραδοσιακό χωριό με ξενώνες, καφενεία, τσιπουράδικα, θερινό σινεμά κλπ., αλλά και μπαξέδες, ζώα κ.α. ενός τουριστικού αγροκτήματος. Το τουριστικό αγρόκτημα θα αποτελεί τμήμα του κέντρου Γεωπονίας και Κτηνοτροφίας Ολύμπου που επίσης προτείνουμε στην Π. Βροντού (βλ. Γ' Στήριξη παραδοσιακής οικονομίας).

Στις αγροτικές εργασίες του αγροκτήματος θα μπορούν να συμμετέχουν οι κάτοικοι του χωριού κάνοντας χρήση προϊόντων τους "δωρεάν", αλλά και οι

επισκέπτες του τουριστικού κυκλώματος με εισητήριο.

Τα παραδοσιακά χωριά προσφέρουν μεγάλης δυνατότητας τουριστικής ανάπτυξης, επειδή καλύπτουν την ανάγκη φυγής του σύγχρονου ανθρώπου από το αστικό του περιβάλλον. Θα μπορούν μάλιστα, με σωστό προγραμματισμό, να λειτουργούν ολόκληρη τη διάρκεια του χρόνου, αφού ο χειμώνας στο βουνό έχει να προσφέρει ιδιαίτερες χάρες.

2. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΡΚΑ

Απευθύνονται σε τρεις κατηγορίες ανθρώπων:

- α) Σ' αυτούς που έχουν μικρές οικονομικές δυνατότητες.
- β) Σ' αυτούς που προτιμούν μίαν αμεσότερη διαμονή στη φύση.
- γ) Στους νέους ανθρώπους, που προτιμούν μεγαλύτερη αυτάρκεια και ανεξαρτησία.

Εχοντας τα παραπάνω υπόψη, προτείνουμε να δημιουργηθούν μεγάλα φυσικά πάρκα για κατασκηνωτές στους πρόποδες του Ολύμπου. Τα φανταζόμαστε στα χαμηλότερα σημεία της Β' ζώνης προστασίας του Ολύμπου, εκεί όπου δεν υπάρχουν αρχαιότητες και όπου - συνήθως - Χρειάζεται αναδάσωση. Γι' αυτή τη χρήση προτείνουμε καταρχήν τη ζώνη δυτικά των χωριών Καρίτσα, Δίον και Πλατανάκια, επειδή βρίσκεται ανάμεσα σε δύο τουριστικού πόλους (Δίον - Πιερίς). Στους κοινόχρηστους χώρους προτείνονται ημιυπαίθριοι χώροι διημέρευσης (στοές, κιόσκια κλπ.) μικρά γήπεδα και πισίνες. Πάντα πρέπει να προηγείται αυτοψία της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και έλεγχος τυχόν θεμελιών.

Β. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ

1. Προσπελασιμότητα. Προκειμένου να λειτουργεί απρόσκοπτα το τουριστικό κύκλωμα, πρέπει καταρχήν να βελτιωθεί και σε ορισμένες περιπτώσεις να συμπληρωθεί το οδικό δίκτυο της περιοχής:

- α) Βελτίωση των δύο εθνικών οδών
13. Κατερίνης - Ελασσόνας
1. Κατερίνης - Λάρισας

- β) Δημιουργία τουριστικού κυκλώματος που θα περιτρέχει οδικά τον ορεινό όγκο του Ανω Ολύμπου ως εξής:

Λοκόβη - Π. Βροντού - παραολύμπια ζώνη Δίου (Πιερίς) - Λιτόχωρο - Π. Λεπτοκαρυά: Σήμερα υπάρχουν χωματόδρομοι βατοί που χρειάζονται ασφαλτόστρωση. Προτείνουμε τον περιφερειακό δρόμο στη Β ζώνη για τους εξής λόγους:

1. Προστασία των αρχαιοτήτων της α' ζώνης (που αλλιώς θα δημιουργήσουν σοβαρότατα προβλήματα).
2. Την δυνατότητα συνοπτικής εικόνας του όρους, που από πολύ κοντά είναι εντελώς λεπτομερειακή σε οδική περιήγηση.

3. Την αποφυγή κατασκευής μεγάλης αλυσίδας πανύψηλων γεφυριών που στην Α ζώνη είναι απαραίτητα για να καλυφθούν τα μεγάλα ξερολάκκια του Ολύμπου.

II. Λεπτοκαρυά - Καρυά - Συκαμινιά - Αγ. Δημήτριος. Ο δρόμος υπάρχει και χρειάζεται απαραίτητα βελτίωση από την πλευρά της Πιερίας, κυρίως.

Αγ. Δημήτριος - Στενά Πέτρας: Πρόκειται για τμήμα της Εθνικής οδού 13.

Στενά Πέτρας - Λοκόβη. Ο δρόμος υπάρχει.

Σκαμινιά - Πύθιο - Κοκκινοπλός - Λοκόβη. Ο δρόμος υπάρχει, αλλά χρειάζεται μερικές συμπληρώσεις από πλευράς Λάρισας.

- γ) Προσπελασιμότητα από το παραπάνω κύκλωμα όλων των

τουριστικών χώρων της περιοχής.

δ) Διεύρυνση του τουριστικού κυκλώματος προς τους νομούς Κοζάνης και Ημαθίας βελτιώνοντας τους δρόμους.

1. Από Φωτεινά προς Μόρνα - Φτέρη - Βελβενδό.

2. Από διασταύρωση προς Ρητινή - Ρητινή - Ρυάκια - Βεργίνα.

Η διεύρυνση αυτή θα έχει πολλαπλό ενδιαφέρον και για τους τρεις νομούς. Στόχος του οδικού δικτύου που προτείνουμε είναι να δημιουργηθεί συνεχής και απρόσκοπτη οδική περιήγηση προς όλους τους τουριστικούς χώρους. Ακόμη, επειδή οι αποστάσεις στην περιοχή είναι μικρές, να υπάρχει η δυνατότητα της άμεσης επικοινωνίας με το όρος όσων επέλεξαν για διαμονή τη θάλασσα και, αντίστροφα, της άμεσης επικοινωνίας με τη θάλασσα για όσους επέλεξαν το όρος. Καμιά μελέτη ανάπτυξης δεν μπορεί να εφαρμοστεί αν δεν βελτιωθεί το οδικό δίκτυο.

2. Τουριστικοί χώροι

α. Θάλασσα.

Η παραλιακή περιοχή χρειάζεται ειδική μελέτη αναβάθμισης. Προς το παρόν μπορεί να επιλεγεί η παραλία δυτικά του Δίου (Βαρικό - Γρίτσα) επειδή διατηρεί ακόμη πολλά από τα παρθενικά της χαρακτηριστικά. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στους βιότοπους των εκβολών, στοιχείο που μπορεί να είναι προσθετικό στην ανάπτυξη της περιοχής, εφόσον τηρηθούν οι κανόνες των ειδικών.

Μεγάλο τουριστικό ενδιαφέρον και happenings μπορεί να προκύψει με την μετατροπή του Βαφύρα σε πλωτό ποταμό, όπως ήταν στην αρχαιότητα, έτσι ώστε το Δίον να είναι προσπελάσιμο και από τη θάλασσα. Η εκβάθυνση της κοίτης του Βαφύρα (=Χελοπόταμος) θα συμβάλει σωτήρια για την αποστράγγιση των ανασκαμμένων αρχαιοτήτων του Δίου, που υφίστανται αλλοιώσεις από τα τοπικά, αναβλύζοντα νερά.

β. Ορεινή περιοχή.

Με τη βελτίωση του οδικού δικτύου του Ολύμπου μπορούν να δημιουργηθούν, ύστερα από πρόταση ειδικής επιτροπής μικροί τουριστικοί πυρήνες που θα έχουν τη μορφή τουριστικών πάρκων και καταφυγίων. Μπορούνε επίσης δημιουργηθούν διάδρομοι πεζής περιήγησης, ιππασίας, ορειβασίας, φυσιογνωσίας κ.λπ.

Οποσδήποτε, πρόκειται για ένα κεφάλαιο που χρειάζεται ειδική μελέτη από επιτροπή όπου θα συμμετέχουν επιστήμονες των κλάδων που αφορούν τον Ολυμπο (δασολογία, ζωολογία, γεωλογία, αρχαιολογία κ.λπ.).

Το ορεινό τουριστικό κύκλωμα μπορεί να διευρυνθεί και προς τα Πιέρια, κάνοντας τη σύνδεση με τους νομούς Κοζάνης και Ημαθίας μία σύνδεση που θα είναι πολύτιμη και για τους τρεις νομούς. Η τουριστική αυτή σύνδεση μπορεί να γίνει ως εξής.

α) Υπάρχει σήμερα μία πανέμορφη διαδρομή από τα φωτεινά προς Μόρνα, Φτέρη, Βελβενδό. Στην διαδρομή υπάρχουν αρχαιότητες αμέσως ανατολικά της Φτέρης και στην ευρύτερη περιοχή της Μόρνας, που όμως ακόμη είναι ανεξερεύνητες. Τουριστικό κέντρο μπορεί να δημιουργηθεί στην εγκαταλειμμένη Μόρνα με την δημιουργία παραδοσιακού, τουριστικού χωριού και μάλιστα πριν καταρρεύσουν τα παραδοσιακά σπίτια που σώζονται ακόμη σε καλή κατάσταση. Μπορεί ακόμη να δημιουργηθεί ένα δασικό - τουριστικό συγκρότημα του οποίου φορέας να είναι το Δασαρχείο Πιερίας.

β) Μπορεί να αξιοποιηθεί ο δρόμος προς Ρητινή - Ρυάκια - Βεργίνα, δημιουργώντας μια δασοτουριστική διαδρομή στην οποία μπορούν να αξιοποιηθούν τα εξής σημεία:

1. Ξεντούκια. Ορεινή θέση νοτιοδυτικά της Βρύας. Πρόκειται για ένα λατομείο μαρμάρου, όπου σώζονται μεγάλες αρχιτεκτονικές παραγγελίες της αρχαιότητας που δεν πρόλαβαν ποτέ να χρησιμοποιηθούν.
2. Σαρακατσάνα: Δασοτουριστική θέση δυτικά της Ρητινής και
3. Ρυάκια εκτεταμένος και αναξιοποίητος αρχαιολογικός χώρος απ' όπου προέρχεται εξαιρετο χάλκινο πορτραίτο που εκτίθεται στο Μουσείο Θεσσαλονίκης.

γ. Αρχαιότητες. Τρόπος ένταξης στο τουριστικό κυκλωμα.

Η περιοχή είναι γεμάτη αρχιολογικούς χώρους και μνημεία με σημαντικότερο κέντρο το Δίον. Αρχαίες πόλεις που αν ανασκαφούν μπορούν να αποτελέσουν τουριστικούς πυρήνες είναι:

- α. Η Πέτρα των ομώνυμων Στενών: αρχαία πόλη της οποίας σώζονται τα μεταβυζαντινά ερείπια, εξαιρετικής διατήρησης, σε φανταστικό τοπίο.
- β. Τα Λειβηθρα, πατριδα, κατά την παράδοση, του Ορφέα. "Μυθική" πόλη, της οποίας σώζονται τα ελληνοιστικά ερείπια, μέσα σε περιβάλλον που αποτελεί μοναδικό μνημείο της φύσης.

Εκτός από τους παραπάνω επώνυμους χώρους, η Α ζώνη προστασίας Ολύμπου είναι γεμάτη αρχαιότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν με τη δημιουργία αρχαιολογικών πάρκων. Με τον όρο "αρχαιολογικό πάρκο" εννοούμε έναν σύνδυασμό ανασκαμμένου αρχαιολογικού χώρου και φυσικού πάρκου με μικρές επεμβάσεις, κυρίως στον τομέα της "καθοδήγησης" της φύσης και μερικές "πρώτες" βοήθειες στον επισκέπτη. Εννοείται ότι πρώτο και κυριότερο αίτημα προκειμένου, να ενταχθούν οι αρχαιότητες στο τουριστικό κύκλωμα, είναι η ασφαλής φύλαξή τους. Εκτός από την αξιοποίηση (ανασκαφή - αρχαιολογικό πάρκο) στην Πέτρα και τα Λειβηθρα, προτείνουμε να δημιουργηθούν κατ' αρχήν τα εξής αρχαιολογικά πάρκα.

1. Δυτικά του Δίου στις θέσεις Κλαδερή (Καμπούρα), Μεσονήσι, Αη Βασίλης, για τους εξής λόγους:
 - α. Επειδή βρίσκεται κοντά στον τουριστικό χώρο του Δίου.
 - β. Επειδή υπάρχει μεγάλη πυκνότητα αρχαίων.
2. ΝΑ του Αγ. Δημητρίου, στη θέση Ξερολάκκι - Σπάθες, σε πλαγιά του Ολύμπου, για τους εξής λόγους:
 - α. Ένα εξαιρετικά σημαντικό μυκηναϊκό νεκροταφείο, ανασκαμμένο και επισκέψιμο, περιβάλλεται από πανέμορφο ελατοδάσος. Ο χώρος χρειάζεται ελάχιστα έξοδα και έναν φύλακα προκειμένου να αξιοποιηθεί τουριστικά. Βρίσκεται σε υψόμετρο 1.100 μ. και μπορεί να ενταχθεί σε μια δασοτουριστική διαδρομή από Αγ. Δημήτριο προς Σπάθες και Γούβες.
 - β. Προκειμένου να ενισχυθεί οικονομικά ο Αγ. Δημήτριος που είναι μια από τις προβληματικές περιοχές του Νομού.
3. Στη θέση Ξεντούκια, στα Πιέρια όπου παρέμεινε αχρησιμοποίητη αρχιτεκτονική παραγγελία.

Όλες οι παραπάνω θέσεις, παρέχουν έναν εξαιρετικό συνδυασμό ορεινής φύσης και αρχαιοτήτων, έτσι ώστε μελλοντικά να αποδώσουν στο πολλαπλάσιο τα έξοδα που θα απαιτηθούν για την αξιοποίησή τους.

Αρχαιολογικά πάρκα μπορούν στο μέλλον να δημιουργηθούν αλυσιδωτά σ' ολόκληρη την Α' ζώνη προστασίας Ολύμπου. Γενικά, στα πάρκα αυτά μπορούν να προβλέπονται οι εξής χρήσεις:

- α) αρχαιολογική (ανασκαφή, ανάδειξη).
- β) τουριστική (επίσκεψη, όχι διαμονή)
- γ) βοσκοτόπι (χρήση παραδοσιακή, χρήσιμη αρχαιολογικά αποψίλωση)

χαμηλής βλάστησης - και ελκυστική τουριστικά).

Γ. Στήριξη της παραδοσιακής οικονομίας και του πολιτισμού.

Η παιδεία και η πολιτιστική καλλιέργεια είναι βασική προϋπόθεση προκειμένου να αποφεύγεται η ημιμάθεια και ο ερασιτεχνισμός κατά την οικονομική ανάπτυξη ενός τόπου. Στην περίπτωση μας, που το αναπτυξιακό σοκ στην περιοχή ενδέχεται να είναι μοιραίο, η έμφαση που πρέπει να δοθεί σ' αυτόν τον τομέα είναι μεγάλη, δεδομένου μάλιστα ότι ήδη υπάρχει πρόβλημα αποπροσανατολισμού των νέων.

Εκτός από μία γενικότερη προσπάθεια αναβάθμισης σ' όλους τους τομείς, προτείνουμε "κέντρα" τα οποία, εκτός από τις πολλαπλές ανάγκες ανάπτυξης που θα εξυπηρετούν, θα έχουν κύριο στόχο και εργαλείο τους νέους ανθρώπους που αποτελούν το μέλλον αυτού του τόπου. Τα κέντρα που προτείνουμε τα εξής:

1. Κέντρο Γεωπονίας και Κτηνοτροφία Ολύμπου (ΚΕ.ΓΕ.ΚΤ.Ο).
2. Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών Ολύμπου (Κ.ΕΠ.ΕΡ.Ο.)
3. Κέντρο Πολιτισμού και Αθλησης (ΚΕ.Π.Α.).

1. Κέντρο Γεωπονίας και Κτηνοτροφίας Ολύμπου (ΚΕ.ΓΕ.ΚΤ.Ο).

Στόχος είναι η στήριξη και αναβάθμιση της παραδοσιακής οικονομίας με τον επιστημονικό εκσυγχρονισμό, στον σωστό προγραμματισμό και την ενίσχυση του φθίνοντος ενδιαφέροντος στους νέους. Προκειμένου να διατηρηθεί υψηλό επίπεδο, προτείνουμε να εξαρτηθεί άμεσα από την αντίστοιχη σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Θα πρέπει να τοποθετηθεί σε μια από τις κατεξοχήν αγροτικές περιοχές. Προτείνουμε τα ερείπια της παλιάς Βροντούς, στην Α' ζώνη Ολύμπου, για τους εξής λόγους:

1. Επειδή ένα παραδοσιακό χωριό προσφέρεται για μια τέτοια χρήση (κατάλληλη χωροοργάνωση).

2. Επειδή μπορεί και ίσως πρέπει να ενταχθεί στο κύκλωμα της τουριστικής αξιοποίησης της περιοχής. Το ΚΕ.ΓΕ.ΚΤ.Ο. μπορεί να έχει τις εξής δραστηριότητες:

A. Γεωργική Σχολή Κατά το πρότυπο των γεωργικών σχολών Θεσσαλονίκης με στόχο την εκπαίδευση νέων αγροτών, αλλά και την πρότυπη παραγωγή αγροτικών προϊόντων.

B. Αγρόκτημα Ερευνας και Πειραματικών Εφαρμογών για τον προγραμματισμό της αγροτικής πολιτικής του Νομού με αναβαθμισμένα κριτήρια.

Γ. Τουριστικό Αγρόκτημα, όπου ο κάτοικος της πόλης και κυρίως το ξεκομμένο από τη φύση παιδί, θα μπορεί να συμμετέχει σε αγροτικές διαδικασίες.

Δ. Γεωργική και Κτηνοτροφική Βιοτεχνία Ολύμπου με στόχο την οικονομική ενίσχυση της περιοχής και του ΚΕ.ΓΕ.ΚΤ.Ο. θα ασχολείται με την πρότυπη επεξεργασία, συσκευασία και διάθεση όλων των αγροτικών προϊόντων Ολύμπου. Προτείνουμε τις εξής μονάδες:

1. Φυτικών προϊόντων (φρούτα, λαχανικά, όσπρια, ξεροί καρποί). Ως χώρο προτείνουμε περιοχή εκτός της Γ ζώνης, στην περιοχή μεταξύ Νέας Εφέσου και Κατερίνης.

2. Κτηνοτροφικών προϊόντων (γάλατα, τυριά, βούτυρο, αλλαντικά, κρέατα). Προτείνουμε να εξευρεθεί χώρος από τις κατεξοχήν κτηνοτροφικές περιοχές και μάλιστα στον Αγ. Δημήτριο, όπου υπάρχει πρόβλημα απασχόλησης των νέων στην περιοχή και την παραδοσιακή του οικονομία.

3. Μονάδα τσίπουρου. Αν τηρηθούν ορισμένοι κανόνες, μία τέτοια μονάδα μπορεί να ενταχθεί στο τουριστικό κύκλωμα Δίου - Λιτοχώρου (τουριστικό αγρόκτημα, ταβέρνα του τσίπουρου κ.λπ.) και ίσως ενισχύσει την παραδοσιακή

καλλιέργεια του κλήματος που έχει εκλείψει. Με τέτοιες προϋποθέσεις μπορεί να εξευρεθεί χώρος στην Β ζώνη προστασίας Ολύμπου.

2. Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών Ολύμπου (Κ.ΕΠ.ΕΡ.Ο.)

Προτείνεται ως επιστημονικό ινστιτούτο εξαρτημένο από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο. Μελλοντικά θα μπορούσε να εξελιχθεί ως χώρος δράσης νέων επιστημόνων που κατάγονται από την περιοχή. Στόχος πρέπει να είναι η επιστημονική έρευνα των θεμάτων του Ολύμπου χάριν της επιστήμης, αλλά και χάριν της σωτηρίας του όρους από την άγνοια ή την ημιμάθεια. Προτείνουμε τα εξής τμήματα εξαρτημένα από τα αντίστοιχα τμήματα του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης:

1. Κέντρο Μελέτης της Ιστορίας και των Μνημείων του Ολύμπου. Εδρα: Δίον.

2. Κέντρο Γεωλογικών Ερευνών Ολύμπου. Εδρα: Δίον.

3. Κέντρο Δοσολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος Ολύμπου. Εδρα: Λιτόχωρο.

3. Κέντρο Πολιτισμού και Αθλησης (ΚΕ.Π.Α.)

Αφορά θέματα πολιτιστικής δράσης, παράδοσης και αθλητισμού. Προτείνουμε να απασχολήσει την Τοπική Αυτοδιοίκηση συλλογικά.

Α. Ολυμπιακά χωριά πολιτιστικής δράσης και άθλησης. Καταλήξαμε στην πρόταση αυτή για τους εξής λόγους:

1. Υπάρχουν σήμερα ασφυκτικές ανάγκες των νέων της περιοχής, που δεν μπορούν να καλυφθούν στο κάθε χωριό ξεχωριστά, ούτε μπορεί να τις καλύψει η Κατερίνη. Γι' αυτό, προτείνουμε να δημιουργηθούν δύο κέντρα ("Ολυμπιακά χωριά") που θα καλύπτουν τις ανάγκες των οικισμών:

α) Λόχοβη, Φωτεινά, Ράχη, Λόφος, Ν. Εφesos, Κουντουριώτισα, Αγ. Σπυριδων, Βροντού, Καρίτσα, Δίον και

β) Λιτόχωρο, Λεπτοκαρυά, Σκοτίνα, Παντελεήμων.

Τα "ολυμπιακά χωριά" θα ενταχθούν στο τουριστικό κύκλωμα, του οποίου πολλές ανάγκες θα κληθούν να εξυπηρετήσουν.

2. Να συνυπάρξουν στον ίδιο χώρο η πολιτιστική δράση και η άθληση, έτσι ώστε να καλλιεργηθεί παράλληλο ενδιαφέρον στους νέους. Στόχος είναι να δημιουργηθούν πιο ολοκληρωμένα άτομα, καταπώς (σοφά) διατυπώθηκε στην αρχαιότητα: "νους υγιής εν σώματι υγιεί". Συγκεκριμένα, προτείνουμε να εξευρεθεί χώρος και να δημιουργηθούν δύο "ολυμπιακά χωριά" που στις "γειτονιές" τους θα συνυπάρχουν γήπεδα (basket, volleyball, tennis, baseball, golf κ.λπ.) και αίθουσες πολιτιστικής δράσης (κινηματογράφος, θέατρο, μουσική κ.λπ.)

Ως φορέας προτείνεται να δημιουργηθεί ένας συνεταιρισμός των πολιτιστικών συλλόγων των χωριών της περιοχής και να διερευνηθεί η δυνατότητα ιδιωτικών επιχορηγήσεων με τη μορφή δωρεών για συγκεκριμένα έργα (π.χ. "Βιβλιοθήκη Ν. Παπαδόπουλου" κλπ.)

Β. Κέντρο Πολιτιστικής Παράδοσης Ολύμπου.

Προτείνεται με στόχο να διασωθεί η πολιτιστική παράδοση της περιοχής του Ολύμπου, που τείνει να εξαφανιστεί χωρίς να αφήσει πίσω της ίχνη. Στόχοι του κέντρου θα είναι:

1. Η καταγραφή και μελέτη των λαογραφικών θεμάτων της περιοχής του Ολύμπου.

2. Η περισυλλογή σε Μουσείο των αντικειμένων που έχουν περισώσει και μπορούν να μας πληροφορήσουν για την νεότερη ιστορία και έναν τρόπο ζωής που έχει πλέον εκλείψει.

3. Η δημιουργία σχολής όπου θα διδάσκονται πολύτιμες παραδοσιακές τέχνες που τείνουν να εκλείψουν.

4. Η δημιουργία Βιοτεχνικής μονάδας παραγωγής και διάθεσης στο τουριστικό κύκλωμα αυθεντικών παραδοσιακών αντικειμένων. Προτείνεται ως συνεταιρισμός των πολιτιστικών συλλόγων του Νομού με έδρα τον Αγ. Δημήτριο, για τους εξής λόγους:

1. Την διατήρηση μέχρι σήμερα πολλών στοιχείων της παραδοσιακής κοινωνίας ενός χωριού του Ολύμπου.
2. Την ενίσχυση του τουριστικού κυκλώματος της περιοχής.
3. Την δημιουργία μιας επιπλέον βιοτεχνικής μονάδας που θα ενισχύσει την τοπική οικονομία και θα συγκρατήσει περισσότερους κατοίκους του παλιού αυτού χωριού στον τόπο μας.

III. Συνθετική πρόταση

Περιφέρειες Ανάπτυξης

Στον χάρτη που συνοδεύει το τρίτο μέρος αυτής της μελέτης, η περιοχή χωρίζεται σε 7 περιφέρειες ανάπτυξης, τις εξής:

1. Αγ. Δημητρίου
2. Πέτρα
3. Βροντούς
4. Δίου - Λιτοχώρου
5. Λιτοχώρου - Λεπτοκαρυάς
6. Λεπτοκαρυάς - Σκοτίνας
7. Λόφου - Αγ. Σπυρίδωνα - Κουντουριώτισσας.

Εννοείται, ότι οι περιφέρειες αυτές είναι λίγο ή πολύ ενδεικτικές και σχηματικές. Για τον ορεινό όγκο του Ανω Ολύμπου και τον Κάτω Ολυμπο η Υπηρεσία μας επιφυλάσσεται, επειδή η περιοχή είναι ακόμη αρχαιολογικά ανεξευρένητη.

Ακόμη θέματα του κύριου ορεινού όγκου απαιτούν ειδικές ερευνητικές μελέτες όπου θα συμμετέχουν επιστήμονες διαφόρων Κλάδων.

Για την περιφέρεια Ν. Εφέσου - Κατερίνης, η Υπηρεσία μας δεν αντιμετωπίζει προβλήματα που αφορούν τον αρχαιολογικό νόμο.

Σε περίπτωση που ορισμένες βιομηχανίες θεωρηθούν απόλυτα απαραίτητες, τα πιο απομακρυσμένα σημεία από τον Ολυμπο στον κύκλο αυτό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν.

1. Περιφέρεια Αγ. Δημητρίου. Πρόκειται για μια ορεινή περιοχή, απ' όπου περνά η παλιά Εθνική οδός Θεσσαλονίκης - Αθηνών (13). Υπάρχει ένας μόνο οικισμός, ο Αγ. Δημήτριος, που διατηρεί πολλά από τα παραδοσιακά του χαρακτηριστικά, τόσο στην αρχιτεκτονική μορφή, όσο και στις παραδόσεις. Η περιοχή χρειάζεται οικονομική ενίσχυση, που μπορεί να προκύψει από την αναβάθμιση της παραδοσιακής οικονομίας και την ένταξη στο τουριστικό κύκλωμα του Ολύμπου.

Α. Τουριστική Ανάπτυξη

1. Να δημιουργηθούν ορεινές διαδρομές τουριστικής περιήγησης (δασοτουρισμός, φυσιογνωστικός τουρισμός) με κύριο κορμό τους δασικούς δρόμους που ήδη υπάρχουν, αλλά χρειάζονται ενίσχυση (προστασία από τα νερά).

2. Να δημιουργηθεί τουριστικό πάρκο σε επιλεγμένη περιοχή που θα παρέχει τις προϋποθέσεις (ξέφωτο, νερό, πάνω σε δρόμο, σε περιοχή που δεν θα δημιουργεί προβλήματα σε οικοσυστήματα και αρχαιότητες).

3. Να δημιουργηθεί αρχαιολογικό πάρκο στο μυκηναϊκό νεκροταφείο στις Σπάθες, που σήμερα είναι επισκέψιμο.

4. Να έχει την έδρα του εδώ το κέντρο πολιτιστικής παράδοσης του

Ολύμπου (βλ. Ανάλυση, Γ' Μέρος). Το κέντρο αυτό περιλαμβάνει:

- α. Λαογραφικό Μουσείο.
- β. Σχολή Παραδοσιακών Τεχνών.
- γ. Βιοτεχνία παραδοσιακών προϊόντων.
- Β. Ενίσχυση της παραδοσιακής οικονομίας

1. Να δημιουργηθεί πρότυπη κτηνοτροφική μονάδα που θα συγκεντρώνει την κτηνοτροφική δραστηριότητα της περιοχής. Η μονάδα αυτή μπορεί να περιλαμβάνει και φάρμα ζώων που θα ενταχθεί στο τουριστικό κύκλωμα (+ τουριστικό αγρόκτημα).

2. Να έχει εδώ την έδρα της η βιοτεχνική μονάδα του κέντρου Γεωπονίας και Κτηνοτροφίας του Ολύμπου. Εδώ θα μπορεί να γίνεται η επεξεργασία, συσκευασία κλπ. των κτηνοτροφικών προϊόντων Ολύμπου (κρέατα, αλλαντικά, τυριά κ.λπ.).

Υπόμνημα Χάρτη

- 10. Αρχαιολογικοί χώροι.
- 10α. Αρχαιολογικό Πάρκο.
- 100. Κέντρο Πολιτιστικής Παράδοσης. (πρόταση)
- 2. Μονάδα παραγωγής κτηνοτροφικών προϊόντων. (πρόταση)
- 20. Ενδείξεις για την ύπαρξη αρχαίων.
- 1000. Φάρμα ζώων (τουριστικό αγρόκτημα). (πρόταση)

2. Περιφέρεια Πέτρας. Η περιοχή είναι ορεινή και ημιορεινή με δύο οικισμούς: έναν νεότερο τα Φωτεινά (στην Εθνική οδό Κατερίνης - Ελασσόνας) κι έναν παλιό τη Λόκοβη ("Πέτρα") σήμερα απομονωμένο.

Α. Τα Φωτεινά θα μπορούσαν να έχουν σοβαρότερη ωφέλεια τουριστικά αν αποφασίζονταν διεύρυνση του τουριστικού κυκλώματος προς τον νομό Κοζάνης. Σ' αυτό βοηθά ο πανέμορφος και βαθός δασικός δρόμος προς Βελβενδό. Μια τέτοια διεύρυνση θα άνοιγε καινούργιες προοπτικές για τις δύο περιοχές. Σ' αυτή την περίπτωση, προτείνουμε να δημιουργηθεί ένα ακόμη τουριστικό παραδοσιακό χωριό, στη Μόρνα (: Σκοτίνα) που διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση.

Β. Στο τουριστικό κύκλωμα της Πέτρας, προτείνουμε να δημιουργηθούν:

- 1. Ένα μεγάλο αρχαιολογικό πάρκο που θα περιλαμβάνει τον μεταβυζαντινό οικισμό της Πέτρας, τις προϊστορικές αρχαιότητες στις 3 Ελιές, Αγ. Μαρίνα, Καλόγηρο και το Παλιόκαστρο.
- 2. Ένα δεύτερο αρχαιολογικό πάρκο, από τη Λόκοβη, ως την Κρυόβρυση.
- 3. Το παραδοσιακό τουριστικό χωριό της Λόκοβης.
- 4. Τουριστικά πάρκα.
- 5. Ολυμπιακό χωριό.
- 6. Ορεινές διαδρομές τουριστικής περιήγησης (δασοτουρισμός, φυσιογνωστικός τουρισμός) με κύριο κορμό της εσωτερικής διαδρομής του Ολύμπου, από Λόκοβη προς Κοκκινοπλό.

Υπόμνημα

- 50. Φτέρη: Αρχαιότητες δυτικά του οικισμού.
- 500. Παλιόκαστρον: πιθανές, ανεξερεύνητες αρχαιότητες.
- 5.000 Σκοτεινά: Τουριστικό, παραδοσιακό χωριό (πρόταση).
- 1. Αρχαιολογικά Πάρκα.
- 2. Τουριστικό παραδοσιακό χωριό Λόκοβης (πρόταση).
- 300. Αναζήτηση θέσεων για τουριστικά πάρκα και ολυμπιακό χωριό (πρόταση).

3. Περιφέρεια Βροντούς. Πρόκειται για μια περιοχή με ανεπτυγμένη αγροτική κτηνοτροφία, που πρέπει να ενισχυθεί, τουλάχιστον όσον αφορά την αναβάθμισή της. Προτείνουμε να δημιουργηθούν:

1. Κέντρο Γεωπονίας και Κτηνοτροφίας στην Π.Βροντού, που θα περιλαμβάνει:
 - α. Γεωργική Σχολή
 - β. Αγρόκτημα Έρευνας και Πειραματικών Εφαρμογών
 - γ. Τουριστικό αγρόκτημα
2. Πρότυπη κτηνοτροφική μονάδα, που θα περιλαμβάνει επισκέψιμες φάρμες ζώων.

Η περιοχή μπορεί να ενταχθεί στο τουριστικό κύκλωμα εξαιτίας των αρχαιοτήτων, αλλά κυρίως, με την κατάλληλη εκμετάλλευση της αγροτικής της οικονομίας (αγροτουρισμός). Για τον λόγο αυτό προτείνουμε την δημιουργία ενός παραδοσιακού τουριστικού χωριού, στον χώρο της Π. Βροντούς, επίσης. Οι κάτοικοι του χωριού θα μπορούν να συμμετέχουν στις εργασίες του τουριστικού αγροκτήματος και στις τουριστικές φάρμες.

Δεν προτείνουμε την ιδιαίτερη τουριστική αξιοποίηση της Αγ. Κόρης, επειδή θα αλλοιωθούν και σταδιακά θα εκλείψου τα αρχαικά στοιχεία λατρείας που περιέχει.

Υπόμνημα

1. Αρχαιολογικοί Χώροι - Πάρκα
2. Κέντρο Γ.Ε.ΚΤ.Ο. Τουριστικό Χωριό (πρόταση)
100. Βυζαντινό Μουσείο (Αγ. Τριάς).
30. Αναζήτηση θέσεων κτηνοτροφικής μονάδας με τουριστικές φάρμες (πρόταση)

4. Περιφέρεια Δίου - Λιτοχώρου. Είναι περιοχή με ανεπτυγμένη αγροτική οικονομία, αλλά και με τις μεγαλύτερες δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης στην περιφέρεια του Ολύμπου. Σ' αυτό συντελούν:

- Οι εκτεταμένοι αρχαιολογικοί του χώροι (Δίον, παραολύμπια ζώνη).
- Το Αρχαιολογικό Μουσείο.
- Οι παραδοσιακοί "είσοδοι" στο Ολυμπο.
(Ι Λιτόχωρο: οδικά, ΙΙ, ΙΙΙ, Δίον: πεζή).
- Η παραλία που, ακόμη δεν υποβαθμίστηκε τελειωτικά.
- Οι αδιάθετοι χώροι της Γ ζώνης που δεν προσφέρονται για αγροτικές καλλιέργειες. (Ξεροκάμπι).

Προτείνουμε λοιπόν να δημιουργηθούν επιπλέον:

1. Αρχαιολογικά Πάρκα στην Α' ζώνη προστασίας
2. Τουριστικά Πάρκα στην Β' ζώνη, σε περιοχή που πρέπει να επιλεγεί μακριά από αρχαιότητες.
3. Χωριό εντατικού τουρισμού στη θέση Ξεροκάμπι.
4. Πλωτή διαδρομή ως το Δίον από τη θάλασσα, δια του Βαφύρα (Χελοπόταμος).
5. Ορεινές διαδρομές στον Ολυμπο με εισόδους:
 - α. Λιτόχωρο: οδικώς ως τα Πριόνια. Πεζές διαδρομές από την οδική αρτηρία για δασοτουρισμό, τουρισμό φυσιογνωστικό, ορειβασία.
 - β. Δίον: Κλαδερή και Α. Βασιλίας: Πεζές διαδρομές προς το εσωτερικό του Ολύμπου στις περιοχές θανάτωσης του Ορφέα.
6. Κέντρο μελέτης της Ιστορίας και των Μνημείων του Ολύμπου.
Έδρα: Δίον Φορέας: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο.

- Προτείνουμε να περιλάβει βιβλιοθήκη και ερευνητικό κέντρο για προγράμματα που αφορούν τον Ολυμπο.
7. Κέντρο Γεωλογικών Ερευνών Ολύμπου. Έδρα: Δίον Φορέας: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο. Προτείνουμε να περιλάβει βιβλιοθήκη, τεχνικό εξοπλισμό και ερευνητικό κέντρο για προγράμματα που αφορούν τον Ολυμπο.
 8. Κέντρο Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος Ολύμπου. Έδρα: Λιτόχωρο Φορέας: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο. Προτείνουμε να περιλάβει Μουσείο, Βιβλιοθήκη και ερευνητικό κέντρο για προγράμματα που αφορούν τον Ολυμπο.
 9. Τουριστικό Αγρόκτημα, όπου θα παράγεται και θα διατίθεται τσίπουρο. Η διαδικασία της παραγωγής θα μπορεί να είναι επισκέψιμη, καθώς και η κατανάλωση σε επιτόπου τσίπουράδικα.

Υπόμνημα

4. Αρχαίο Δίον
1. Αρχαιολογικά Πάρκα (Πιερίς)
3. Αναζήτηση χώρων για τουριστικά πάρκα, τουριστικό αγρόκτημα, κέντρα Ιστορίας και Γεωλογίας (πρόταση).
5. Εκβολές Χελοπόταμου.
6. Τουριστικό χωριό (πρόταση)
10. Κέντρο Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος Ολύμπου (πρόταση).

5 - 6 Περιφέρεια Λιτοχώρου - Λεπτοκαρυάς - Σκοτίνας Η οικονομία της περιοχής εξαρτάται σημαντικά από έναν κατακλυσμιαίο θερινό τουρισμό, που όμως χρειάζεται αναβάθμιση.

1. Στην περιοχή υπάρχει ένα τουριστικά σημαντικό μνημείο το "Κάστρο του Πλαταμώνα". Μπορεί όμως να δημιουργηθεί ένας ακόμη σημαντικός πόλος με την δημιουργία αρχαιολογικού πάρκου στα Λειβηθρα. Τα Λειβηθρα είναι ένας αρχαιολογικός χώρος εξαιρετικά σημαντικός για τους εξής λόγους:
 - α. Περιβάλλεται από τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους του Ολύμπου.
 - β. Κατά την αρχαία παράδοση είναι πατρίδα του Ορφέα.
 - γ. Διασώζει τα ελληνιστικά ερείπια της ακρόπολης και ίσως τμήματα από την υπόλοιπη πόλη.

Ένα δεύτερο αρχαιολογικό παρκο μπορεί να δημιουργηθεί στην Τοπόλιανη, όπου υπάρχει ακόμη μία αρχαία πόλη (Πίμπλεια;).

2. Στην περιοχή υπάρχουν 3 παλιά χωριά: Ο Αγ. Παντελεήμων, η Π. Σκοτίνα και η Π. Λεπτοκαρυά.

Παντελεήμων Παραθεριστές έχουν αγοράσει και αναπαλαιώσει παλιά σπίτια. Η χρήση αυτή του παραθεριστικού τουρισμού προτείνουμε να κατοχυρωθεί και να αναπτυχθεί περισσότερο.

Π. Λεπτοκαρυά - Π. Σκοτίνα. Τα δύο αυτά χωριά είναι σήμερα εγκατελειμμένα και ερειπωμένα. Τα προτείνουμε ως παραδοσιακά τουριστικά χωριά, για όσους προτιμούν έναν τουρισμό με ανθρώπινο πρόσωπο.

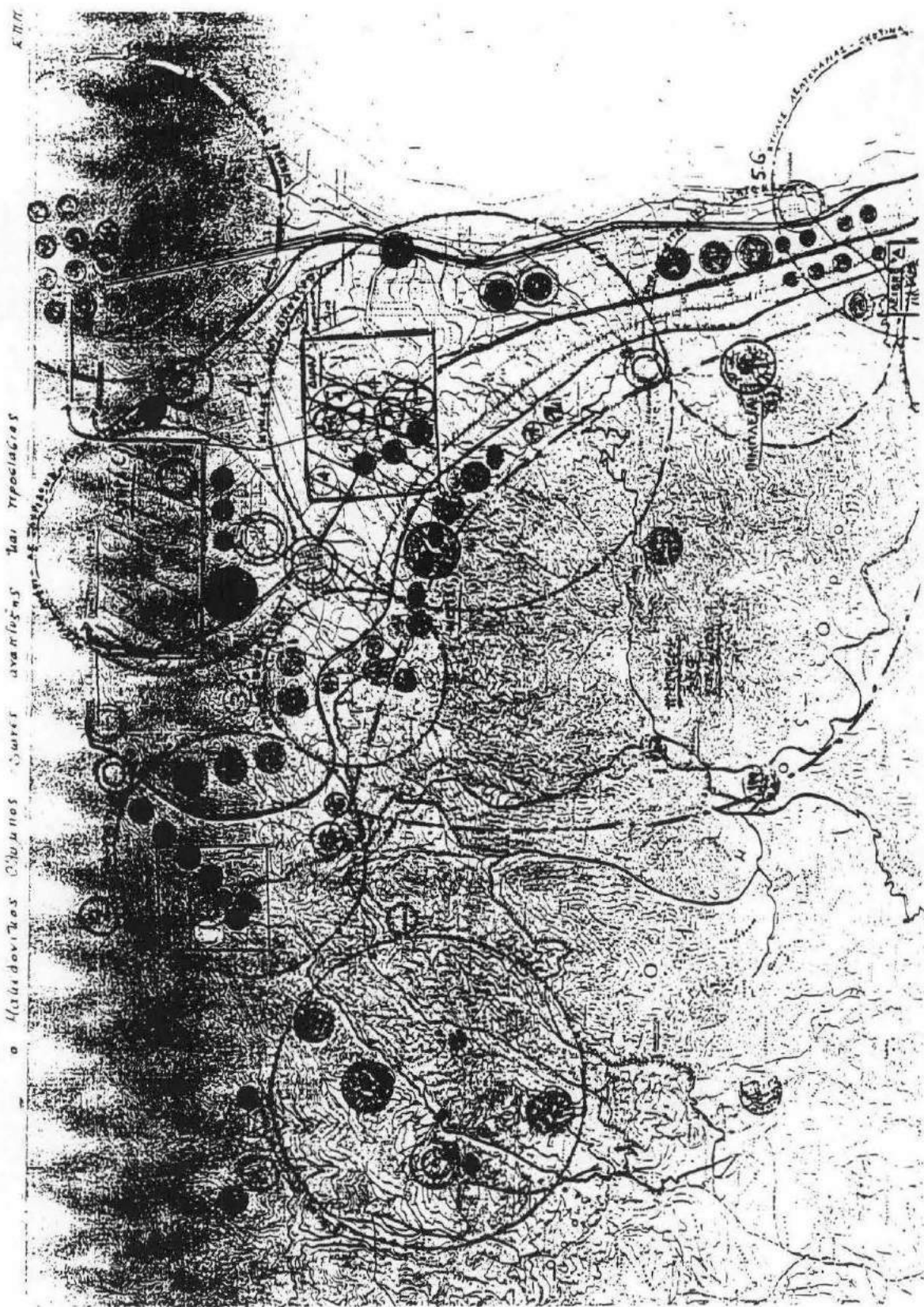
3. Στην Γ' ζώνη προστασίας Ολύμπου μπορούν να αναζητηθούν χώροι για την δημιουργία τουριστικών πάρκων και ίσως ενός τουριστικού χωριού, προκειμένου να αποσυμφωρηθούν οι παραλίες.
4. "Ολυμπιακό χωριό". Προτείνουμε ένα κέντρο πολιτιστικής δράσης και άθλησης που θα καλύπτει τις ανάγκες των νέων της περιοχής, αλλά ταυτόχρονα θα εξυπηρετηθεί το τουριστικό κύκλωμα.

Υπόμνημα

1. Λείβηθρα: αρχαιολογικό πάρκο
- 1α. Πίμπλεια (;): "
- 11100 Ηράκλειον, Κάστρο Πλαταμώννα
2. Παραδοσιακά χωριά (πρόταση)
70. Αναζήτηση χώρου τουριστικού χωριού
3. Αναζήτηση χώρου τουριστικών πάρκων
8. Αναζήτηση χώρου Ολυμπικού χωριού.

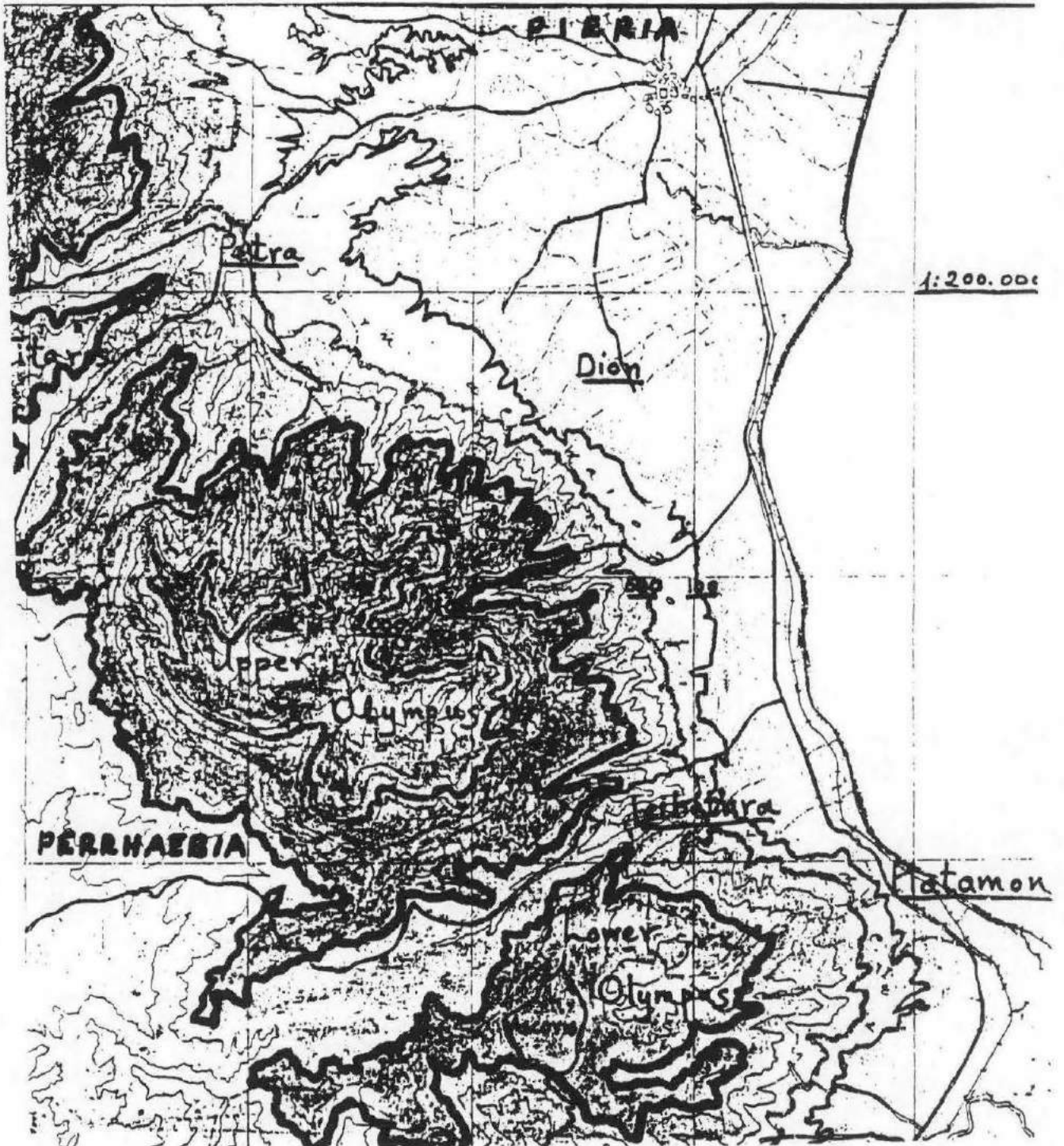
7. Περιφέρεια Λόφου - Αγ. Σπυρίδωνα - Κουντουριώτισσα. Η περιοχή έχει ανεπτυγμένη γεωργική οικονομία και βρίσκεται σε επαφή με τις τουριστικές περιφέρειες της Πέτρας και της Βροντούς. Βρίσκεται στην Γ' ζώνη του Ολύμπου, περιλαμβάνει όμως μία μεγάλη ζώνη με αρχαιότητες που αρχίζουν βόρεια απ' τον Αδριανό και τελειώνουν νότια στην Λουκατσάρια. Πρόκειται ίσως για την αρχαία Αθηνα. Αν υπάρξει η δυνατότητα οι χώροι αυτοί να ανασκαφούν μπορεί να δημιουργηθεί ένας τουριστικός πυρήνας για την περιοχή. Προς το παρόν, πρέπει να διατηρηθεί μόνο η αγροτική χρήση της γης υπό έλεγχο για την αποφυγή καταστροφής αρχαίων. Στην περιοχή αυτή και σε επιλεγμένη θέση μπορούν να δημιουργηθούν πρότυπες μονάδες σταβλισμού ζώων.

Όλα όσα αναφέρονται παραπάνω αποτελούν επιγραμματικές προτάσεις που απαιτούν πολύπλευρες μελέτες. Ουσιαστικά, πρόκειται για μια πρόταση - πλαίσιο της ανάπτυξης της περιοχής, με κύριο αίτημα το μέγιστο κέρδος με την ελάχιστη απώλεια.

ο Χάρτης του Πολιτιστικού και Τουριστικού Πόλου της Χώρας

Κ.Π.Π.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Ο επόμενος εισηγητής ο κύριος Αθανάσιος Τζιαφάλιας - Αρχαιολόγος της ΙΕ' Εφορίας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Θεσσαλίας, θα μας μιλήσει με θέμα τις κλασσικές αρχαιότητες στη περιοχή του Θεσσαλικού Ολύμπου.

ΘΕΜΑ: "Οι κλασσικές αρχαιότητες στη περιοχή του Θεσσαλικού Ολύμπου."

ΤΖΙΑΦΑΛΙΑΣ: Από το μεγαλειώδες ορεινό συγκρότημα του Ολύμπου, μόνο ένα μικρό τμήμα του βρισκόταν στην Αρχαία Θεσσαλία, ο κύριος όγκος του, μετεωρότατο όρος κατά τον Στράβωνα, απλωνόταν στη μεγάλη πεδιάδα της Μακεδονικής Πιερίας. Η παρουσία του μουσείου αυτού της φύσης έπαιξε καθοριστικό ρόλο, τόσο στη πολιτική ιστορία των Θεσσαλών όσο και στη πνευματική ζωή τους, με τις κατοικίες των Θεών και της γενεαλογίας των μυθολογικών παραδόσεων που αναπτύχθηκαν στη περιοχή.

Ο Θεσσαλικός Ολυμπος ορίζεται στα νότια από τον Ομηρικό ποταμό Τιταρήσιο, τον μετέπειτα Εύρωπο, τον σημερινό Ξεριά, ο οποίος χύνεται στο Πηνειό, στη θέση της Αρχαίας Γυρτώνης κοντά στα στενά της σημερινής Ροδιάς. Από εκεί και πέρα, τη νότια πλευρά του, οριοθετεί μέχρι την κοιλάδα των Τεμπών ο Πηνειός. Στο βορρά το όριο του φτάνει στα στενά της Πέτρας και στα Ανατολικά στη πεδιάδα της Κατερίνης.

Βεβαίως η οροσειρά του Ανω Ολύμπου, που ήταν πάντοτε Μακεδονική, διακρινόταν από την αντίστοιχη χαμηλότερη του Κάτω Ολύμπου, που παρέμεινε στην αρχαιότητα Θεσσαλική. Η οριογραμμή των δύο οροσειρών περνούσε από την κοιλάδα του σημερινού χειμάρρου Ζηλιάνα, του αρχαίου Σή, το οροπέδιο της Καλλιπεύκης, όπου η αρχαία λίμνη Ασκουρίς και τα υψώματα της Μελούνας στα νοτιοδυτικά.

Χαμηλότερες οροσειρές δημιουργούν τις λεκάνες του Σπαρμού, της Καρυάς και της Καλλιπεύκης, οι οποίες παρά την εντελώς κλειστή μορφή τους έχουν επικοινωνία μεταξύ τους. Πάνω από τις λεκάνες αυτές η επικοινωνία με την Μακεδονία στην αρχαιότητα ήταν σχεδόν αδύνατη καθώς ο Ανω Ολυμπος δημιουργούσε ένα αδιαπέραστο τείχος. Τα μόνα βατά περάσματα προς τη Μακεδονία, εκτός από την κοιλάδα των Τεμπών ήταν τα στενά του Σαρανταπόρου, τα αρχαία Βόλου Στάνα, τα στενά της Πέτρας και η διάβαση της Καλλιπεύκης προς τη κοιλάδα της Ζηλιάνα.

Η πρώτη ιστορία της περιοχής του Θεσσαλικού Ολύμπου άρχισε τα τελευταία χρόνια να μας γίνεται κάπως γνωστή, το τονίζω αυτό το κάπως. Σκόρπιο αρχαιολογικό υλικό που όμως προέρχεται από τυχαία ευρήματα με περιορισμένη ασφαλώς επιστημονική αξία και όχι από συστηματικές ανασκαφές, σε συνδιασμό με τις πληροφορίες των αρχαίων φιλολογικών πηγών, μας δίνουν κάποιο φως για την ιστορία της πολυτάραχης αυτής περιοχής. Ας πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά.

Σύμφωνα με τις αρχαίες μαρτυρίες, τον 11ο περίπου αιώνα^{α*} ορεινά Ελληνικά φύλα από την Πίνδο κατηφόρησαν προς το νότο και κατέλαβαν τις χορτολιβαδικές εκτάσεις, έτσι τις πεδιάδες της Θεσσαλίας τις κατέλαβαν οι Θεσσαλοί, αφού απόθεσαν προς νότο τους Βοιωτούς και τους Αιολείς. Στην Ανω Μακεδονία εγκαταστάθηκαν οι Μακεδόνες, ένα τμήμα τους αποσπάστηκε απ' αυτούς έγκαιρα και με αρχηγό τον Μάγνητα, τον αδερφό του Μακεδόνα, κατέλαβε το όρος Πήλιο και ονομάστηκαν Μάγνητες.

Ένα ακόμα τμήμα των Μακεδόνων, παίρνοντας από τα στενά της Πέτρας διέσχισε τη Θεσσαλία και εγκαταστάθηκε στη Δωρίδα, περιοχή της Στερεάς

Ελλάδας. Από την περιοχή αυτήν ονομάστηκαν Δωριείς.

Την ίδια περίοδο ήρθαν στη βόρεια λεκάνη της Θεσσαλίας οι Περραιβοί, ορεσίβιοι τραχείς κτηνοτρόφοι, απλώθηκαν από τα Αντιχάσια και Καμβούνια ως τον Κάτω Ολυμπο. Το πολύ δυναμικό αυτό φύλο, μετά από μερικές εσωτερικές μετακινήσεις, ανέπτυξε μετά τον 9ο αιώνα Π.Χ. μία ενιαία πολιτική και πολιτισμική ταυτότητα. Τα πολιτιστικά στοιχεία τους όμως είναι ντόπια και δεν ήρθαν εδώ από αλλού. Γεννήθηκαν και αναπτύχθηκαν εδώ, με τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά τους.

Από τις περιοχές Σαραντάπορο, Πύθιο και Αζωρο στο βορρά, μέχρι τους Γόννους στο νότο, υπάρχει άφθονο αρχαιολογικό υλικό της εποχής αυτής, που δείχνει τις στενές πολιτιστικές σχέσεις των Περραιβών με την Ανω Μακεδονία, την αρχική κοιτίδα των Μακεδόνων. Στο χάρτη σημειώνονται με τετράγωνα και αριθμούς οι επώνυμες Περραιβικές πόλεις και με συμπαγή κυκλάκια οι αταύτιστες θέσεις.

Οι Περραιβοί και οι Μακεδόνες από τον 11ο αιώνα κι έπειτα, ζούν σε τόπους με τις ίδιες πάνω κάτω εδαφολογικές και κλιματολογικές συνθήκες. Εξ αιτίας του αγροκτηνοτροφικού χαρακτήρα της οικονομίας, ζούν μεμονωμένα κοντά στα ποιμνία και στα λιβάδια και όχι σε οργανωμένους οικισμούς. Κοινά σημεία των πρώιμων αυτών κοινοτήτων ήταν τα νεκροταφεία.

Οι άνθρωποι αυτοί, με κοινές ρίζες καταγωγής και με ίδιες συνθήκες σκληρής αγροκτηνοτροφικής ζωής, στις δυό πλευρές του Ολύμπου, αναπτύσσουν μία ενιαία πολιτιστική παράδοση από την αρχή της ειρηνικής μετανάστευσής τους τον 11ο αιώνα. Η παράδοση αυτή που είναι έκδηλη τον 9ο αιώνα π.Χ., θα συνεχιστεί και στους μετέπειτα αιώνες.

Οι επιγραφικές μαρτυρίες δείχνουν σαφέστατα ότι οι Περραιβοί μέχρι τον 4ο αιώνα π.Χ. μιλούσαν ένα Ελληνικό γλωσσικό ιδίωμα το οποίο ανήκει μαζί με το αντίστοιχο των Μακεδόνων, στη λεγόμενη Δωρική διάλεκτο. Από εκεί και πέρα, τα δυό γειτονικά Ελληνικά φύλα μιλούν και γράφουν την Αττική διάλεκτο.

Από τους ιστορικούς χρόνους, πρώτη μνεία για τους κατοίκους αυτού του τόπου έχουμε από τον Όμηρο. Αναφέρονται οι Περραιβοί στο Β' της Ιλιάδας, σαν αυτόνομος λαός που πήρε μέρος στην εκστρατεία της Τροίας. Σύμφωνα με νεώτερες αρχαίες μαρτυρίες, οι Περραιβοί υπήχθησαν στους Αλεβάδες της Λάρισας και πλήρωναν φόρους υποτέλειας σ' αυτούς, μέχρι το τέλος του 5ου αιώνα π.Χ.

Σύμφωνα ακόμα με τις πληροφορίες των επιγραφών της Ελασσόνας, η Περραιβική Τρίπολις που την συγκροτούσαν οι πόλεις: Αζωρος, Δολίχη και Πύθιο, υπαγόταν από την εποχή του Αμύντα του 3ου, 394-370 π.Χ. στην εδαφική περιφέρεια του οργανωμένου κράτους των Μακεδόνων. Οι υπόλοιπες Περραιβικές πόλεις συγκροτούσαν αυτήν την εποχή ένα ομόσπονδο ανεξάρτητο κράτος.

Το 357 π.Χ., ήρθε για πρώτη φορά στη Θεσσαλία ο Φίλιππος ο 2ος, ο πατέρας του Μεγάλου Αλεξάνδρου, μετά την πρόσκληση των Λαρισαίων για την αντιμετώπιση των Φερέων τυράννων. Ο μεγάλος ηγεμόνας της Μακεδονίας αφού απελευθέρωσε τις πόλεις από την κυριαρχία των Φερρών, επέβαλε με ευφυή διπλωματικότητα την επιρροή του στη Θεσσαλία, με οικονομική βοήθεια και διοικητικές μεταρρυθμίσεις.

Όσον αφορά την Περραιβία, απέσπασε από τους Λαρισαίους το υπόλοιπο τμήμα της και το ενσωμάτωσε στο κράτος του. Τα νότια σύνορα δηλαδή του κράτους των Μακεδόνων, έφταναν μέχρι τον Τιταρήσιο, μέσα στη Θεσσαλία. Η Μακεδονική επιρροή στη Θεσσαλία διαρκεί μέχρι το 197 π.Χ., χρονιά κατά την οποία ο Βασιλιάς Φίλιππος ο 5ος νικήθηκε από τους Ρωμαίους στις Κυνός Κεφαλές κοντά στη Σκοτούσσα.

Το 196 επανασυστήθηκε το ανώτατο διοικητικό όργανο των Θεσσαλών το

περίφημο "Κοινό" των Θεσσαλών, οι Περραιβικές πόλεις τώρα αποσπάστηκαν από το Μακεδονικό κράτος και ανεξαρτητοποιήθηκαν. Συγκρότησαν για δεύτερη φορά κοινό διοικητικό όργανο με την επωνυμία "Κοινό" των Περραιβών το οποίον είχε έδρα την Ελασσώνα.

Το πρώτο μισό του δεύτερου αιώνα η Περραιβία εμπλέκεται στα δραματικά γεγονότα του Τρίτου Μακεδονικού Πολέμου 171-167 π.Χ. μεταξύ του Βασιλιά της Μακεδονίας Περσέα και των Ρωμαίων. Το τρίτο έτος του πολέμου το 169, λίγους μήνες πριν από την αποφασιστική μάχη της Πύδνας ο Ρωμαίος Υπάτος Μάρκιος Φίλιππος έκανε μια επίπονη πορεία μέσα από τις δύσβατες περιοχές του Κάτω Ολύμπου, προκειμένου να υπερφαλαγγίσει τις δυνάμεις του Μακεδόνα Βασιλιά.

Από το στρατόπεδο του, που ήτανε εγκατεστημένο στο σημερινό χωριό Κοκκινόγειο Ελασσώνας, ακολούθησε μια μεγάλη πορεία προς τα νοτιοανατολικά, από το όρος Ορθόλοφο που ταυτίζεται με το Κουκούλι της Διάβας στο φρούριο Ευήερον που ταυτίζεται με το Παλαιόκαστρο της Ντιντάτας, έφτασε στη λίμνη Ασκουρίδα της Καλλιπεύκης. Από εκεί ακολουθώντας το πέρασμα της Ζηλιάνας έφτασε στη πόλη Λίβυθρα κοντά Δίον.

Το 146 π.Χ. διαλύθηκε το αυτόνομο Περραιβικό κράτος. Όλες σχεδόν οι πόλεις υπήχθησαν ξανά στο κοινό των Θεσσαλών. Από το 28 π.Χ. όταν ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Οκταβιανός Αύγουστος επέφερε μεγάλες μεταρρυθμίσεις στις επαρχίες οι Περραιβοί έπαψαν να μαρτυρούνται και σαν όνομα. Μια λατινική επιγραφή των χρόνων του Οκταβιανού του 101 μ.Χ. η οποία βρέθηκε στη θέση Σιμουράχη του υψηπέδου Κονόσπολη Καρυάς καθορίζει τα γεωγραφικά όρια του Μακεδονικού Δίου και της Ολασσώνας.

Από την αρχαιολογική έρευνα έχει διαπιστωθεί ότι η ορεινή περιοχή του Θεσσαλικού Ολύμπου δεν είχε την ίδια πυκνή κατοίκηση με την κοιλάδα του Τιταρήσιου όπου δημιουργήθηκαν οι περισσότερες Περραιβικές πόλεις. Ωστόσο στις υπώριες του αναπτύχθηκαν μερικές πολύ σπουδαιές πόλεις που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην ιστορία της περιοχής. Θα προβώ στη συνέχεια σε μια σύντομη παρουσίαση της ιστορίας τους ενώ τις υπόλοιπες που βρίσκονται κάπως μακρύτερα θα τις αναφέρω απλώς με το όνομά τους.

Πρώτα ξεκινώ από τα Τέμπη. Τη θέση 1 στο χάρτη, όπου δεν υπήρχε κανένας μόνιμος αρχαίος οικισμός απετέλεσε όμως αυτή η πανέμορφη κοιλάδα κοινό θρησκευτικό κέντρο των Περραιβών και των Θεσσαλών. Εδώ λατρευόταν ο Απόλλων ο Πύθιος και ο Απόλλων ο Τεμπίτης, ο προστάτης των δούλων.

Σύμφωνα με το μύθο, ο Απόλλων κατέβηκε από τον Ολυμπο, διέσχισε την περιφέρεια των Περραιβών συνέχισε στη Βοιωτία και κατέληξε στους πρόποδες του Παρνασού όπου ήτανε οι Δελφοί. Εκεί αποδήθηκε σ' έναν σκληρό αγώνα με τον δράκο των Δελφών Πύθωνα. Στο τέλος βγήκε νικητής, αφού σκότωσε το τέρας με τα βέλη του. Ο Θεός λερωμένος από την πάλη του με τον Πύθωνα, ήρθε στη κοιλάδα των Τεμπών για να καθαριστεί στα κρυστάλλινα νερά του Πηνειού και να εξαγνιστεί. Από εδώ επέστρεψε στεφανωμένος με δάφνινο στεφάνι στους Δελφούς όπου εγκαταστάθηκε μόνιμα.

Οι Αρχαίοι έκαναν την μεγάλη γιορτή Σεπτήρια στους Δελφούς για να τιμήσουν τη μεγάλη νίκη του Θεού. Κατά το τελετουργικό της γιορτής αυτής παιζόταν ένα ιερατικό δράμα με αναπαράσταση της πάλης του Απόλλωνα. Αναπαράσταση έκαναν επίσης και του εξαγνισμού του Απόλλωνα στη κοιλάδα των Τεμπών. Εδώ έστελναν από τους Δελφούς ορισμένους νέους από τους οποίους ο ένας υποβαλλόταν στη τελετουργία της κάθαρσης και του εξαγνισμού. Στη συνέχεια επέστρεφαν στους Δελφούς όπου μετέφεραν την ιερή δάφνη των Τεμπών ακολουθώντας τον ίδιο δρόμο που έκανε ο Θεός.

Η λατρεία του Απόλλωνα Πυθίου επιβεβαιώθηκε ανασκαφικά στο χώρο που είναι τα κριπιδώματα της αερογέφυρας από το Δημόσιο δρόμο προς το ιερό

προσκύνημα της Αγίας Παρασκευής.

Στη θέση 2 στο χάρτη, σημειώνονται οι Γόννοι. Η πόλη αυτή φρουρούσε την είσοδο της κοιλάδας των Τεμπών και την ορεινή διάβαση προς την Ασκυρίδα της Καλλιπεύκης. Είναι κτισμένη πάνω σε τρεις λόφους που δημιουργούν ανοικτό τόξο προς τα νότια.

Το επόμενο slide παρακαλώ. Τα δημόσια και ιδιωτικά οικοδομήματα ήταν δομημένα πάνω σε κλιμακωτά άνδρα και είχαν προσανατολισμό προς την πεδιάδα. Διακρίθηκαν 4 οικιστικές περιόδους στην ιστορία των Γόννων. Η Γεωμετρική, η Αχαιική, η Κλασική και η Ελληνιστική. Στην αρχαϊκή εποχή η πόλη ήταν περιορισμένη στον ανατολικό λόφο, δεξιά. Εξ αιτίας της στρατηγικής του σημασίας οι Γόννοι, μετατράπηκαν σε Μακεδονικό φρούριο. Ο Φίλιππος ο 2ος διέθεσε πολλά κεφάλαια από τα ταμεία του για την επέκτασή του στο κεντρικό και δυτικό λόφο καθώς επίσης και για την οχύρωσή τους με ισχυρότατο τείχος. Η παλιά αρχαϊκή πόλη παρέμενε ως Ακρόπολη της αρχαίας πόλης.

Το Μακεδονικό αυτό φρούριο χρησιμοποιήθηκε από τους Μακεδόνιους Βασιλείς Φίλιππο τον 5ο και τον Περσέα, οι οποίοι συμπλήρωσαν την οχύρωση των προκατόχων τους και διάνοιξαν μία τριπλή οχυροματική τάφρο στη πεδιάδα. Με την οχύρωση αυτή οι Γόννοι έγιναν απόρρητη πόλη.

Όπως μας πληροφορούν οι επιγραφές, στους Γόννους εγκαταστάθηκε εκτός από τη Βασιλική Φρουρά και μεγάλος αριθμός Μακεδονικού πληθυσμού. (αλλαγή κασέτας)

ΤΖΙΑΦΑΛΙΑΣ: ...από την παλιά τους κοιτίδα μετέφεραν στη νέα τους πατρίδα, τα ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία τους και το σύμβολο της Μακεδονικής ισχύος την ασπίδα, την οποία απεικονίζουν με υπερηφάνεια στις επιτάφιας πλάκες τους. Με ανασκαφές που διενήργησε στις αρχές του αιώνα ο τότε έφορος αρχαιοτήτων Θεσσαλίας Απόστολος Αρβανιτόπουλος αποκαλύφθηκε ένας αρχαϊκός ναός αφιερωμένος στην Αθηνά την Πολιάδα και ένας κλασικός στην Αρτέμιδα την Λοχεία.

Στο ναό της Αθηνάς ήταν τοποθετημένο το επίσημο αρχείο της πόλης. Εκτός από τα πύλινα αρχιτεκτονικά μέλη και τα αγάλματα, βρέθηκαν εδώ, πάνω από 700 σπουδαιότερες επιγραφές. Πολλές απ' αυτές, περιλαμβάνουν διοικητικές αποφάσεις της πόλης και άλλες είναι αναθηματικές.

Τα τελευταία χρόνια βρέθηκαν τυχαίως γλυπτά, το επόμενο Slide, όπως το άγαλμα Αφροδίτη και άλλες αναθηματικές επιγραφές σε διάφορες θεότητες, ενώ αμέσως, έξω από το νότιο τείχος της πόλης ανασκάφηκε σπουδαιότερο ιερό τέμενος του Ασκληπιού και της Υγείας με πολλές επιγραφές και αγάλματα. Το επόμενο slide παρακαλώ. Άγαλμα Ασκληπιού και δύο αγάλματα νεανικών μορφών. Και το επόμενο, σταματήστε εκεί.

Η οικονομική και πολιτισμική, εκπολιτιστική άνθηση των Γόννων διαρκεί μέχρι τις αρχές του 1ου αιώνα. Από εκεί και πέρα φθίνει σταδιακά. Τελικά στα χρόνια του Οκταβιανού Αυγούστου εντάσσεται στο κοινό των Θεσσαλών. Τώρα πολλοί κάτοικοι των Γόννων μετακομίζουν στην πρωτεύουσα της Θεσσαλίας τη Λάρισα. Μ' αυτόν τον τρόπο η άλλοτε λαμπρή Πρώτη Πόλη της Περραιβίας μεταβάλλεται σταδιακά σε τελευταία της Θεσσαλίας.

Στα δυτικά των Γόννων, περίπου ενάμισι χιλιόμετρο υπάρχει ένα πόλισμα ονομαζόταν αρχικά Γονοκόνδυλος. Η Ακρόπολη βρισκόταν σε μία απότομη κορυφή που ονομάζεται Κονδυλόν, η πόλη απλωνόταν στη σημερινή θέση Βρύση Ζεστή, ενώ τα νεκροταφεία βρίσκονται στην αγροτική περιοχή Τσούβρα Μαντριά. Μετά την έλευση των Μακεδόνων το πόλισμα αυτό οχυρώθηκε με ισχυρό τείχος και μετονομάστηκε Ολυμπιάς. Έχει δώσει μέχρι τώρα άφθονα επιγραφικά ευρήματα και ένα σπουδαιότερο ανάγλυφο με την Απολλώνια τριάδα, το οποίο ήταν στημένο σε ναό της Αθηνάς.

Η Ηλώνη τοποθετείται με αρκετή ασφάλεια στο Αργυροπούλειο Τυρνάβου. Από ορισμένους ταυτίστηκε με την Ομηρική πόλη Ηλώνη η οποία έλαβε μέρος στην εκστρατεία της Τροίας και αναφέρεται στο Β' της Ιλιάδας. Κατά την άποψή μου η Μυκηναϊκή Ηλώνη πρέπει να αναζητηθεί συστηματικά, να ερευνηθεί συστηματικά τόσο στο Πάνω όσο και στο Κάτω Αργυροπούλειο. Πάντως και στις δύο θέσεις, τα λείψανα τα Μυκηναϊκά είναι εμφανή. Στο Κάτω Αργυροπούλειο όπου αναπτύχθηκε η κλασική πόλη, υπάρχουν γεωμετρικά νεκροταφεία, όπως ένας θολωτός τάφος με τα ευρύματα και συνεχής αρχαία κατοίκηση από την αρχαϊκή εποχή μέχρι τα Ρωμαϊκά χρόνια.

Το επόμενο slide, τμήμα τείχους της Λιμώνης. Σύμφωνα με μια ανεπιγραφή πλάκα που βρέθηκε στο Αργυροπούλειο και περιλαμβάνει τη πρώτη και μοναδική απόφαση του Κοινού των Περραιβών που έχουμε μέχρι τώρα, εδώ πρέπει να βρίσκονταν το κοινό, ιερό του Ασκληπιού που λάτρευαν όλοι οι Περραιβοί.

Στο χωριό Πύθιο Ελασσόνας και στο ύψωμα Άγιοι Απόστολοι βρίσκεται η σημαντική πόλη της Περραιβίας Πύθιον, (το επόμενο slide), είναι ο λόφος μπροστά από τον Ολυμπο. Περιμετρικά του λόφου και στην πεδιάδα, εντοπίζονται κατά καιρούς τμήματα της αρχαίας οχύρωσής του. Το Πύθιο είναι κυρίως γνωστό για το λαμπρό ιερό του Πυθίου Απόλλωνα, το οποίο ήταν σεβαστό απ' όλους τους Περραιβούς. Σύμφωνα με αρχαιολογικές πληροφορίες, το ιερό τέμενος του αγαπητού Θεού βρίσκονταν έξω από τα τείχη της Πόλης, στην αγροτική θέση Παλιόχανο.

Άλλη κυρίαρχη λατρεία στο Πύθιο ήταν αυτή του Ποσειδώνα Πατρώου, η οποία μαρτυρείται από πολλές επιγραφές. Οι επιγραφικές μαρτυρίες μας πληροφορούν ακόμα ότι εδώ εγκαταστάθηκε όπως και στους Γόννους μεγάλο μέρος Μακεδονικού πληθυσμού.

Η Ολοσσών ήταν η πρωτεύουσα της Αρχαίας Περραιβίας και κατείχε θέση επίκαιρη καθώς βρίσκονταν στο κέντρο των κυρίων οδικών αξόνων της περιοχής. Εδώ ήταν η έδρα του ανώτατου διοικητικού οργάνου του Κοινού των Περραιβών και τα εθνικά κρατικά νομισματοκοπεία. Η Ακρόπολη της πανάρχαιας Ολοσσώνας η οποία αναφέρεται για πρώτη φορά από τον Όμηρο βρίσκονταν στη δεξιά όχθη του Ολασσωνίτικου ποταμού πάνω σε πολύ απότομο λόφο. Εδώ βρίσκεται σήμερα η Μονή της Ολυμπιώτισσας.

Στα διάφορα κτίσματα της Μονής είναι εντοιχισμένα επιγραφές, γλυπτά και αρχιτεκτονικά μέλη από αρχαία οικοδομήματα. Ανάμεσα σ' αυτά υπάρχει μία σπουδαία επιγραφή η οποία περιλαμβάνει τον ιδρυτικό νόμο για το ιερό του Ασκληπιού. Η Κάτω Πόλη εκτεινόταν πάλι στη δεξιά όχθη του Ελασσωνίτικου, στη σημερινή συνοικία Βαρούση. Η Ολασσώνα έχει συνηθείς αρχαίες κατοικίες από τα ύστερα Μυκηναϊκά χρόνια μέχρι τη Ρωμαϊκή εποχή κατά την οποία φαίνεται επεκτάθηκε.

Και τώρα σύντομα, παρουσιάζω απλά τις θέσεις των υπολοίπων Περραιβιακών πόλεων:

Στη θέση 5., στο Καστρί Τυρνάβου, τοποθετείται η λαμπρή πόλη Φάλαννα, η οποία συνόρευε με τη Λάρισα και είχε ζωή παράλληλα μ' αυτήν.

Στη θέση 6., στο Δομένικο, βρίσκονται οι Χυρετίες, ανασκαφές εδώ απεκάλυψαν πλήθος επιγραφών και το ιερό του Ασκληπιού.

Στη θέση 7., στο Δαμάσι, βρίσκονται οι Μήλες που έλεγχαν το στενό πέρασμα του Τιταρήσιου πριν εισέλθω στη Θεσσαλική πεδιάδα.

Στη θέση 8., κοντά στο Βλαχογιάννιο είναι το Ερικίνιο, η περιφέρειά του αποτελούσε το όριο της Περραιβίας προς το νότο.

Στη θέση 9., κοντά στον Ευαγγελισμό, τοποθετείται η σημαντική πόλη Μάλια, η οποία μαζί με τις Χυρετίες έλεγχε την κοιλάδα της Ποταμιάς.

Στη θέση 10., κοντά στο χωριό Αζωρος, πρώην Βουβάλα απλώνεται η

αρχαία Αζωρος μία σπουδαία πόλη, με συνεχή ζωή από τη γεωμετρική εποχή ως τα Ρωμαϊκά χρόνια.

Βορειότερα στο Σαραντάπορο των αριθμό 11., εκτείνεται η στρατηγικής αξίας πόλη Δολίχη η οποία επεκτάθηκε κι οχυρώθηκε από τους Μακεδόνες. Όπως η Αζωρος έτσι και η Δολίχη είναι πανάρχαια πόλη και έχει κατοικήσεις από τα γεωμετρικά ως τα Ρωμαϊκά χρόνια.

Στη θέση 14., κοντά στο χωριό Λουτρό Ελασσόνας τοποθετείται με επιφυλάξεις η πόλη Μονδέα η οποία είναι γνωστή περισσότερο από τις επιγραφές παρά από αρχαιολογικά λείψανα.

Στη θέση 15., είναι η Θεσσαλική πόλη Μόψιον και στη θέση 16., η επίσης Θεσσαλική Γυρτώνη. Ταυτίστηκαν τελευταία και αναφέρονται εδώ, επειδή στο πρώτο μισό του 2ου αιώνα είχαν έντονη παρουσία στη πολιτική ιστορία της περιοχής μαζί με τις Περραιβικές πόλεις.

Και τώρα μερικές διαφάνειες των θέσεων που ανέφερα πριν. Η αρχαία Φάλαννα, οι Μήλες στο Δαμάσι, το αρχαίο Ερικύνειο, αυτή είναι η Μάλια, εδώ η Αζωρος, η Δολίχη, ένα τμήμα πύργου του κάστρου της Δολίχης, δεν έχει άλλο.

Από τις επιγραφές και τα νομίσματα, είναι γνωστές ορισμένες ακόμα πόλεις της Περραιβίας όπως: το Φάκιον, η Ορφυ, η Ασκουρίς, η Λύμνια και η Κονδέα, οι οποίες όμως δεν έχουν ταυτιστεί μέχρι τώρα με συγκεκριμένες αρχαιολογικές θέσεις.

Κυρίες και κύριοι, στο σύντομο χρονικό διάστημα που διέθετα, προσπάθησα να παρουσιάσω με πολύ λιτό τρόπο, τόσο την ιστορία των Περραιβών, όσο και τα αρχαιολογικά στοιχεία των αρχαίων κατοικήσεων του Θεσσαλικού Ολύμπου.

Όπως έγινε σαφές, τα επιστημονικά στοιχεία είναι ελάχιστα και προέρχονται από περιορισμένες συστηματικές ανασκαφές και κυρίως από σκόρπια αρχαιολογικά ευρήματα. Χρειάζεται βέβαια, πολύ μεράκι και πάθος, για να τεκμηριωθεί από την αρχαιολογική σκαπάνη η ιστορία του πανέμορφου αυτού τόπου. Δεν αρκεί όμως μόνο αυτό, πρέπει κατά τη γνώμη μου, η πολιτεία ν' αγκαλιάσει με ιδιαίτερο ενδιαφέρον την περιοχή, που είναι το σπουδαιότερο μνημείο της Ελληνικής φύσης και συνδέεται άρρηκτα με τη δημιουργία του αρχαίου Ελληνικού πνεύματος. Ωστόσο είναι βέβαιο ότι ο Θεσσαλικός Όλυμπος δεν αποκάλυψε ακόμα τα μυστικά του. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Θα παρακαλέσουμε τον επόμενο ομιλητή, τον κύριο Δεριζιώτη, αρχαιολόγο της 7ης Εφορίας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Θεσσαλίας, να μας παρουσιάσει την εισήγησή του με τίτλο Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά μνημεία στη περιοχή του Θεσσαλικού Ολύμπου.

ΘΕΜΑ: "Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά μνημεία στη περιοχή του Θεσσαλικού Ολύμπου."

ΔΕΡΙΖΙΩΤΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι. Ο προηγούμενος εισηγητής είχε μία πληθώρα πληροφοριών ιστορικών για τις οποίες εμείς που ασχολούμεθα με τα μνημεία της περιόδου από τον Μεγάλο Κωνσταντίνο μέχρι και το 1900 στερούμεθα παντελώς. Οι λεγόμενοι σκοτεινοί αιώνες των ιστορικών δυστυχώς δεν περιορίζονται στη Θεσσαλία στους δύο τρεις αιώνες που εκείνη περιορίζουν, αλλά αυξάνονται από τον 4ο αιώνα μέχρι μπορώ να πω και τον 18ο.

Έτσι τα μνημεία τα οποία θα σας δείξω για πρώτη φορά τα περισσότερα ίσως και θα αναφερθώ σε ορισμένα χωρίς διαφάνειες αποτελούν τεκμήρια πλέον της ιστορίας και εφόσον αποτελούν τεκμήρια της ιστορίας διδάσκουν και επειδή προηγουμένως ελέχθη ότι δεν μας χρειάζονται τα μνημεία αλλά τα διδάγματα

αρχαία Αζωρος μία σπουδαία πόλη, με συνεχή ζωή από τη γεωμετρική εποχή ως τα Ρωμαϊκά χρόνια.

Βορειότερα στο Σαραντάπορο των αριθμό 11., εκτείνεται η στρατηγικής αξίας πόλη Δολίχη η οποία επεκτάθηκε κι οχυρώθηκε από τους Μακεδόνες. Όπως η Αζωρος έτσι και η Δολίχη είναι πανάρχαια πόλη και έχει κατοικήσεις από τα γεωμετρικά ως τα Ρωμαϊκά χρόνια.

Στη θέση 14., κοντά στο χωριό Λουτρό Ελασσόνας τοποθετείται με επιφυλάξεις η πόλη Μονδέα η οποία είναι γνωστή περισσότερο από τις επιγραφές παρά από αρχαιολογικά λείψανα.

Στη θέση 15., είναι η Θεσσαλική πόλη Μόψιον και στη θέση 16., η επίσης Θεσσαλική Γυρτώνη. Ταυτίστηκαν τελευταία και αναφέρονται εδώ, επειδή στο πρώτο μισό του 2ου αιώνα είχαν έντονη παρουσία στη πολιτική ιστορία της περιοχής μαζί με τις Περραιβικές πόλεις.

Και τώρα μερικές διαφάνειες των θέσεων που ανέφερα πριν. Η αρχαία Φάλαννα, οι Μήλες στο Δαμάσι, το αρχαίο Ερικύνειο, αυτή είναι η Μάλια, εδώ η Αζωρος, η Δολίχη, ένα τμήμα πύργου του κάστρου της Δολίχης, δεν έχει άλλο.

Από τις επιγραφές και τα νομίσματα, είναι γνωστές ορισμένες ακόμα πόλεις της Περραιβίας όπως: το Φάκιον, η Ορφυ, η Ασκουρίς, η Λύμνια και η Κονδέα, οι οποίες όμως δεν έχουν ταυτιστεί μέχρι τώρα με συγκεκριμένες αρχαιολογικές θέσεις.

Κυρίες και κύριοι, στο σύντομο χρονικό διάστημα που διέθετα, προσπάθησα να παρουσιάσω με πολύ λιτό τρόπο, τόσο την ιστορία των Περραιβών, όσο και τα αρχαιολογικά στοιχεία των αρχαίων κατοικήσεων του Θεσσαλικού Ολύμπου.

Όπως έγινε σαφές, τα επιστημονικά στοιχεία είναι ελάχιστα και προέρχονται από περιορισμένες συστηματικές ανασκαφές και κυρίως από σκόρπια αρχαιολογικά ευρήματα. Χρειάζεται βέβαια, πολύ μεράκι και πάθος, για να τεκμηριωθεί από την αρχαιολογική σκαπάνη η ιστορία του πανέμορφου αυτού τόπου. Δεν αρκεί όμως μόνο αυτό, πρέπει κατά τη γνώμη μου, η πολιτεία ν' αγκαλιάσει με ιδιαίτερο ενδιαφέρον την περιοχή, που είναι το σπουδαιότερο μνημείο της Ελληνικής φύσης και συνδέεται άρρηκτα με τη δημιουργία του αρχαίου Ελληνικού πνεύματος. Ωστόσο είναι βέβαιο ότι ο Θεσσαλικός Όλυμπος δεν αποκάλυψε ακόμα τα μυστικά του. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Θα παρακαλέσουμε τον επόμενο ομιλητή, τον κύριο Δεριζιώτη, αρχαιολόγο της 7ης Εφορίας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Θεσσαλίας, να μας παρουσιάσει την εισήγησή του με τίτλο Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά μνημεία στη περιοχή του Θεσσαλικού Ολύμπου.

ΘΕΜΑ: "Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά μνημεία στη περιοχή του Θεσσαλικού Ολύμπου."

ΔΕΡΙΖΙΩΤΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, κυρίες και κύριοι. Ο προηγούμενος εισηγητής είχε μία πληθώρα πληροφοριών ιστορικών για τις οποίες εμείς που ασχολούμεθα με τα μνημεία της περιόδου από τον Μεγάλο Κωνσταντίνο μέχρι και το 1900 στερούμεθα παντελώς. Οι λεγόμενοι σκοτεινοί αιώνες των ιστορικών δυστυχώς δεν περιορίζονται στη Θεσσαλία στους δύο τρεις αιώνες που εκείνη περιορίζουν, αλλά αυξάνονται από τον 4ο αιώνα μέχρι μπορώ να πω και τον 18ο.

Έτσι τα μνημεία τα οποία θα σας δείξω για πρώτη φορά τα περισσότερα ίσως και θα αναφερθώ σε ορισμένα χωρίς διαφάνειες αποτελούν τεκμήρια πλέον της ιστορίας και εφόσον αποτελούν τεκμήρια της ιστορίας διδάσκουν και επειδή προηγουμένως ελέχθη ότι δεν μας χρειάζονται τα μνημεία αλλά τα διδάγματα

τους, δεν μπορώ να καταλάβω πως είναι δυνατόν να έχουμε διδάγματα χωρίς μνημεία. Η περιοχή του Θεσσαλικού Ολύμπου, όπου κι αν αυτή εκτείνεται, μέχρι προ ολίγου δεν μας είχε αποκαλύψει τα μυστικά της.

Το μοναστήρι της Παναγίας της Ολυμπιώτισσας, ως το αριστούργημα της αρχιτεκτονικής και της αγιογραφίας του 13ου ή των αρχών του 14ου αιώνας, εσκίαζε με την αίγλη του και την ιστορία του, την πέριξ περιοχή και δεν επέτρεπε η λάμψις του, από τους αιώνες εκείνους, να διακρίνουμε μέσα στα δάση ή στα κακοτράχαλα μονοπάτια του Ολύμπου, την μετέπειτα ιστορία του τόπου αυτού, του τόπου των Ελλήνων, που δια των μνημείων προβάλλει ανάγλυφη.

Δεν μειώθηκε η καταύγαση της Παναγίας της Ολυμπιώτισσας, όμως τον τελευταίο καιρό που κατορθώσαμε ν' αναλύσουμε και όχι να διαλύσουμε το φάος της. Τα αποτελέσματα της ερεύνης μας είναι φαινό, αφού οι ακτίνες της Ολυμπιώτισσας, οδήγησαν τους εργάτες της Εφορίας μας, την τεχνολόγο μηχανικό κυρία Μαρία Κωστάρα, τον αρχαιολόγο κύριο Σπύρο Κουγιουμτζόγλου και τελευταία, τον πολιτικό μηχανικό κύριο Χρήστο Τσιλιμίγκα και άλλους, στο να ανακαλύψουν τα τεκμήρια της εποχής της σκλαβιάς, να καταγράψουν τα κειμήλια και τις εικόνες, να αποτυπώσουν στο χαρτί, τους αρχιτεκτονικούς τύπους, αλλά και τις φθορές του χρόνου, για τις οποίες αδιαφορούμε.

Πρότειναν και προτείνουν τρόπους διασώσεως και διαφυλάξεως των κι έτσι απομακρύνεται ο κίνδυνος της εξαφανίσεως των. Δεν γνωρίζω, μπορώ δυστυχώς να πω σήμερα, εάν θα διατηρηθούν, αφού πολλοί είναι οι παράγοντες που αντιστρατεύονται τις προσπάθειές μας, που με αυταπάρνηση προσπαθούμε ώστε να αποφευχθούν οι κίνδυνοι, είτε της κακώς εννοούμενης αξιοποίησεως των, ή στη χειρότερη περίπτωση της ολοσχερούς εκ θεμελίων εξαφανίσεως των.

Όμως δεν μπορούμε και να μην αναφερθούμε στους τοπικούς παράγοντες και σε λίγους δυστυχώς ιερείς που βοηθούν πολύ το έργο μας. Αποτέλεσμα της συνεργασίας αυτής είναι τα όσα μέχρι τώρα στοιχεία έχουν συγκεντρωθεί, μέρος των οποίων και θα σας παρουσιάσω αμέσως.

Από τη δική μας πλευρά, η εν ευρεία εννοία Βυζαντινή περίοδος, εμφανίζεται στη περιοχή του Ολύμπου τον 4ο π.Χ. αιώνα, καθώς ο ανασκαφεύς κύριος Κώστας Γαλής χρονολόγησε το τμήμα της παλαιοχριστιανικής βασιλικής που απεκαλύφθηκε στη συνοικία Βαρόσια της Ελασσόνας. Του ψηφιδωτού δαπέδου η επιγραφή που διεσώθη, αναφέρεται στον Απόστολο Ανδρέα, το δε στοιχείο τούτο είναι μοναδικό στη Θεσσαλία και αποτελεί σημαντικότερη ένδειξη, αν όχι απόδειξη περί της ελεύσεως τούτου, στο Θεσσαλικό χώρο. Το θέμα αυτό είναι ένα θέμα για το οποίο διχάζονται οι ασχολούμενοι με την εκκλησιαστική ιστορία της περιοχής.

Δυστυχώς μέχρι τον 13ο αιώνα αρχαιολογικά τεκμήρια στην περιφέρεια του Θεσσαλικού Ολύμπου δεν υπάρχουν όπως και σε όλη τη Θεσσαλία. Οι σκοτεινοί αιώνες για όλο το Θεσσαλικό χώρο επεκτείνονται μέχρι της περιόδου κατά την οποίαν ιδρύεται η Μονή της Παναγίας της Ολυμπιώτισσας. Συμφώνως προς όσα μέχρι τώρα έχουν ερευνηθεί, η Μονή ιδρύθηκε το έτος 1295 - 1296, ή 1304 - 1305, καθώς προκύπτει από την επιγραφή που διασώθηκε στη βυζαντινή θύρα. Ως κτήτορες της Μονής θεωρούνται οι Σεβαστοκράτορες της Θεσσαλίας Κων/νος και Θεόδωρος, γιοί του Ιωάννου Δούκα, μέλους της Δυναστείας που εγκαθίδρυσε ο Μιχαήλ 1ος Κομνηνός Δούκας στην Ηπειρο, μετά την Αλωση της Κων/πόλεως το 1204 από τους Λατίνους.

Ο Μιχαήλ κατόρθωσε το 1212 να καταλάβει τη Λάρισα, που είχαν κατακτήσει οι Λομβαρδοί και να εγκαταστήσει Ορθόδοξο Επίσκοπο, στη θέση του Λατίνου. Αργότερα και κατά την δευτέρα πεντηκονταετία του αιώνας αυτού, ο Ιωάννης Δούκας αναλαμβάνει τη διοίκηση της Θεσσαλίας και το 1289 τον διαδέχονται οι δύο προαναφερθέντες γιοί του.

Μετά την υπαγωγή της Θεσσαλίας στην Ηπειρο, μερικά χρόνια αργότερα, ο Αυτοκράτορας της Κων/πόλεως Ανδρόνικος ο 2ος, καταλαμβάνει τμήμα αυτής και απονέμει τον τίτλο του Σεβαστοκράτορος στον ισχυρότερο των τοπικών αρχόντων τον Στέφανο Γαβριηλόπουλο, του οποίου η επικράτεια περιελάμβανε τα σημαντικότερα κάστρα, ως των Σταγών, των Τρικάλων, του Φαναρίου, του Δαμασίου, της Ελασσόνας και της Καστοριάς.

Το νότιο τμήμα της Θεσσαλίας ελέγχουν τώρα οι Καταλανοί και μέρος της ανατολικής ακτής προσαρτάται στις Βενετικές κτήσεις. Έτσι το βόρειο τμήμα με σύνορο κοντά στη Θεσ/νίκη παραμένει στο Βυζαντινό αυτοκράτορα. Η επικοινωνία λοιπόν με τη δεύτερη πόλη του Βυζαντίου τη πρωτεύουσα της Μακεδονίας ήταν άμεση και οι αυτοκρατορικές χορηγίες προς τη Μονή της Ολυμπιώτισσης εβοήθησαν ώστε να ιδρυθεί το περίλαμπρο αυτό καθίδρυμα που σηματοδοτεί μαζί με άλλα μνημεία την αρχιτεκτονική και ζωγραφική επίδραση της Μακεδονικής σχολής.

Η μέχρι σήμερα έρευνα έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι αγιογραφίες του καθολικού έχουν στενή συγγένεια προς την ιστορία του Πρωτάτου του Αγίου Ορους και εκφράζουν την παραγμένη εποχή της πρώιμου Παλαιολογίου περιόδου την οποία σηματοδοτούν οι έριδες της διατυπώσεως των θεωριών περί του ησυχασμού αφ' ενός και του μοναχού Βαρλάαμ στην Ιταλία αφ' ετέρου.

Η ιστορία της Ολυμπιώτισσας επηρεάστηκε από το κλίμα που είχε καλλιεργηθεί στη Βυζαντινή επικράτεια χάρη στη προσωπικότητα του Πατριάρχου Αθανασίου του 1ου, που παλαιότερα ήτανε μοναχός στον Αθωνα. Ο Πατριάρχης αυτός είχε αποδεχθεί το κίνημα του ησυχασμού και υποστήριζε την παλινόρθωση των αξιών και της ορθοδοξίας που είχαν διαταραχθεί εξ αιτίας της Φράγκικης κατοχής. Για τούτο, ο Πατριάρχης αυτός συντηρούσε ερειπωμένους ναούς ή ανήγειρε νέους.

Η ερμηνεία του εικονογραφικού προγράμματος των τοιχογραφιών της Ολυμπιώτισσας, η υψηλού επιπέδου ζωγραφική, που όπως είπαμε οφείλεται στην αυτοκρατορική χορηγία, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι και η Μονή αυτή έχει επηρεαστεί από το κίνημα του ησυχασμού όπως το Πρωτάτο του Αγίου Ορους κέντρο της αντιθέσεως προς την ένωση των εκκλησιών. Ίσως ο πρώτος ηγούμενος της Μονής προέρχεται από τον Αθωνα, αλλά ένα είναι βέβαιο εξ' όσων προαναφέρθησαν, ότι ήταν σημαντικός εκκλησιαστικός παράγων με υψηλή θεωρητική κατάρτιση.

Επειδή, ίσως να είναι λιγάκι ανιαρά θα σας δείξω μερικά slides από τις τοιχογραφίες της Ολυμπιώτισσας, οι περισσότεροι μπορεί να τις έχετε δει. Αυτό είναι ένα τμήμα από τον Άγιο Θεόδωρο τον Τήρωνα. Βλέπετε ότι υπάρχει μία στιβαρότητα στο ζωγράφο και συγχρόνως μία έκφραση ανθρώπινη, είναι η περίοδος της Μακεδονικής Σχολής που ανθεί στη Μακεδονία και στη Σερβική περιοχή την εποχή εκείνη και η οποία επηρεάζει και τη ζωγραφική της Ολυμπιώτισσας. Αυτό είναι ένα στοιχείο που έρχεται ας το πούμε, σε αντίθεση με τον Ακαδημαϊσμό της ζωγραφικής της ίδιας εποχής της Κων/πόλεως.

Το επόμενο slide. Ένας από τους αγίους ερημίτες. Βλέπετε την πνευματικότητα στο πρόσωπο πως απεικονίζεται. Το επόμενο, ο εορτάζων αύριο Άγιος Ιωάννης ο Παλαμάς ένας από τους υποστηρικτές του ησυχασμού, ο ιδρυτής στην ουσία του ησυχασμού. Ένας ιεράρχης από το ιερό. Η Βαϊοφόρος.

Το Καθολικό της Μονής της Ολυμπιώτισσας. Στις τοιχογραφίες του διαθέτει και την ιστορία του Ακαθίστου Ύμνου. Αυτό είναι ένα τμήμα από έναν εικόν του Ακαθίστου Ύμνου, δυστυχώς δεν φαίνονται καλά τα χρώματα.

Αυτό σας το δείχνω περισσότερο, για να δείτε την αντίληψη του ρεαλισμού, που είχαν την εποχή εκείνη για ν' απεικονίσουν σώματα, ενώ λίγο πριν, λίγο πρωτύτερα μάλλον, στους προηγούμενους αιώνες και αργότερα κατά την περίοδο

πιά της Τουρκοκρατίας τα σώματα γίνονται άυλα στην ουσία.

Η συνάντηση Ιωακείμ και Αννας. Το κεφάλι του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου. Θα μπορούσαμε να πούμε πάρα πολλά αλλά δεν είναι του παρόντος θέματος η ζωγραφική της Ολυμπιώτισσας. Το κεφάλι του Αποστόλου Παύλου. Ένας πάλι άγιος Μοναχός που δεν έχει σωθεί το όνομά του. Ένα τμήμα από την Βαίοφόρο για να δείτε το ρεαλισμό των σκηνών πως απεικονίζεται, παρ' όλο που είμαστε στο Βυζάντιο και έχει παρεξηγηθεί το Βυζάντιο ότι η ζωγραφική του είναι έξω από τον κόσμο.

Εδώ ο Επιτάφιος Θρήνος. Και βεβαίως εδώ, έτσι όπως είναι τώρα δεν φαίνονται καθαρά οι εκφράσεις των προσώπων της Παναγίας, του Ιωάννου και των άλλων και της άλλης γυναίκας που εικονίζεται εδώ αριστερά, για να δείτε πόσο ανθρώπινη είναι η έκφρασή τους.

Στο επόμενο. Βορείως της Ελασσόνας και κοντά στην είσοδο του Στενού της Πέτρας και στους δυτικούς πρόποδες του Ολύμπου ευρίσκεται το χωριό Πύθιο ή Σέλλος αργότερα. Η θέσις του Πυθίου είναι σημαντική, διότι στο σημείο αυτό νοτίως των Καμβουνίων, πεδιάδος της αρχαίας Περραιβίας συγκλίνουν κατά την αρχαιότητα και την περίοδο του Βυζαντίου οι δύο δρόμοι που εξασφαλίζουν την επικοινωνία της Θεσσαλίας προς την Μακεδονία. Ο ένας είναι ο προαναφερθείς και ο άλλος η Στενωπός του Σαρανταπόρου ή της Βολουστένης.

Στην περιοχή αυτή υπήρχαν και άλλες πόλεις όπως η Αζωρος και η Δολίχη. Το αρχαίο Πύθιο καθώς φαίνεται από τα υπολείμματα πρωίμου Χριστιανικού ναού που δημοσιεύει ο Αρβανιτόπουλος, εξηκολούθησε να υφίσταται και κατά την Παλαιοχριστιανική περίοδο. Από την εποχή αυτή όμως και μετέπειτα, δεν έχουμε ούτε ενδείξεις περί της υπάρξεώς του και ίσως εγκαταλείφθη η θέσις η οποία κατά την εποχή της σκλαβιάς επανεμφανίζεται ανατολικότερα ως χωριόν Σέλλος.

Ο Γεωργιάδης αναφέρει στο έργο του Θεσσαλία το 1894 ότι επί του λόφου ανατολικώς του Πυθίου υπήρχαν λείψανα Βυζαντινού φρουρίου και στη βάση του, εντός σπηλαιού Χριστιανικοί τινές ναΐσκοι. Ο ερευνησας την περιοχή το 1972, σήμερα Καθηγητής της Ιστορίας Βυζαντινής Τέχνης στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσ/νίκης, κύριος Νικονάνος, εδημοσίευσε το Ασκητήριο του Τιμίου Σταυρού.

Στο επόμενο slide, το Ασκητήριο του Τιμίου Σταυρού που πρόκειται περί ενός των Χριστιανικών ναΐσκων, που αναφέρει ο Γεωργιάδης και το οποίο είναι κατάγραφο, με τοιχογραφίες, που χρονολογούνται ακριβώς, αφού διασώθηκε η κτητορική επιγραφή το έτος 6847, δηλαδή 1339.

Στην επιγραφή επίσης αναφέρεται το όνομα του Αυτοκράτορος Ανδρονίκου και της συζύγου του Αννης. Ο Ανδρόνικος αυτός είναι ο 3ος που εβασίλευσε από το 1328 έως το 1341 και ο οποίος εξέδωσε το 1336 το Χρυσόβουλο για το δικαιώματα κτήσεως της Μονής της Παναγίας της Ολυμπιώτισσας.

Δυστυχώς δεν έχω έγχρωμα slides. Αυτό είναι ένα δείγμα από τις τοιχογραφίες του Ασκητηρίου του Τιμίου Σταυρού. Ίσως, ίσως, αυτό δεν έχει ερευνηθεί, βλέποντας και τις υπόλοιπες τοιχογραφίες να έχουμε κάποιον μαθητή του ζωγράφου της Ολυμπιώτισσας. Έτσι το Πύθιο είναι ένας από τους δύο τόπους της Παλαιοχριστιανικής και της Βυζαντινής περιόδου, ο πρώτος είναι η Ελασσόνα που διασώζονται στη περιοχή του Θεσσαλικού Ολύμπου.

Η συνέχεια της ιστορίας διακόπτεται κατά τον 15ο αιώνα, ή μάλλον ευρύματα αναγόμενα στη περίοδο αυτή δεν συναντούμε στην περιοχή, ίσως όμως η συστηματική έρευνα μας τα αποκαλύψει. Στοιχεία του 16ου αιώνας στο Θεσσαλικό Ολυμπο επισημαίνονται δυτικά στη κοινότητα Δολίχη, ο ναός της Μεταμορφώσεως στη πλατεία του χωριού που χρονολογείται το 1512 και αποτελεί ένα από τα πρωιμότερα δείγματα, ίσως το πρωιμότερο δείγμα αγιογραφίας της τεχνοτροπίας της Κρητικής πλέον σχολής.

Στον ανατολικό Θεσσαλικό Ολυμπο και κοντά στη κοινότητα Ραψάνη έχει επισημανθεί ο Ιερός Ναός του Τιμίου Προδρόμου. Το επόμενο παρακαλώ. Κατά δε την κτητορική γραφή του χρονολογείται το 1546. Το επόμενο, αυτή είναι η επιγραφή του και ένα δείγμα στο επόμενο των τοιχογραφιών.

Τα διασωθέντα μνημεία του 17ου αιώνας είναι περισσότερα. Κυρίως διασώζονται στο δυτικό Θεσσαλικό Ολυμπο. Τα κατά τη γνώμη μας αξιολογότερα είναι αυτά στο Πύθιο και στην Τσαριτσάνη. Το αρχαιότερο δείγμα είναι του έτους 1613 και το βρίσκουμε στην Τσαριτσάνη, όπως είναι ο ναός του Αγίου Αθανασίου που ανακαινίσθει εκ βάθρου και ανιστορήθη επί έτους ΖΡΚΑ', δηλαδή 1613 καθώς η κτητορική επιγραφή αναφέρει.

Ο ναός αυτός είναι το Καθολικό της ομωνύμου Μονής που βρίσκεται ανατολικά της κοινότητας λίγα χιλιόμετρα πριν από αυτήν και επί της νέας οδού που οδηγεί από Τύρναβο στην Ελασσόνα. Επίσης επιγραφή αριστερά της προθέσεως του Ιερού Βήματος της Μονής του Αγίου Δημητρίου, το Βαλέτσικο το λεγόμενο, προς τα βορειοανατολικά της κοινότητας διασώζει τη χρονολογία 1668 κατά την οποία Αρχιεπίσκοπος Ελασσόνος ήτο ο Πανιερώτατος κύριος Γερμανός. Στη μονή αυτή βεβαίως διασώζονται και τοιχογραφίες μεταγενέστερες και κυρίως του 18ου αιώνας.

Ένα άλλο σημαντικό μνημείο της Τσαριτσάνης που διασώζεται στη συνοικία Μπουμπουτσιά είναι ο Ναός του Αγίου Νικολάου, με δύο πλευρικά παρεκκλήσια του Αγίου Γεωργίου και των Αγίων Αποστόλων. Πρόκειται περί ενοριακού ναού που λειτουργείται και μπορεί κανείς να τον χαρακτηρίσει ως μνημείο μουσείο αγιογραφιών, αφού οι τοιχογραφίες του χρονολογούνται στα έτη 1615, 1734, 1738, 1750 και 1753. Εδώ διασώζονται και οι μορφές αρχαίων Ελλήνων σοφών, όπως ο Θαλής, ο Δίον, ο Πλάτων, ο Αριστοτέλης, ο Σοφοκλής, ο Θουκυδίδης και άλλοι.

Του έτους 1638 είναι και η ανιστόρηση του Ιερού Ναού της Υπεραγίας Δεσποίνης ημών Θεοτόκου, συμφώνως προς την κτητορική επιγραφή που βρίσκεται επάνω από τη θύρα της εισόδου στον ομώνυμο ναό του Πυθίου.

Μια άλλη δυσανάγνωστη επιγραφή παραπλεύρως του Αρχαγγέλου...

(αλλαγή κασέτας)

ΔΕΡΙΖΙΩΤΗΣ: Ένα δείγμα από τις τοιχογραφίες και το επόμενο, α, κάποιο λάθος έχει γίνει τώρα. Προχωρείστε σας παρακαλώ. Μάλιστα αυτή είναι η Κοίμησης και ο Άγιος Νικόλαος. Και αυτή είναι η επιγραφή η δυσανάγνωστη που λέει το 1696, δεν 97 είναι 6.

Αξιοσημείωτο είναι το στρογγυλό κωδωνοστάσιο που υφίσταται ακόμη και που χρονολογείται στο 19ο αιώνα, αφού η επιγραφή του δε διασώζεται πλὴν των δύο πρώτων αριθμών δηλαδή το 18, δεν νομίζω ότι υπάρχουν πολλά δείγματα κωδωνοστασίων κυλινδρικών. Ένας άλλος ναός του 1659 αφιερωμένος στον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο διατηρείται εισέτι στη κοινότητα του Πυθίου, η χρονολογία αυτή αφορά την ανιστόρηση του νάρθηκα συμφώνως με την επιγραφή.

Το επόμενο σας παρακαλώ. Αυτός είναι ο ναός. Το επόμενο. Και εδώ είναι η επιγραφή. Ο καλλιτέχνης που έγραψε την επιγραφή είναι ανορθόγραφος και πιθανώς δεν ξέρει και καλά τα Ελληνικά διότι λέει "Ανηγέρθη η Θεία Αρτικά", έτσι ονομάζει τον νάρθηκα. Αρκετά άλλα δείγματα της περιόδου αυτής, διατηρούνται στην περιοχή του Θεσσαλικού Ολύμπου, θα μακρυγορούσα όμως, εάν αναφερόμουνα στο καθένα χωριστά, όπως π.χ. η ερειπωμένη σήμερα μονή Γεννεσίου της Θεοτόκου η επονομαζομένη των Κανάλων, που βρίσκεται ανατολικά της κοινότητας Καρυά.

Θα κλείσω αυτό το οδοιπορικό ανά τον Θεσσαλικό Ολυμπο,

επισημαίνοντας ότι τα πολλά κι αξιόλογα μνημεία του 18ου και 19ου αιώνας δεν είναι δυνατόν ν' αναφερθούν εδώ. Ως παράδειγμα μόνο θα φέρω την Ιερά Μονή της Αγίας Τριάδος, τη γνωστή ως μονή του Σπαρμού.

Το επόμενο σας παρακαλώ, η οποία είναι γνωστή για τους λογίους μοναχούς της του 17ου και 18ου αιώνας. Οι τοιχογραφίες του καθολικού χρονολογούνται κατά τον 17ο αιώνα και του παρεκκλησίου του Αγίου Χαραλάμπους το 1775.

Το επόμενο, μια εσωτερική άποψη της μονής. Σήμερα δεν διατηρείται βέβαια έτσι, έχουν γίνει επεμβάσεις, κύριε Χατζήνα να το ξέρω, έχουνε γίνει επεμβάσεις χωρίς άδεια της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, προσπαθούν τώρα ορισμένοι να το επαναφέρουν με τη συνεργασία της υπηρεσίας, θα δούμε τι θα γίνει.

Το επόμενο, είναι το καθολικό της μονής, το επόμενο και μιά ξύλινη θύρα του καθολικού. Αυτή βεβαίως είναι του 18ου αιώνας, δεν είναι σαν κι αυτή η οποία διασώζεται η βυζαντινή θύρα της μονής της Ολυμπιώτισσας.

Ένα άλλο δείγμα του 18ου αιώνας είναι η ερειπωμένη σήμερα, άλλοτε μονή των Αγίων Θεοδώρων της Ραψάνης, στην οποία διατηρείται σχεδόν όλη η ιστορία της, δεν έχω slides απ' αυτήν. Το επόμενο είναι μόνο εξωτερικά. Τέλος άξιος λόγου είναι ο ναός του Αγίου Αντωνίου που διασώζεται στη μονή του Αγίου Αθανασίου της Τσαριτσάνης και χρονολογείται το 1748. Το επόμενο σας παρακαλώ. Φαίνεται σαν πύργος, είναι ναός όμως, είναι δίπλα στο μοναστήρι που αναφερθήκαμε προηγουμένως.

Ελπίζω ότι κατόρθωσα να δώσω μιά μικρή εικόνα της σημασίας των μνημείων του Θεσσαλικού Ολύμπου, έστω επιλέγοντας τα καθ' ημάς σημαντικότερα. Η έρευνά μας συνεχίζεται σε όλη την επαρχία Ελασσόνας και θα καταλήξει στην επαρχία Τυρνάβου, ώστε να διερευνηθεί και ο Ανατολικός Θεσσαλικός Όλυμπος. Η Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων πάντοτε καθοδηγείται από το πνεύμα της κατά το δυνατόν περισσοτέρων διαφυλάξεων, τονίζω την έννοια, μνημείων δίχως να κωλύεται από αισθητικές επιλογές.

Όπως προανέφερα οι παράγοντες που δημιουργούν εμπόδια είναι αρκετοί και η προσπάθειά μας δυσχερύνεται και η κληρονομιά μας κινδυνεύει από ανθρώπους που αντιστρατεύονται την διάσωσή της. Γνωρίζω το βάρος της προτάσεώς μου, όμως στους ανασχετικούς παράγοντες συμπεριλαμβάνονται και κληρικοί που ίσως δεν διαπνέονται από τις αρχές του προαναφερθέντος Πατριάρχου Αθανασίου του 1ου, ως μη ώφειλον.

Σήμερα η κληρονομιά μας, που είναι συνυφασμένη με την Ορθοδοξία, απειλείται σοβαρά. Διερχόμεθα μιά παραπλήσια κατάσταση ως αυτή του 13ου αιώνας της Φραγκοκρατίας. Δυστυχώς, πολλοί απ' αυτούς που φέρουν στους ώμους τους τις ψυχές του πληρώματος της εκκλησίας προτιμούν να εκθεμελιώνουν μνημεία για να κατασκευάσουν νέους περικαλείς ναούς. Το πρό μνημών δραματικό συμβάν στη κοινότητα Δρυμός της Ελασσόνας είμαι υποχρεωμένος να καταγγείλω ως άλλος Φρύνιχος όταν κατήγγειλε στους Αθηναίους την καταστροφή της Μιλήτου. Ο ναός του Προφήτη Ηλία των αρχών ίσως του 19ου αιώνας που διατηρούσε δύο στρώματα τοιχογραφιών και μια επιζωγράφιση των αρχών του αιώνας αυτού κατεδαφίστηκε και εξεθεμελιώθηκε κυριολεκτικώς.

Οι προεστώτες του χωριού καθοδήγησαν επί χρόνια τους απλούς κατοίκους ώστε να απαλλαγούν από τον άσχημο ναό τους και στη θέση του να κτίσουν καινούργιο. Καθοδηγήθηκαν οι κάτοικοι και το διατηρητέο μνημείο κηρυγμένο από την πολιτεία σε λίγες ώρες κατέπεσε εις ερείπια υπενθυμίζοντας το Θουκυδίδειον χωρίον, "ξύλα και λίθοι και κέραμοι ατάκτως ερειμμένα".

Το επόμενο, σας παρακαλώ πολύ, slide. Όμως η ιεροσουλία δεν

περιορίστηκε ως εκεί, αφού το ιερότερο σημείο του ναού το εγκ.... του, η βάση της Αγίας Τραπέζης δηλαδή, τη ανοχή των εκκλησιαστικών παραγόντων κατέστη βορά των οδόντων του εκσκαφέως.

Προχωρείστε παρακαλώ, οι κάτοικοι οι οποίοι βεβαίως θριαμβολογούσαν όταν κατεδαφίστηκε ο ναός. Το επόμενο, βλέπετε τις ερπύστριες ή τα λάστιχα εν πάση περιπτώσει, τίποτα πλέον δεν απέμεινε από το κτίριο αυτό. Θα απομείνουν οι φωτογραφίες που το διέσωσαν στα αρχεία μας και οι διαφάνειες που αποθανάτησαν προς πείσμα των προεστών του χωριού την ολοσχερή καταστροφή.

Με θλίψη θα αναφωνήσω και πάλι "η πόλις εάλω", αφού η μανία καταστροφής και εξαφανίσεως της κληρονομιάς μας, επαφίεται στον πατριωτισμό αυτών που έταξαν στη ζωή τους να φυλάνε Θερμοπούλες, δηλαδή τα ιερά και τα όσια του γένους μας, όσο ψηλές και καίριες θέσεις αρμοδίων κατέχουν. Θυμίζουν τον εξανδραποδισμό που διέπραξαν οι Φράγκοι το 1204 της πίστεως και της παραδόσεώς μας τότε. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ): Ευχαριστούμε πολύ τον κύριο Δεριζιώτη. Θα παρακαλούσα τους κύριους ομιλητές τους επόμενους να τηρήσουν το χρόνο γιατί ξεφύγαμε πολύ από το πρόγραμμα. Και τώρα παρακαλώ τον επόμενο εισηγητή, τον κύριο Σουρέφ να κάνει την εισήγηση με θέμα: "Ολυμπος - Δωδώνη πίσω από τον Ομηρικό δεσμό".

ΚΩΣΤΑΣ ΣΟΥΡΕΦ:

ΟΛΥΜΠΟΣ - ΔΩΔΩΝΗ: ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΜΗΡΙΚΟ ΔΕΣΜΟ

Τα δεδομένα τα οποία φανερώνουν τους δεσμούς ανάμεσα στην περιοχή του Ολύμπου και της Δωδώνης, κατά την Υστερη Εποχή Χαλκού και την Πρώιμη Εποχή Σιδήρου (15^ο - 8^ο αιώνα π.Χ.) ανήκουν στην αρχαία ελληνική γραμματεία και την αρχαιολογία.

Οι αναφορές της Ιλιάδος του Ομήρου στον Δία δωδωναίο και πελασγικό και στους Σελλούς ιερείς στη Δωδώνη(1), στους Ελληνες (2) του Αχιλλέα, στους Ενιήνες (3) και Περραιβούς (4) απηχούν τις πολιτισμικές διαστάσεις ενός χώρου, τον οποίο καθορίζουν γεωγραφικά τα πελαγη Αιγαίο και Ιόνιο, ο Σπερχειός ποταμός και ο Αμβρακικός κόλπος, οι ποταμοί Αώος και Αλιάκμονας. Τον ίδιο χώρο καθορίζουν επίσης παρεμφερείς οικονομικές βάσεις και κοινωνική δομή, διέλεχτοι μιας κοινής πρωτοελληνικής γλώσσας (δυτική, δωρική, αιολική, ιωνική), κοινές παραδόσεις (Αχιλλέας) (5).

Οι ομηρικές αναφορές φωτίζουν την όψη μιας πραγματικότητας, η οποία προηγείται του 7^{ου} αιώνα π.Χ. Η πραγματικότητα αυτή, η οποία υποδηλώνεται σε επίπεδο γραμματολογίας, περιοριζόταν στη βόρειο - κεντρική Ελλάδα και συμπλήρωνε τους Αχαιοούς (6), οι οποίοι εκτεινόταν νότια του Σπερχειού και στην Πελοπόννησο. Η ίδια αυτή πραγματικότητα λειτούργησε ανατρεπτικά, διότι θεμελιώδη στοιχεία της υιοθετήθηκαν στα μεταμυκηναϊκά χρόνια σε ολόκληρη την ελληνική χερσόνησο. Τέτοια στοιχεία είναι τα ονόματα Ελλάς (7) και Ελληνες (8), τα οποία στον Όμηρο συναντώνται για να δηλώσουν μικρές περιοχές κοντά στη Φθία και τη Δωδώνη, στη συνέχεια όμως αναπτύσσονται ως τα αρχαϊκά χρόνια των πόλεων κρατών και του αποικισμού. Το ίδιο συνέβη με τη δωδωνική λατρεία (9), η οποία επίσης διαδίδεται στο Πανελλήνιο ως επίσημος θρησκευτικός πυρήνας.

Ας σημειωθεί ότι η Δωδώνη συνδυάζει ετερόκλητα στοιχεία, τα οποία, όμως, χαρακτήρισαν τόσο την τοπογραφική λειτουργικότητά της, όσο και τη θρησκευτική σημασία της. Πράγματι, η δυσπρόσιτη ιερή θέση του μαντείου στους πρόποδες του όρους Τόμαρος ήταν τη 2^η χιλιετία πάνω στα σταυροδόμια της νότιας βαλκανικής χερσονήσου, πάνω σε δρόμους που διευκόλυναν τις μετακινήσεις μικρών και μεγάλων ομάδων από τα Θεσσαλικά παράλια στο Αιγαίο

περιορίστηκε ως εκεί, αφού το ιερότερο σημείο του ναού το εγκ.... του, η βάση της Αγίας Τραπέζης δηλαδή, τη ανοχή των εκκλησιαστικών παραγόντων κατέστη βορά των οδόντων του εκσκαφέως.

Προχωρείστε παρακαλώ, οι κάτοικοι οι οποίοι βεβαίως θριαμβολογούσαν όταν κατεδαφίστηκε ο ναός. Το επόμενο, βλέπετε τις ερπύστριες ή τα λάστιχα εν πάση περιπτώσει, τίποτα πλέον δεν απέμεινε από το κτίριο αυτό. Θα απομείνουν οι φωτογραφίες που το διέσωσαν στα αρχεία μας και οι διαφάνειες που αποθανάτησαν προς πείσμα των προεστών του χωριού την ολοσχερή καταστροφή.

Με θλίψη θα αναφωνήσω και πάλι "η πόλις εάλω", αφού η μανία καταστροφής και εξαφανίσεως της κληρονομιάς μας, επαφίεται στον πατριωτισμό αυτών που έταξαν στη ζωή τους να φυλάνε Θερμοπούλες, δηλαδή τα ιερά και τα όσια του γένους μας, όσο ψηλές και καίριες θέσεις αρμοδίων κατέχουν. Θυμίζουν τον εξανδραποδισμό που διέπραξαν οι Φράγκοι το 1204 της πίστεως και της παραδόσεώς μας τότε. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ): Ευχαριστούμε πολύ τον κύριο Δεριζιώτη. Θα παρακαλούσα τους κύριους ομιλητές τους επόμενους να τηρήσουν το χρόνο γιατί ξεφύγαμε πολύ από το πρόγραμμα. Και τώρα παρακαλώ τον επόμενο εισηγητή, τον κύριο Σουέρεφ να κάνει την εισήγηση με θέμα: "Ολυμπος - Δωδώνη πίσω από τον Ομηρικό δεσμό".

ΚΩΣΤΑΣ ΣΟΥΕΡΕΦ:

ΟΛΥΜΠΟΣ - ΔΩΔΩΝΗ: ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΜΗΡΙΚΟ ΔΕΣΜΟ

Τα δεδομένα τα οποία φανερώνουν τους δεσμούς ανάμεσα στην περιοχή του Ολύμπου και της Δωδώνης, κατά την Υστερη Εποχή Χαλκού και την Πρώιμη Εποχή Σιδήρου (15^ο - 8^ο αιώνα π.Χ.) ανήκουν στην αρχαία ελληνική γραμματεία και την αρχαιολογία.

Οι αναφορές της Ιλιάδος του Ομήρου στον Δία δωδωναίο και πελασγικό και στους Σελλούς ιερείς στη Δωδώνη(1), στους Ελληνες (2) του Αχιλλέα, στους Ενιήνες (3) και Περραιβούς (4) απηχούν τις πολιτισμικές διαστάσεις ενός χώρου, τον οποίο καθορίζουν γεωγραφικά τα πελαγη Αιγαίο και Ιόνιο, ο Σπερχειός ποταμός και ο Αμβρακικός κόλπος, οι ποταμοί Αώος και Αλιάκμονας. Τον ίδιο χώρο καθορίζουν επίσης παρεμφερείς οικονομικές βάσεις και κοινωνική δομή, διέλεχτοι μιας κοινής πρωτοελληνικής γλώσσας (δυτική, δωρική, αιολική, ιωνική), κοινές παραδόσεις (Αχιλλέας) (5).

Οι ομηρικές αναφορές φωτίζουν την όψη μιας πραγματικότητας, η οποία προηγείται του 7^{ου} αιώνα π.Χ. Η πραγματικότητα αυτή, η οποία υποδηλώνεται σε επίπεδο γραμματολογίας, περιοριζόταν στη βόρειο - κεντρική Ελλάδα και συμπλήρωνε τους Αχαιοούς (6), οι οποίοι εκτεινόταν νότια του Σπερχειού και στην Πελοπόννησο. Η ίδια αυτή πραγματικότητα λειτούργησε ανατρεπτικά, διότι θεμελιώδη στοιχεία της υιοθετήθηκαν στα μεταμυκηναϊκά χρόνια σε ολόκληρη την ελληνική χερσόνησο. Τέτοια στοιχεία είναι τα ονόματα Ελλάς (7) και Ελληνες (8), τα οποία στον Όμηρο συναντώνται για να δηλώσουν μικρές περιοχές κοντά στη Φθία και τη Δωδώνη, στη συνέχεια όμως αναπτύσσονται ως τα αρχαϊκά χρόνια των πόλεων κρατών και του αποικισμού. Το ίδιο συνέβη με τη δωδωνική λατρεία (9), η οποία επίσης διαδίδεται στο Πανελλήνιο ως επίσημος θρησκευτικός πυρήνας.

Ας σημειωθεί ότι η Δωδώνη συνδυάζει ετερόκλητα στοιχεία, τα οποία, όμως, χαρακτήρισαν τόσο την τοπογραφική λειτουργικότητά της, όσο και τη θρησκευτική σημασία της. Πράγματι, η δυσπρόσιτη ιερή θέση του μαντείου στους πρόποδες του όρους Τόμαρος ήταν τη 2^η χιλιετία πάνω στα σταυροδόμια της νότιας βαλκανικής χερσονήσου, πάνω σε δρόμους που διευκόλυναν τις μετακινήσεις μικρών και μεγάλων ομάδων από τα Θεσσαλικά παράλια στο Αιγαίο

ως τα ηπειρωτικά στο Ιόνιο και την Αδριατική, ή από τα βόρεια και βορειοανατολικά της Θεσσαλίας και της Ηπείρου περιοχές ως λατρευτική διαστρωμάτωση πριν από το Δία των υστερομυκηναϊκών χρόνων, εμπλέκει στοιχεία της φύσεως χθόνια και ατμοσφαιρικά. Η πολυπλοκότητα της δωδωνικής λατρείας είχε αλληλο-συμπληρούμενα στοιχεία, τα οποία προσδίδουν την πανθειστική πληρότητα. Η αναγνώριση από όλες τις αρχαιότερες μαρτυρίες (10) εννοώ τον Όμηρο, το Ησίοδο, τον Ηρόδοτο) της υπέρτατης σημασίας της Δωδώνης εκφράζει ότι στο χώρο αυτό είχαν συγκεραστεί τα στοιχεία του θρησκευτικού συστήματος των Ελλήνων των ιστορικών χρόνων - κάτι το οποίο συμβόλιζε στη συνέχεια ο Ολυμπος.

Το επίθετο "πελασγικός", το οποίο προσάπτει ο Αχιλλέας στο Δία της Δωδώνης δεν πρέπει να θεωρηθεί δευτέρας σημασίας για τους εξής λόγους (11):

- Μυρμιδόνες, Έλληνες και Αχαιοί θεωρούσαν προγόνους τους Πελασγούς,
- Ενιήνες και Περραιβοί χαρακτηρίζονταν από τη σχέση τους με την πελασγική Δωδώνη,
- Ο ήρωας Πελασγός στους μύθους των Θεσσαλών και των Αργείων προσωποποιούσε τις νέες αξίες των νεολιθικών χρόνων, τη σιτοκαλλιέργεια, την αρτοποιαγωγή τη βελτίωση της διατροφής,
- ο Πελασγός στους μύθους των Αρκάδων ταυτιζόταν με την θρεπτική αξία των καρπών της δρυός, ιερού δένδρου του δωδωναίου Δία.
- Ο Πελασγός έκρυβε το πνεύμα της καρποφορίας.

Συνεπώς, η σχέση των Πελασγών με την Δωδώνη εκφράζει την παρουσία των "επαναστατικών" (γιατί μακροπρόθεσμων) νεολιθικών νεοτερισμών της Μεσογείου σε ένα περιβάλλον κατ' εξοχήν ποιμενικό. Εξάλλου, οι Πελασγοί βύθιζαν τις ρίζες τους σε χώρους - όπως η Πελοπόννησος και η Θεσσαλία - οι οποίοι ανέπτυξαν νωρίς την αγροκαλλιέργεια και τις αλυσιδωτές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα.

Οι μετακινήσεις ομάδων (12) ανατολικά (Θεσσαλών, Μακεδόνων) και δυτικά (Ενιήνων, Μολοσσών) της Πίνδου κατά την Υστατη Εποχή Χαλκού και Πρώιμη Εποχή Σιδήρου (1.200 - 800 π.Χ.) υπονοούν ριζικές μετατοπίσεις, αλλά σε γνωστούς τόπους, οι οποίοι προσέφεραν καλύτερες συνθήκες ζωής. Οι ζυμώσεις μεταναστευτικού χαρακτήρα υποδηλώνουν, επίσης, μεταβολές στους κοινωνικούς στόχους των ομάδων.

Στην περίπτωση των Θεσσαλών (13) και των Μακεδόνων (14), οι αρχαίες πηγές προσφέρουν την εντύπωση ότι ποιμένες από την περιοχή ανατολικά της Θεσπρωτίας, της Δωδώνης και της Πίνδου αναζητούσαν προς τα πεδινά και τα παράκτια γύρω από τον Ολυμπο και νότια από αυτόν οικονομικές πηγές συνδεδεμένες με την αγροκαλλιέργεια και τη σταθερή κατοίκηση. Στη μετακίνησή τους οι ομάδες αυτές θα μετέφεραν τις θρησκευτικές αντιλήψεις και αυτό σήμαινε ότι θα διατηρούσαν έναν πνευματικό δεσμό με το λατρευτικό κέντρο της Δωδώνης. Παράλληλα μπορούμε να υποθέσουμε βάσιμα ότι προσέδωσαν στον Ολυμπο, το υποβλητικό, υψηλότατο όρος, μια θρησκευτική υπόσταση. *

Από τη δυτική πλευρά της Πίνδου, οι Μολοσσοί στην κάθοδό τους νότια του Αώου ποταμού, στην ηπειρωτική ενδοχώρα, αποκαλύπτονται ως δύναμη η οποία επέφερε μεταβολές στη δομή και την οργάνωση των διάσπαρτων ποιμένων, αφού λειτουργήσαν ως ενοποιητικό στοιχείο και ίδρυσαν βασιλική δυναστεία - ανάλογη των Αργεαδών (16) - ενώ απέκτησαν οικονομικές βάσεις συνδεδεμένες με την κτηνοτροφία και την αγροκαλλιέργεια των πεδινών. Η δυναστεία των Μολοσσών, των ιστορικών χρόνων, θεωρούσε τον Αχιλλέα/Άσπετο και το γιο του Νεοπτόλεμο ιερούς προγόνους και ιδρυτές της δυναστείας (17). Τούτο ερμηνεύεται με την άποψη ότι η δυναστεία υιοθέτησε την πολιτισμική παράδοση του ομηρικού δεσμού Θεσσαλίας - Ηπείρου, παρά τις ωθήσεις του πολιτισμικού

παραγοντα των ακτών του Ιονίου, ο οποίος ήταν συνδεδεμένος με τον Οδυσσέα (18).

Οι αρχαιολογικές μαρτυρίες από τη Θεσσαλία (19) και την Ηπειρο (20) - ένα άλλο επίπεδο πληροφοριών επιβεβαιώνουν το ισχυρό τοπικό στοιχείο στην ενδοχώρα των δύο περιοχών και την έντονη επίδραση του μυκηναϊκού πολιτισμού στα πεδινά και τα παράκτια μέρη. Ενδεικτικό των σχέσεων μεταξύ δυτικής Θεσσαλίας και Ηπείρου θεωρούνται τα ευρήματα της Υστατης Εποχής Χαλκού του Εξαλόφου (21) από τη μια πλευρά και της Καστρίτσας (22) και Δωδώνης (23) από την άλλη (κιβωτιόσχημοι τάφοι, υψίποδες κύλικες, χάλκινα εργαλεία και όπλα).

Μπορούμε να κατανοήσουμε την εμμονή της αρχαιοελληνικής παράδοσης, αλλά και τη συγγένεια των αρχαίων ευρημάτων, για τις όμορφες περιοχές Θεσσαλίας - Ηπείρου, αν λάβουμε υπόψη τα μονοπάτια και τις διόδους του ορεινού όγκου της Πίνδου - φαινομενικά απροσπέλαστο - τα περάσματα τα οποία δημιούργησε το υγρό στοιχείο και τη συστηματική εποχική μετακίνηση των αιγοπροβάτων. Το πέραςμα Μετσόβου - Ζυγού (24), όπου το αρχαίο όρος Λάκμων ή Λάκμος (25), υπήρξε πιθανότατα το σημαντικότερο, όχι μόνο για τα θερινά βοσκοτόπια και την ξυλεία, αλλά κυρίως γιατί οι ανθρώπινες ομάδες, ορισμένα ονόματα των οποίων αποκρυσταλλώθηκαν στην Ιστορία, έζησαν κοντά στον τόπο αυτό και μετακινήθηκαν από αυτόν ή μέσα από αυτόν.

Κατά συνέπεια, ο Ολύμπος, γνωστή έδρα του αρχαιοελληνικού δωδεκάθεου, και η Δωδώνη, αρχαιότατο μαντείο βαλκανικής και πανελληνίας εμβέλειας, εντάσσονται σε ευρύτερα γεωγραφικά και πολιτισμικά όρια, από τον 5^ο ως και τον 8^ο αιώνα π.Χ. Πίσω από τον ομηρικό δεσμό υπήρχαν οι κάτοικοι των περιοχών, οι οποίοι προσέδωσαν οντότητα στη βόρειο - κεντρική Ελλάδα, παρά τις τοπικές ιδιομορφίες τους. Η δυναμική των ανθρώπων αυτών δημιούργησε έναν πόλο κατά την λεγόμενη εποχή των Τρωικών. Ταυτόχρονα αυτή η δυναμική δημιούργησε τις προϋποθέσεις ενός άλματος πολιτισμικής εξέλιξης, η οποία εμφανίζεται με τη διεύρυνση των εννοιών Ελλάς και Ελληνες. Οι έννοιες αυτές κατά τον 7^ο αιώνα π.Χ. αντιστοιχούν σε εντελώς διαφορετικές οντότητες. Βέβαια, μια τέτοια διαδικασία διεύρυνσης εμπειρείχε πολλούς παράγοντες, μεταβολές και νέα δεδομένα, ανάμεσα στα οποία βάρυναν καθοριστικά τα στοιχεία που αναπτύχθηκαν μεταξύ Ολύμπου και Δωδώνης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Ευχαριστούμε πολύ τον κύριο Σουέρεφ. Πριν πάμε στον επόμενο ομιλητή, θα ήθελα να σας πώ λίγα πράγματα.

Πρώτον, όποιος θέλει να κάνει ερώτηση ή παρέμβαση μπορεί να την φέρει στο Προεδρείο γραπτή και στο τέλος της σημερινής συζήτησης θα δοθούν οι απαντήσεις.

Και δεύτερον, στο τέλος της συνεδρίασης στον προθάλαμο υπάρχει μπουφές για όλους τους συνέδρους. Ευχαριστώ. Παρακαλώ τον επόμενο εισηγητή τον κύριο Πετρίδη, να κάνει την εισήγησή του.

ΠΕΤΡΙΔΗΣ: Κατ' αρχήν να ευχαριστήσω την οργανωτική επιτροπή για την πρόσκλησή μου, που πιστεύω ότι με τα μάτια ενός αρχιτέκτονα, θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε αυτές τις διαδρομές, για τον ευρύτερο χώρο της Μακεδονίας.

Δεν θα μιλήσω για αρχαιολογικές ανασκαφές, ούτε για στερεώσεις μνημείων, αλλά μέσα από τη διαδρομή της αρχιτεκτονικής έκφρασης, να δούμε τα στοιχεία που υπάρχουνε μέσα στο χώρο της Μακεδονίας, πως μπορούμε να τα αναδείξουμε, να τα εντάξουμε στις μικρογειτονιές, στη κλίμακα της σημερινής κοινωνίας του χώρου μας.

Βέβαια θα ήθελα να σημειώσω, ότι και προς τιμήν σας, το συνέδριο αναφέρεται στον πρωτογενή τομέα κι όχι στον τριτογενή τομέα του πολιτισμού,

παραγοντα των ακτών του Ιονίου, ο οποίος ήταν συνδεδεμένος με τον Οδυσσέα (18).

Οι αρχαιολογικές μαρτυρίες από τη Θεσσαλία (19) και την Ηπειρο (20) - ένα άλλο επίπεδο πληροφοριών επιβεβαιώνουν το ισχυρό τοπικό στοιχείο στην ενδοχώρα των δύο περιοχών και την έντονη επίδραση του μυκηναϊκού πολιτισμού στα πεδινά και τα παράκτια μέρη. Ενδεικτικό των σχέσεων μεταξύ δυτικής Θεσσαλίας και Ηπείρου θεωρούνται τα ευρήματα της Υστατης Εποχής Χαλκού του Εξαλόφου (21) από τη μια πλευρά και της Καστρίτσας (22) και Δωδώνης (23) από την άλλη (κιβωτιόσχημοι τάφοι, υψίποδες κύλικες, χάλκινα εργαλεία και όπλα).

Μπορούμε να κατανοήσουμε την εμμονή της αρχαιοελληνικής παράδοσης, αλλά και τη συγγένεια των αρχαίων ευρημάτων, για τις όμορφες περιοχές Θεσσαλίας - Ηπείρου, αν λάβουμε υπόψη τα μονοπάτια και τις διόδους του ορεινού όγκου της Πίνδου - φαινομενικά απροσπέλαστο - τα περάσματα τα οποία δημιούργησε το υγρό στοιχείο και τη συστηματική εποχική μετακίνηση των αιγοπροβάτων. Το πέραςμα Μετσόβου - Ζυγού (24), όπου το αρχαίο όρος Λάκμων ή Λάκμος (25), υπήρξε πιθανότατα το σημαντικότερο, όχι μόνο για τα θερινά βοσκοτόπια και την ξυλεία, αλλά κυρίως γιατί οι ανθρώπινες ομάδες, ορισμένα ονόματα των οποίων αποκρυσταλλώθηκαν στην Ιστορία, έζησαν κοντά στον τόπο αυτό και μετακινήθηκαν από αυτόν ή μέσα από αυτόν.

Κατά συνέπεια, ο Ολύμπος, γνωστή έδρα του αρχαιοελληνικού δωδεκάθεου, και η Δωδώνη, αρχαιότατο μαντείο βαλκανικής και πανελληνίας εμβέλειας, εντάσσονται σε ευρύτερα γεωγραφικά και πολιτισμικά όρια, από τον 5^ο ως και τον 8^ο αιώνα π.Χ. Πίσω από τον ομηρικό δεσμό υπήρχαν οι κάτοικοι των περιοχών, οι οποίοι προσέδωσαν οντότητα στη βόρειο - κεντρική Ελλάδα, παρά τις τοπικές ιδιομορφίες τους. Η δυναμική των ανθρώπων αυτών δημιούργησε έναν πόλο κατά την λεγόμενη εποχή των Τρωικών. Ταυτόχρονα αυτή η δυναμική δημιούργησε τις προϋποθέσεις ενός άλματος πολιτισμικής εξέλιξης, η οποία εμφανίζεται με τη διεύρυνση των εννοιών Ελλάς και Ελληνες. Οι έννοιες αυτές κατά τον 7^ο αιώνα π.Χ. αντιστοιχούν σε εντελώς διαφορετικές οντότητες. Βέβαια, μια τέτοια διαδικασία διεύρυνσης εμπειρείχε πολλούς παράγοντες, μεταβολές και νέα δεδομένα, ανάμεσα στα οποία βάρυναν καθοριστικά τα στοιχεία που αναπτύχθηκαν μεταξύ Ολύμπου και Δωδώνης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Ευχαριστούμε πολύ τον κύριο Σουέρεφ. Πριν πάμε στον επόμενο ομιλητή, θα ήθελα να σας πώ λίγα πράγματα.

Πρώτον, όποιος θέλει να κάνει ερώτηση ή παρέμβαση μπορεί να την φέρει στο Προεδρείο γραπτή και στο τέλος της σημερινής συζήτησης θα δοθούν οι απαντήσεις.

Και δεύτερον, στο τέλος της συνεδρίασης στον προθάλαμο υπάρχει μπουφές για όλους τους συνέδρους. Ευχαριστώ. Παρακαλώ τον επόμενο εισηγητή τον κύριο Πετρίδη, να κάνει την εισήγησή του.

ΠΕΤΡΙΔΗΣ: Κατ' αρχήν να ευχαριστήσω την οργανωτική επιτροπή για την πρόσκλησή μου, που πιστεύω ότι με τα μάτια ενός αρχιτέκτονα, θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε αυτές τις διαδρομές, για τον ευρύτερο χώρο της Μακεδονίας.

Δεν θα μιλήσω για αρχαιολογικές ανασκαφές, ούτε για στερεώσεις μνημείων, αλλά μέσα από τη διαδρομή της αρχιτεκτονικής έκφρασης, να δούμε τα στοιχεία που υπάρχουνε μέσα στο χώρο της Μακεδονίας, πως μπορούμε να τα αναδείξουμε, να τα εντάξουμε στις μικρογειτονιές, στη κλίμακα της σημερινής κοινωνίας του χώρου μας.

Βέβαια θα ήθελα να σημειώσω, ότι και προς τιμήν σας, το συνέδριο αναφέρεται στον πρωτογενή τομέα κι όχι στον τριτογενή τομέα του πολιτισμού,

που θα καθορίσει όπως ακούστηκε από τους πολιτικούς, από την πολιτεία, ότι θα καθορίσει την ανάπτυξη και την αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος.

Παράλληλα με τη γενική τοποθέτηση, έχω καταθέσει κι ένα πρόγραμμα προσέγγισης του αντικείμενου, ίδρυσης αρχαιολογικών πάρκων μια εφαρμογής των... Γι' αυτό το πρόγραμμα, πέρα από τις πληροφορίες που πήρα από την διεθνή βιβλιογραφία, θέλω να τονίσω την αμέριστη βοήθεια που είχα από τον καθηγητή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης, Αρχαιολόγο κύριο Παντερμαλή.

Θα ήταν σημαντική παράλειψη να μην σημειώσω, ότι αυτή η προσπάθεια ίδρυσης αρχαιολογικών χώρων, στο χώρο της Μακεδονίας ξεκίνησε από την κυρία Αρσένη Μαρία, Γενική Γραμματέα Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας το Μάη του 1990.

Σκοπός της εισήγησής μου είναι να προβληθεί η αναγκαιότητα δημιουργίας Αρχαιολογικών Πάρκων, που πιθανώς να μελετήσει και να προωθήσει το συνέδριό σας, στα πλαίσια ενός πειραματικού προγράμματος ανάδειξης, διαχείρισης και προσαρμογής, της σύγχρονης λειτουργίας της ζωής.

Το πρόγραμμα ίδρυσης αρχαιολογικών πάρκων, θα έχει τους ακόλουθους στόχους:

1. Να επιδείξει την ορθότητα του θεωρητικού, το υπάβαθρο μέσα από την ίδια την εφαρμογή του. Και,
2. Να επιβεβαιώσει τη σχέση άμεσης αλληλεξάρτησης πολιτισμού και περιφερειακής ανάπτυξης.

Θα ήθελα να τονίσω, ότι για τις σημερινές κρίσιμες για την εθνική μας υπόσταση, κι όταν λέω εθνικό σημαίνει πολιτισμός, είναι ανάγκη να μιλήσουμε όλοι μας ανοικτά, χωρίς φόβο, ενδεχομένως με πάθος, αλλά με επιχειρήματα κι όχι με κραυγές και αναθέματα, για το πως αντιλαμβάνεται ο καθένας μας την υπεράσπιση της πολιτιστικής μας ταυτότητας.

Το μείζον πρόβλημα της αναγκαιότητας, ανάπτυξης και διαχείρισης του πολιτιστικού αγαθού, το συνδέω με τον λαό μας. Εξ' άλλου εδώ και χρόνια, γίνεται μία προσπάθεια παντρέματος των στοιχείων της αγωνιστικής και κοινωνικής ιδεολογίας, με τις μεγάλες στιγμές της παράδοσης. Σημειώνεται ιδιαίτερα, ότι ο πολιτιστικός χώρος είναι από τη φύση του ευαίσθητος και ευάλωτος, καθώς είναι χώρος που εγγράφονται αξίες.

Οι αξίες δεν επλουντίζονται ποιοτικά και ποσοτικά και είναι συνεχώς αντικείμενο έρευνας και μελέτης. Οι μελέτες οργάνωσης των αρχαιολογικών πάρκων αποτελούν αντικείμενο δια επιστημονικής εργασίας όπου και οι αρχαιολογικές υπηρεσίες θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο με τον αυστηρό καθορισμό των αρχαιολογικών ζωνών και ανάδειξη της ιδιαιτερότητας στο χώρο.

Θα ήθελα να τονίσω εδώ, ότι θα παίξει κάποιο ρόλο ο χαρακτηρισμός των χώρων, όμως μέσα από τα προγράμματα που είναι γνωστά στο Τεχνικό Επιμελητήριο, επεκτάσεων πόλεων, αναδιάρθρωση πόλεων, ιστορικών οικισμών και τα λοιπά, που μέχρι σήμερα δεν προσεγγίζουν το θέμα. Είναι ευαίσθητος λοιπόν ο χώρος αυτός, πως μπορούμε να τους πλησιάσουμε και να τους εντάξουμε σε περιφερειακό τοπικό αναπτυξιακό πρόγραμμα.

Ακόμη για την αξιοποίηση των πάρκων, πρέπει να προβλεφθούν κέντρα υποδοχής και πληροφόρησης των επισκεπτών, κέντρα ερευνών, κέντρα σεμιναρίων και επιμόρφωσης. Ακόμη εκτός από τις διακριτικές αρχαιολογικές και εκπαιδευτικές λειτουργίες, τα πάρκα θα πρέπει σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους, να μπορεί να γίνεται η παρακολούθηση των ανασκαφών, στερεωτικών, ανασταλτικών εργασιών από τους επισκέπτες. Από τα έσοδα δε που θα απορρέουν από την τουριστική προβολή των πάρκων, θα αυτοχρηματοδοτούνται οι λειτουργίες ανάπτυξης και επέκτασή τους.

Ακόμη είναι ενδιαφέρον, ότι ο θεσμός των πολιτιστικών διαδρομών, που ήδη

καθιερώθηκε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, παρουσιάζει αξιόλογα στοιχεία για την Ελληνική πραγματικότητα με τις έντονες περιφερειακές διαφοροποιήσεις. Η δε δημιουργία ίδρυσης αρχαιολογικών πάρκων και διαδρομών, πρέπει να ενταχθεί σε μακροπρόθεσμο πρόγραμμα αρχαιολογικής αξιοποίησης σε εθνικό επίπεδο.

Αυτό που επίσης θέλω να σημειώσω, είναι ότι μιά που και η Ελλάδα βρίσκεται μέσα στην ανάπτυξη της Ευρώπης, μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, ότι προσπαθούνε στην Ευρώπη, στην ΕΟΚ περισσότερο, να το τονίσω το θέμα, να χαρακτηρίσουνε χώρους, και μιλάμε για ένα πολιτισμό 500 χρόνων. Εκεί που έχουνε κάποια μνημεία, όπως είναι πέτρινα γεφύρια, υδρόμυλους και τα λοιπά, ή στήνουνε αν θέλετε κάποια αρχιτεκτονικά αρχιτεκτονήματα Ελληνικής αρχιτεκτονικής, αν θέλετε κλασσικής αρχιτεκτονικής, που δεν χαρακτηρίζουν την Ευρώπη, αλλά είναι καθαρά μια Ελληνική εγκεντρική αρχιτεκτονική.

Δηλαδή ένα περιπτερο στη Γερμανία που έχει μια κυκλική κάτοψη, δεν καταλαβαίνω πως βρίσκεται εκεί, ενώ σε μας υπάρχουνε, αλλά δεν τα προσεγγίζουμε, δεν τα αναγνωρίζουμε. Βέβαια ο χρόνος και ο χώρος δεν μου επιτρέπει να αναπτύξουμε την αρχιτεκτονική μας μέχρι τέλος του 19ου αιώνα. Αυτό δε που θέλω να σημειώσω είναι ότι η Ελλάδα δεν συμμετέχει σε τέτοια προγράμματα ανάδειξης χώρων ιστορικών ή αρχαιολογικών.

Ας ξαναγυρίσουμε όμως στα αρχαιολογικά πάρκα που ασφαλώς ο όρος είναι προτάκιστος στη χώρα μας. Είναι πολύ ωραία ιδέα να έχουμε ένα πάρκο μέσα στο οποίο να είναι ενταγμένες αρχαιότητες όλων των περιόδων. Αλλά αμέσως τίθεται το ερώτημα. Ποιά θα είναι η σχέση αρχαιοτήτων και πάρκων; Τι θα αναδείξουνε περισσότερο, το πάρκο ή τα μνημεία;

Εδώ ακριβώς χρειάζονται ειδικές μελέτες για τις λειτουργίες των χώρων όπως αναφέρθηκαν σε ορισμένες απ' αυτές στην αρχή. Υπάρχουν όπως φάνηκε πολλά ερωτήματα μέχρι να φτάσει κανείς στη σχεδίαση ενός αρχαιολογικού πάρκου.

Το κυριώτερο είναι να δίνει την αναψυχή, χωρίς να καταπιέζει τα μνημεία, αλλά να δημιουργεί και ευχάριστη διάσταση στον επισκέπτη, ώστε να κατανοεί καλύτερα το χώρο. Δεν θα πρέπει να χαθεί το αρχαιολογικό τοπίο, όπως δεν θα πρέπει και να λειτουργεί το αρχαιολογικό πάρκο εις βάρος του φυσικού τοπίου. Πως θα γίνει αυτό;

Σ' αυτό θα μας βοηθήσει το αποτέλεσμα της μελέτης του ερωτηματολογίου που αναφέρθηκε παραπάνω. Ακόμη θέλω να σημειώσω ότι η αρχιτεκτονική, ήτανε και είναι πάντα, σύνθεση χρόνου και τόπου, όπου η προβολή του χρόνου, αποτελείται από τις τεχνικές κατακτήσεις και τα κοινωνικά μηνύματα κάθε εποχής, ενώ η συμμετοχή του τόπου γίνεται με στοιχεία που προέρχονται από την κατάλληλα αρχιτεκτονική εκμετάλλευση, ιδιαίτερο κάθε φορά χαρακτηριστικό του κλίματος των τοπικών δομηκών υλικών, ορισμένων συνθηκών της ζωής των κατοίκων και της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς.

Και μην ξεχνάμε ότι η χώρα μας, η Ελλάδα που βρίσκεται στο Μεσόγειο χώρο, δεν έχει καμμία μα καμμία σύγκριση, με την αρχιτεκτονική της βόρειας Ευρώπης. Εδώ έχουμε τον ήλιο, έχουμε την ιστορία, έχουμε την παράδοση. Αυτά πρέπει κανείς να τα προσέξει πάρα πολύ, διότι θα αναφερθώ παρακάτω, για την μοντέρνα αρχιτεκτονική και πως φτάσαμε σ' αυτήν.

Όλα αυτά, θα μπορεί κανείς να τα παρακολουθήσει μέσα από τα αρχαιολογικά πάρκα, σημειώνω δε ιδιαίτερος, ότι αυτή η αγνόηση του παράγοντα του χρόνου και του τόπου, στη πρώτη περίοδο της τέχνης με την διεθνή μορφή της, αποτέλεσε ένα από τα κυριότερα επιχειρήματα εναντίον των λεγόμενων μοντέρνων αρχιτεκτόνων στη τρίτη περίοδο της τέχνης του αιώνα μας που αρχίζει το 1960.

Επιτρέψτε μου να πώ δυό πράγματα μόνον. Από τις πολλές αρετές της

κλασσικής μας αρχιτεκτονικής, τρεις είναι κατά τη γνώμη μου αυτές, που μπορούμε να εκμεταλλευτούμε δημιουργικά και να τις εντάξουμε βέβαια στη σημερινή μας ζωή:

1. Η αθάνατη σύνθεση που είναι το δομικό σύστημα,
2. Με την διάρθρωση που κάνει σε μέλη και η συνέχισή του στην οργάνωσή των νόμων και επιφανειών και
3. Ο πλουτισμός της σύνθεσης με διακοσμητικά στοιχεία.

Εδώ θα τονίσω μόνο, ότι τα μνημεία με τον όγκο που έχουν μέσα από την στατικότητα τους κατάφερε ο μάστορας να σηκώσει ψηλά και μέσα εκεί να προβάλει τις θεότητες. Δεν είναι τυχαία που φωνάζουμε να γυρίσουν τα "Ελγίνεια μάρμαρα", ζητάμε τις θεότητες τις οποίες ανεβάσαμε εκεί επάνω στο αέτωμα του Παρθενώνα.

Όπως στη κλασσική τέχνη, έτσι και στη Βυζαντινή αρχιτεκτονική μας, το στατικό θέμα που πρωτεύει στις εκκλησίες, με άλλον όμως τώρα τρόπο, όπως με πρωτότυπες και πανέμορφες θολοδομίες. Λιτός ο γλυπτικός διάκοσμος, πλούσιος όμως ο ζωγραφικός στις εσωτερικές τοιχογραφίες, όπως είδαμε από τους προηγούμενους εισηγητές στα slides που μας έδωσαν.

Θα προχωρήσω όμως και θα πω ότι είναι περιεργο, ότι ενώ στις ακουστικές τέχνες ποίηση και μουσική, ανέκαθεν έχουν ξεχωρίσει δημοτική και λαϊκή μορφή, στην αρχιτεκτονική διατηρείται πάντα η σύγχιση δημοτικής και λαϊκής τέχνης. Να δώσουμε ένα παράδειγμα. Τα 40 παλικάρια από τη Λιβαδιά είναι δημοτικό τραγούδι, η Σαμιώτισσα με τις ελιές και τα μαύρα μάτια είναι λαϊκό. Παρόμοια διαφορά υπάρχει σ' ένα παλιό Μακεδονίτικο σπίτι, από ένα νεώτερο που έχτισε ο Μαστρο-Κώστας, ο Μαστρο-Γιάννης.

Με δυό λόγια, η δημοτική τέχνη καταξιωμένη μέσα στους αιώνες, είναι βέβαια και λαϊκή, το αντίστροφο όμως δεν αληθεύει. Η νεώτερη λαϊκή τέχνη δεν είναι και δημοτική. Προσπάθησα να εξηγήσω όσο πιό σύντομα μπορούσα, ότι πολιτισμός είναι και η ικανότητα δημιουργίας συμβόλων. Βέβαια ο πολιτισμός δεν εξαντλείται μόνο σε ότι αφορά στη γνώση και στη τέχνη, αλλά καλύπτει όλες τις πτυχές της ζωής και συνδέεται με τα μεγάλα προβλήματα κάθε εποχής όσο με την καθημερινή ζωή και τη δράση του ατόμου. Θα έπρεπε αυτά ακριβώς να προσπαθήσουμε να αναδείξουμε μέσα από την δημιουργία ίδρυση αρχαιολογικών πάρκων.

Συμπερασματικά, τα τελευταία χρόνια, η περιφέρεια της Μακεδονίας ζει μιá ραγδαία αρχαιολογική ανάπτυξη, η οποία υλοποιείται κατά κύριο λόγο με τις γνωστές εμπειρίες. Οι εμπειρίες αυτές αφορούν στις ανασκαφές και τα μουσεία. Ο πλούτος και η ποικιλία τους, καθιστούν το χώρο αυτό πρόσφορο για ένα πείραμα, ένα πείραμα για το οποίο θα πρέπει να διαλέξουμε αυτήν την ανάπτυξη και να την καθοδηγήσουμε, διότι αυτό που με βεβαιότητα μπορεί κανείς να πει, είναι ότι η ιστορία μας και η αρχιτεκτονική μας κληρονομιά, δεν είναι παρελθόν. Έχει κάτι πολύ σύγχρονο μέσα της. Οι ωφέλειες δε, από την πραγματοποίηση του τεράστιου αυτού προγράμματος, θα είναι μεγάλες και μπορεί να οδηγήσουν σε μιá ζηλευτή, κοινωνική, πολιτιστική ανάπτυξη.

Θα μου επιτρέψετε πολύ σύντομα, στο χρόνο που μου επιτρέπεται από το Προεδρείο, να πούμε δυό λόγια, πως βλέπουμε ένα δακτύλιο ενός χώρου, ενός πάρκου που βρίσκεται στα ριζά του Ολύμπου, δίπλα στον οικισμό του Δίου. Αυτή η προσπάθεια που πρέπει να γίνει σε παράδειγμα ένταξης ενός χώρου, πρέπει να μας δώσει τα αποτελέσματα και την επανάληψή τους, σε παρόντες χώρους της Μακεδονίας.

Ξεκινώντας από την ιδέα της ολοκληρωμένης ανάπτυξης και προσπαθώντας να την εφαρμόσουμε πειραματικά στην περιοχή του Δίου, πιστεύοντας ότι είναι δυνατόν ν' αντιμετωπιστεί από την ίδια σκοπιά η αρχαιολογική ανασκαφή, η

οικονομική ανάπτυξη, η προστασία του περιβάλλοντος, φιλοδοξώντας να παρουσιάσουμε, έστω και σε περιορισμένη έκταση μια γόνιμη σύνδεση φαινομενικά αλληλοσυγκρουόμενων κατευθύνσεων.

Δεν πρόκειται για τη συνήθη επέμβαση, αναστήλωση μνημείων. Αυτό είναι έργο ειδικών υπηρεσιών. Ούτε πρόκειται για βελτίωση κτηνοτροφίας. Στόχος είναι η δημιουργία ενός χώρου, που να καλεί τον κάθε επισκέπτη να γίνει μέτοχος. Στοιχεία τα οποία διαμορφώθηκαν μέσα στους αιώνες κάτω από τις επιταγές του περιβάλλοντος και των ιστορικών συνθηκών και τα οποία με καλπάζοντα ρυθμό φθίνουν και εξαφανίζονται.

Γνωρίζουμε ότι ο χώρος της Κεντρικής Μακεδονίας που περιλαμβάνει την Βεργίνα, τη Θεσ/νίκη, τα Λευκάδια, την Χαλκιδική και το Άγιον Όρος, διαθέτει απaráμιλλο αρχαιολογικό πλούτο. Οι ανθρώπινες αξίες που πηγάζουν από την πολιτιστική κληρονομιά είναι μιá διάσταση που περιέχει μέσα της πολύ μεγάλη δύναμη. Είναι τεράστια αυτή η δύναμη που οδηγεί τους χιλιάδες επισκέπτες στους χώρους και τα μουσεία.

Ίσως υπάρχει μιá μυστική γοητεία, η οποία ενώνει το παρόν στη συνείδηση του λαού, έστω κι αν είναι ελλειπώς ενημερωμένος με το σοφό παρελθόν. Η ένωση αυτή είναι πληρέστερη και γνήσια, από τη σχέση μας με τους άλλους λαούς, με το αρχαίο πνεύμα και αυτός είναι ο λόγος ίσως που κάνει, ώστε όταν ο λαός μας πλησιάζει τα ιστορικά μνημεία ή ερείπια, να αισθάνεται ότι μυστικές και αόρατες δυνάμεις τον συνδέουν μ' αυτά. Κι ο σοφότερος από εμάς πιθανώς, να συνδέει με την αρχαιότητα ένας θρησκευτικός δεσμός.

Στα διοικητικά όρια της Μακεδονίας συνυπάρχουν μιá σειρά από αρχαιολογικές περιοχές είτε διάσπαρτες στο χώρο, είτε μέσα στο πλαίσιο ορισμένων ενοτήτων. Στη δεύτερη περίπτωση αναφέρουμε το παράδειγμα της περιοχής στους πρόποδες του μυθικού Ολύμπου. Η ύπαρξη αυτών των νεκροταφείων σε συνδιασμό με τις αντικειμενικές δυνατότητες διατήρησης του βουκολικού τοπίου, με τις συνδυαστικές μονάδες εξυπηρέτησης κτηνοτροφίας, καθώς και το περιβάλλον, δημιουργεί την ανάγκη της ενιαίας αντιμετώπισης του ζητήματος.

Το αποτέλεσμα αυτής της παρέμβασης είναι η σύνδεση όλων των επιμέρους συνιστωσών, σε μια ενιαία που θα καθορίζει τον τρόπο, το μέγεθος και το είδος της ανάδειξης, στην άμεση χωρική και λειτουργική της, εκφραστική διάσταση. Ειδικά στην περιοχή του Δίου, τα παραπάνω στοιχεία συνυπάρχουν με το συγκρότημα του αρχαιολογικού χώρου και το μουσείο. Ακόμα, δεν πρέπει να μας διαφύγει ότι η στιγμή είναι καιρία συν αυτό το μοναδικό σύμπλοκο ιστορίας, παρουσιακής οικονομίας και φυσικού περιβάλλοντος, θα είχε αλλοιωθεί εξαιτίας της βίας και ανεξέλεγκτης καλλιέργειας, της παράνομης καταπάτησης, των πυρκαγιών και τα λοιπά.

Να δώσουμε λίγες σταθερές για να πλησιάσουμε το χώρο. Το όρος Ολυμπος βρίσκεται ανάμεσα στα Πιέρια της Μακεδονίας και της Θεσσαλίας. Περιοχές που έχουν εκτεταμένα σύνορα στον ορεινό τους όγκο και επικοινωνούν σχετικά εύκολα μεταξύ τους με διάφορα ορεινά περάσματα. Ο Ολυμπος είναι παγκόσμιο σύμβολο φυσικής συνέπειας της πανάρχαιας σύνδεσης του όρους με τον Δία. Η ακτινοβολία του ενισχύθηκε περισσότερο χάρι στα Ομηρικά ποιήματα.

Και το επόμενο slide σας παρακαλώ. Το παράδειγμα που προσφέρεται, είναι το κομμάτι γής ανάμεσα σε δυό χαράδρες έξω από το αρχαίο Δίο στη θέση Μεσονήσι, μέσα σ' ένα απείραχτο από το χρόνο και εξαιρετικά γοητευτικό τοπίο. Τις επόμενες διαφάνειες.

Σ' αυτή, από τη μιá στέκονται κλαδοπλεκτες καλύβες και τα ποιμνιοστάσια, και από την άλλη απλώνονται οι τύμβοι της πρώιμης εποχής του σιδήρου. Στο χώρο αυτό γίνονται τώρα αρχαιολογικές ανασκαφές από το Πανεπιστήμιο

Θεσ/νίκης που αποκαλύπτουν ένα πλούσιο ασύληπτο νεκροταφείο, το οποίο προσφέρει σημαντικές πληροφορίες για τη ζωή, και τον πολιτισμό των ανθρώπων της περιοχής, στις πρώτες εκατονταετίες, στις πρώτες χιλιετίες. Εδώ είναι μερικά από τα ευρήματα, σημαντικά για την εποχή τους, που καθορίζουν βέβαια τη συνέχεια του πολιτισμού από τη νότια Ελλάδα προς εμάς.

Η παραπάνω περιοχή έχει χαρακτηριστεί και οριοθετηθεί ως βοσκότοπος, πράγμα που σημαίνει ότι περιορίζεται αποκλειστικά από τη χρήση της για συγκεκριμένο σκοπό. Η διαχείριση δε των βοσκότοπων βρίσκεται στα χέρια της δασικής υπηρεσίας. Είναι ένας χώρος πολύ ευαίσθητος, που σήμερα μπορεί να γίνει ένα κτηνοτροφικό πάρκο, για το χώρο της Μακεδονίας όμως δεν πρέπει να ξεκινήσει να εφαρμοστεί, θα είναι απαράδεκτο κι αυτό το βλέπουμε από τα τελευταία παραδείγματα της Ευρώπης, όμως είναι ένας χώρος που μπορεί να ζήσει η κτηνοτροφία στη φυσική τους διαδικασία.

Ο χώρος που περιγράφηκε για την εκλογή ίδρυσης αρχαιολογικού πάρκου στα ριζά του Ολύμπου έγινε με γνώμονα το γεγονός ότι έχει διακεκριμένη θέση, γεωγραφική, ιστορική και πολιτιστική παράδοση. Στοχεύει κυρίως στο να διερευνήσει και να οριοθετήσει την προβληματική του χώρου.

Το ζητούμενο δεν είναι να προσθέσουμε μερικά ακόμη ενδιαφέροντα, θεωρητικά κείμενα, αλλά να δώσει ένα χρήσιμο εργαλείο σ' αυτούς που ασχολούνται με θέματα παράδοσης, μιάς ανάπτυξης που ίσως οι νεώτεροι ν' αρχίσουν σιγά - σιγά να καταλαβαίνουν πως μόνο η τουριστική, οικονομική αξιοποίηση του τόπου και της πολιτιστικής κληρονομιάς, δεν μπορεί ν' αποτελεί το στόχο της ζωής μας. Η ζωή του ανθρώπου αξίζει κάτι παραπάνω από την ευφήμερη και κενή φιλοδοξία και ανιδιοτέλεια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Κύριε Πετριδη αν είναι εύκολο να τελειώσετε, γιατί ξεφύγαμε πολύ του χρόνου.

ΠΕΤΡΙΔΗΣ: Εχετε δίκιο. Πιστεύω ότι με τις πρώτες εντυπώσεις, προχωρείστε τα slides παρακαλώ, και το τελευταίο. Θα ήθελα όμως τελειώνοντας να τονίσω το εξής.

Στη περιοχή που είδαμε, περπατώντας και αναζητώντας τη παράδοση, αντιλαμβάνεται κανείς την έντονη σχέση που δένει τα Πιέρια με την νότια Ελλάδα και ίσως πρέπει να πώ ότι το άτομο είναι ένας διαβατικός ίσκιος, το ιστορικό και φυσικό περιβάλλον όπως κάθε μορφή τέχνης μένει, ανασαίνει την αιωνιότητα.

Σ' αυτή τη βαθειά χώρα όπου οι νεκροί εξουσιάζουν τους ζωντανούς κάθε στιγμή είναι βαρεια από αιώνες, κάθε ιστορικό πάρκο πρέπει να έχει το νόημά του, να υποβάλει μιάν αφηρημένη έννοια, την μακαριότητα, την αθωότητα, τη μοναξιά. Και το νόημα αυτό πρέπει να ανταποκρίνεται με τη βαθύτερη ψυχή των προγόνων μας. Βρισκόμαστε στη καρδιά μιάς απέραντης πολιτείας, γεμάτη αγωνία και αμαρτία. Θα ανοίξουμε αυτή την πόρτα και βρισκόμαστε μονομιάς πολύ μακριά και βλέπουμε ότι δεν είναι αυτός που βαδίζει πάνω στους ώμους μας είναι η ράτσα μας.

Συλλογούμαι αυτό το πάρκο μήπως είναι καλό για τους μέσα μας κήπους, να κάνω τη καρδιά μου ένα κήπο, ας αρχίσουμε όμως από τους έξω κήπους, έπειτα έρχεται ο κήπος της καρδιάς. Και το ερώτημα είναι, και έπειτα; Κι έπειτα έρχεται ο πιό δύσκολος, ο πιό μυστικός ανώτατος κήπος.

Κάπου λέει ο Καζαντζάκης, τελειώνοντας, "Δεν είμαι λοιπόν μοναχός, δεν είμαι αυτό το ευφήμερο και άθλιο πλάσμα, είμαι η ράτσα μου και έχω χρέος να την κρατήσω πάνω στη καρδιά μου, ατάραχη, άτρεμη γι' αυτό το αιώνιο."

Ευχαριστώ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Ευχαριστούμε κι εμείς τον κύριο Πετριδη, παρακαλούμε την κυρία Χατζή - Βαλλιάνου αρχαιολόγο, να μας κάνει την τελευταία εισήγηση για την πρωινή συνεδρίαση.

ΧΑΤΖΗ - ΒΑΛΛΙΑΝΟΥ:

Αρχαιότητες και μνημεία του Κάτω Ολύμπου.

Ερευνα και ανάδειξή τους στα πλαίσια ενός οικοεθνοαρχαιολογικού πάρκου.

Η ανακοίνωσή μου αφορά στον Κ. Ολυμπο και ιδιαίτερα την ανατολική πλευρά του, προς το Θερμαϊκό Κόλπο και την περιοχή των Τεμπών. Είναι ο χώρος που αξίζει πιστεύω ιδιαίτερης προσοχής αφού χαρακτηρίζεται από σημαντικές ιδιαιτερότητες:

1. Είναι το μόνο τμήμα του Ολύμπου που "αγγίζει" τη θάλασσα.
2. Είναι το τμήμα εκείνο που περιλαμβάνει τα μυθικά και ιστορικά Τέμπη, το ιδιαίτερου κάλλους φυσικό σύνορο μεταξύ Μακεδονίας και Θεσσαλίας, Βόρειας και Νότιας Ελλάδας.

Η ανακοίνωση αυτή βασίζεται σε στοιχεία που έχουμε συγκεντρώσει στα πλαίσια μιας πολύχρονης εθνοαρχαιολογικής έρευνας της περιοχής, απ' όπου κατάγομαι, και καταγραφής των αρχαίων και νεότερων πηγών και μαρτυριών.

Δυστυχώς μετά τις μνημειώδεις εργασίες των Leak και Heuzey τον περασμένο αιώνα του Αρβανιτόπουλου στις αρχές του 20ου η έρευνα στην περιοχή δεν προχώρησε πολύ. Αλλωστε εκτός από μικρής κλίμακας ανασκαφές τα τελευταία χρόνια μέσα στο Κάστρο του Πλαταμώνα από την κ. Τσιγαρίδα της 9^{ης} Εφορείας Βυζ. Μνημείων Θεσσαλονίκης, καμιά ανασκαφή, ούτε σωστική, δεν έχει γίνει.

Ετσι η εισήγηση αυτή στοχεύει κυρίως στη διαμόρφωση προτάσεων για έρευνα και έργα που θεωρούμε προϋπόθεση για τη σωστή αξιοποίηση και ανάδειξη του χώρου.

Ο Κάτω Ολυμπος με μικρότερης κλίμακας ύψη, και γεωφυσική διαμόρφωση χωρίζεται από τον Ανω Ολυμπο με βαθιά χαράδρα και τον ορμητικό χειμαρο Ζηλιάνα, τον αρχαίο Σύν (αγριογούρουνο), που στην αρχαιότητα πλημμυρίζοντας κατέστρεψε κατά τον Πausανία την πόλη Λείβηθρα. Στα νότια οριοθετείται από τον ποταμό Πηνειό και τα στενά των Τεμπών. Σήμερα ένα μέρος του Κάτω Ολύμπου, το ανατολικό ανήκει στην Πιερία και το υπόλοιπο (δυτικό) στη Θεσσαλία. Αντίστοιχα στην αρχαιότητα αναφέρεται "Τούτου δε του όρους (του Ολύμπου), η μεν ες Μακεδονίαν πλευράν, η δε επί Θεσσαλούς και τον ποταμόν τέτραπται τον Πηνειόν" (Pausanias), ενώ ο Στράβων διευκρινίζει "φέρεται δ' ο Πηνειός από των στενών τούτων επί σταδίου τετταράκοντα εν αριστερά μεν έχων τον Ολυμπον, Μακεδονικόν όρος μετεωρότατον, εν δεξιά δε την Οσσαν".....

Στο νοτιότερο λοιπόν τμήμα του και μέσα στο μοναδικό οικοσύστημα του ορεινού όγκου, του Δέλτα του Πηνειού και του Θερμαϊκού Κόλπου, η κατοίκηση υπήρξε συνεχής με κοινά εξελισσόμενα διαχρονικά πολιτισμικά στοιχεία. Οι λόγοι είναι προφανείς. Κατάλληλη γεωφυσική διαμόρφωση, ύπαρξη πρώτων υλών, δυνατότητα εκμετάλλευσής τους, δυνατότητα μετακινήσεων, ιδιαίτερα όμως η καίρια στρατηγική θέση μεταξύ Θεσσαλίας και Μακεδονίας, Βόρειας και Νότιας Ελλάδας.

Σύμφωνα με τις αρχαίες και μεσαιωνικές πηγές στην περιοχή του Κάτω Ολύμπου αναφέρονται οι πόλεις και τα οχυρά: Ηράκλειον, Φίλα, Πλαταμών, Λυκοστόμιον, Γόννοι, Γοννοκόνδυλον, Κόνδυλον ή Ολυμπιάς, Λαπαθούς - Χάραξ, Στεναί - Λύται. Πολύς προβληματισμός υπήρξε για την ταύτιση των θέσεων αυτών και εκφράστηκαν διαφορετικές απόψεις σχεδόν για όλες, εκτός του Ηρακλείου και των Γόννων.

Δεν θα αναφερθώ στους Γόννους, τη σημαντική πόλη της Περραιβίας στους Θεσσαλικούς πρόποδες του Κάτω Ολύμπου, για τους οποίους μίλησαν οι

Θεσσαλοί συνάδελφοι και την έκταση της επικράτειάς τους. Ούτε επίσης για τις ισχυρές ακροπόλεις Γονοκόνδυλον και Ολυμπίας που ο Αρβανιτόπουλος ταύτισε με τα ερείπια των τειχισμένων οικισμών στο δρόμο από το Dereli προς Νεζερό στις όχθες του ρέματος "Δύο δένδρα" (δ. το Γονοκόνδυλο, αρ. η Ολυμπίας) και δέχονται νεότεροι ερευνητές (Helly, Pritchett), πάντα στην ευρύτερη επικράτεια των Γόννων.

Περισσότερο προβληματική ήταν η θέση του Λαπαθούντα και του κάστρου του Χάρακα. Οι Leak και Heuzey πίστευαν ότι ο Λαπαθούς ήταν στην περιοχή της Ραψάνης, πάνω από τα Τέμπη, και τοποθετούσαν το Κάστρο του Χάρακα δυτ. από τον απότομο βράχο της αρ. όχθης του Πηνειού και απέναντι από τον κομμένο βράχο με την επιγραφή του Λογγίνου, (ο πρώτος), ή πάνω στο λόφο του Προφ. Ηλία, δυτ. της αποξηραμένης σήμερα λίμνης Ασκουρίδας, στην περιοχή του Νεζερού και συγκεκριμένα στο λόφο της Ανάλυψης δυτ. της λίμνης, όπου λείψανα αρχαίας Ακρόπολης, και τούρκικου φρουρίου, άποψη που δέχεται και ο Pritchett. Εχω τη γνώμη ότι το θέμα του Λαπαθούντα χρειάζεται μεγαλύτερη διερεύνηση και οπωσδήποτε περισσότερη έρευνα πρέπει να γίνει στην περιοχή της Ραψάνης, όπου αναφέρονται αρχαία και μεσαιωνικά κατάλοιπα. Οι εκκλησίες και τα τοπωνύμια της περιοχής αποτελούν αδιάψευτους μάρτυρες.

Το βέβαιο είναι ότι αυτές οι πόλεις και τα οχυρά, όπως άλλωστε και το Ηράκλειο, η Φίλα, ο Πλαταμών και το Λυκοστόμιο, για τα οποία θα μιλήσω στην συνέχεια, βρίσκονται στους πρόποδες του Κάτω Ολύμπου και ιδιαίτερα πάνω στις διαβάσεις απ' όπου θα έπρεπε να περάσει κανείς από τη Θεσσαλία προς τη Μακεδονία και αντίστροφα.

Δηλ. κατά μήκος των Τεμπών και των στομιών του, κατά μήκος της φυσικής ορεινής διάβασης της Περραιβίας, από τους Γόννους έως την Ασκουρίδα - Νεζερό και κατά μήκος της παραθαλάσσιας περιοχής και του Δέλτα του Πηνειού.

Στους αρχαίους χρόνους η σημαντικότερη πόλη του ανατολικού Κάτω Ολύμπου ήταν το Ηράκλειο, που ονομάστηκε από τους Μακεδόνες προς τιμή του Ηρακλή του ηρωικού προγόνου της Μακεδονικής δυναστείας και αναφέρεται ως η πρώτη πόλη της Μακεδονίας.

"Από δε Πηνειού ποταμού Μακεδόνες εισίν έθνος και κόλπος Θερμαίος. Πρώτη πόλις Μακεδονίας Ηράκλειον" οριοθετεί ο Σκύλαξ ο Καρυανδεύς (66) στα μέσα του 4^{ου} π.Χ. αιώνα.

Η θέση της πόλης ταυτίστηκε ήδη τον περασμένο αιώνα από τους Leak και Heuzey σύμφωνα με τις αρχαίες πηγές (Πολύβιος, Πλούταρχος, Δελφικός κατάλογος των Θεωροδόκων, Τ. Λίβιος, Πλίνιος) και τα αρχαιολογικά ευρήματα, μεταξύ Δίου και Τεμπών, στον τελευταίο ανατολικά χαμηλό λόφο του Κάτω Ολύμπου, που εισχωρεί στη θάλασσα, στο λόφο όπου σήμερα επιβάλλεται το περίφημο Κάστρο του Πλαταμώνα. Η θέση δεσπόζει στα δύο φυσικά λιμάνια που διαμορφώνονταν στην αρχαιότητα βόρεια και νότια του λόφου της Ακρόπολης, όπου χύνεται ο χειμαρός Απίλας, αλλά και στις πλατιές αμμώδεις ακτές, όπου προσορμιζονταν τα αρχαία καράβια. Κυρίως όπως ελέγχει απόλυτα το σημαντικό, μοναδικό ευκολοδιάβατο δρόμο μεταξύ Θεσσαλίας και Μακεδονίας, που διασχίζει τα Τέμπη και τις Πιερικές ακτές. Σήμερα ακόμη ο εθνικός δρόμος Αθηνών - Θεσσαλονίκης έχει σχεδιαστεί στην ίδια πορεία δυτικά αυτού του λόφου.

Η πόλη Ηράκλειο ήταν αυτόνομη και πιθανότατα κατοικούνταν κατά κώμες (F. Parazoglou, 116). Διάσπαρτες οικιστικές εγκαταστάσεις, ορισμένες μάλιστα τειχισμένες όπως η θέση Παλιόκαστρο, που εντοπίσαμε στους λόφους γύρω από το Κάστρο, αν και ανεξερευνήτες ακόμα, επιβεβαιώνουν τις ιστορικές μαρτυρίες και τη στρατηγική σημασία του χώρου.

Η αρχαιότερη κατοίκηση στον πυρήνα του Ηρακλείου, το λόφο του

Κάστρου, ανάγεται με τα ως σήμερα βέβαια αρχαιολογικά δεδομένα στους γεωμετρικούς χρόνους και αρχαιολογικά δεδομένα στους γεωμετρικούς χρόνους και τεκμηριώνεται με κεραμική εισηγμένη πιθανότητα από την Εύβοια και Αττική. Η άποψη που εκφράστηκε στη συνάντηση της Θεσσαλονίκης για ύπαρξη Μυκηναϊκού Πλαταμώνος, αν και δεν αποκλείεται, είναι προς το παρόν επιστημονικά αβάσιμη αφού στηρίζεται μόνο στην ετυμολογία της λέξης "Πλαταμών" ("πλατεία επιφάνεια -όθεν πλατεία πέτρα-" βλ. Ε.Ε. Σείλερ, Ομηρικών Λεξικόν, Αθήνα 1883 και Η. Frisk, Griech. Etymologisches Wörterbuch, Heidelberg 1970) και στην ανεύρεση ενός μυκηναϊκού αλαβάστρου, προερχόμενου όμως από χώματα μεταφερθέντα στη βόρεια ρίζα του Κάστρου από άλλη άγνωστη θέση.

Ωστόσο η θέση και η γεωφυσική διαμόρφωση αλλά και η κεραμική δικαιολογούν την ύπαρξη μιας πρώιμης οικιστικής εγκατάστασης ενός "εμπορείου" για τον έλεγχο του θαλάσσιου δρόμου του Θερμαϊκού και την εκμετάλλευση των προϊόντων της περιοχής, ιδιαίτερα της ξυλείας.

Οι αρχαιότερες γραπτές μαρτυρίες είναι από τον 5^ο π.Χ. αιώνα. Τότε το Ηράκλειο βρίσκεται κάτω από την επιρροή των Αθηναίων, εφόσον το όνομά του συμπεριλαμβάνεται στους φορολογικούς καταλόγους της Συμμαχίας των χρόνων 421 και 425 π.Χ. (Ch. Edson, 96-97).

Όμως πρέπει να θεωρείται βέβαιο ότι η στρατηγική θέση της πόλης που έπαιξε σημαντικό ρόλο σαν θέση κλειδί στις εχθρικές επιδρομές κατά της Ελλάδας, ιδιαίτερα στους περσικούς και μακεδονικούς πολέμους, ήταν Μακεδονική. Και τούτο έμεσα συνάγεται και από την επιστολή του Σπευσίπου, ανεψιού του Πλάτωνα και διαδόχου του στην Ακαδημία έως το 339, προς τον Φίλιππο Β', στην οποία σημειώνεται ότι "οι έλληνες επί το υμέτερον Ηράκλειον απάντησαν τους Βαρβάρους". Η μαρτυρία αναφέρεται στην εκστρατεία των Περσών το 480 π.Χ. κατά της Ελλάδας και επιβεβαιώνεται και από τις πληροφορίες του Ηροδότου, έστω και αν δεν αναφέρεται ονομαστικά το Ηράκλειο.

Από τη μελέτη των ιστορικών πηγών και επιγραφών, αλλά και της γεωγραφικής διαμόρφωσης της περιοχής, των τοπωνυμίων και των αρχαιολογικών και εθνολογικών τεκμηρίων που ως τώρα εντοπίσαμε καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η επικράτεια του Ηρακλείου εκτεινόταν από τον Ποταμό Συν και τα σύνορα των Λειβήθρων βόρεια, έως τον ποταμό Πηνειό νότια και δυτικά έως τη λίμνη, Ακουρίδα, το δάσος της Καλλιπεύκης και τα σύνορα της επικράτειας της πόλης Γόννοι, της Θεσσαλικής Περραιβίας. Ειδικά για τα σύνορα μεταξύ Γόννων και Ηρακλείου, που δεν ήταν καθορισμένα με φυσικά όρια με ακρίβεια, υπήρχαν προστριβές και διαμάχες οι οποίες διευθετήθηκαν ύστερα από επέμβαση του βασιλέως τη Μακεδονίας καθώς αναγράφεται σε ομάδα επιγραφών του 3^{ου} π.Χ. αιώνα που βρέθηκαν στους Γόννους. Τα προβλήματα εντοπίζονται στην περιοχή της λίμνης Ακουρίδας και των εκβολών του Πηνειού ποταμού. Ίσως για να περιορίσει τις επεκτατικές τάσεις των Περραιβών Γοννέων αλλά κυρίως για να έχει καλύτερο έλεγχο των Τεμπών και των Μαγνήτων της Οσσας καθώς τα προμηνύματα της Ρώμης άρχισαν να γίνονται απειλητικά, μετά τα μέσα του 3^{ου} π.Χ. αιώνα ο βασιλεύς της Μακεδονίας Δημήτριος ο Β, γιός του Αντιγόνου του Γονατά και της Φίλας, αδελφής του Αντιόχου, έκτισε μέσα στην ευρύτερη περιοχή του Ηρακλείου "επί του Πηνειού ποταμού" την πόλη Φίλα προς τιμή της μητέρα του, όπως αναφέρει ο Στέφανος Βυζάντιος ("Φίλα, πόλις Μακεδονίας, κτίσμα Δημητρίου του Αντιγόνου παιδός, του Γονατά καλουμένου, ος από της τούτου μητρός Φίλας επί του Πηνειού έκτισε πόλιν Φίλαν ... το εθνικός Φιλαίος").

Η Φίλα, που κατά τον Τ. Λίβιο (XLIV, 8, 8-9) απέχει 5 μίλια από το Ηράκλειο, τοποθετήθηκε κατά καιρούς από τους ερευνητές στην περιοχή του Πυργετού (Heuzey, 84), στις εκβολές του Πηνειού στη θέση Καστρι (Kromeyer

Πυργετού (Heuzey, 84), στις εκβολές του Πηνειού στη θέση Καστρί (Kromeyer και Hammond III) ή νοτιοανατολικά του Πυργετού στη μακεδονική είσοδο των Τεμπών (Hammond I, 135). Προσωπικά η ίδια πιστεύω ότι όλες οι αρχαίες πληροφορίες και περιγραφές συμπίπτουν με το λόφο Καράλη της κοινοτικής περιοχής Αιγάνης, δηλαδή του τελευταίου και πλησιέστερου προς το Δέλτα του Πηνειού λόφου, όπου εντοπίσα ίχνη εκτεταμένης πόλης και Ακρόπολης με καλοκτισμένα, διακρινόμενα στην επιφάνεια, κτίρια και τείχη με υπερμεγέθεις γωνιόλιους. (Η αναφορά αυτή αποτελεί την 2^η δημόσια ανακοίνωση της ταύτισης της θέσης της πόλης Φίλα). Ήδη όμως άρχισαν τα δείγματα αλλοίωσης και καταστροφής του χώρου.

Από τη συνεκτίμηση των ιστορικών μαρτυριών είναι φανερό ότι η στρατηγική θέση Ηρακλείου - Τεμπών υπήρξε θέατρο σοβαρών πολεμικών επιχειρήσεων που επηρέασαν τις εξελίξεις των ιστορικών γεγονότων τόσο κατά την εισβολή των Περσών στην Ελλάδα όσο και αργότερα στο δεύτερο π.Χ. αιώνα στη διάρκεια μεταξύ Μακεδόνων και Ρωμαίων αυτή τη φορά, ιδιαίτερα στη διάρκεια του 3^{ου} Μακεδονικού πολέμου. Ο Πολύβιος, ο Τ. Λίβος και ο Πλούταρχος δίνουν αρκετές πληροφορίες για τις επιχειρήσεις αυτές, που επιβεβαιώνονται από νεότερες παρατηρήσεις και αρχαιολογικά δεδομένα, και φαίνεται να επικεντρώνονται στη διάβαση και μετακίνηση των εχθρικών στρατευμάτων όχι από την παραλιακή ζώνη και τα Τέμπη, που μπορούσαν εύκολα να φυλαχτούν, αλλά από το βουνό, τη Λίμνη Ασκουρίδα και τους Γούννους. Αυτή η περίφημη διάβαση που ακολούθησαν τόσο οι Πέρσες όσο και οι Ρωμαίοι αλλά ακόμη και οι Γερμανοί στον τελευταίο πόλεμο (K. Pritchett, 375) δεν πρέπει να είναι άλλη από εκείνη που χρησιμοποιούν ως σήμερα ακόμη οι κάτοικοι του Αγίου Παντελεήμονα και της Σκοτίνας και ακολούθησε τελευταία ο δασικός δρόμος, μέσα από δάση καστανιάς, οξειάς και ελάτων και πεύκων ως την Καλλιπεύκη και την αποξηραμένη σήμερα λίμνη Ασκουρίδα.

Μετά την κατάκτηση των Ρωμαίων η πόλη αναφέρεται με το θηλυκό όνομα Ηράκλεια από την Πλίνιο και το Στέφανο Βυζάντιο. Πιθανότατα υπήχθει διοικητικά στο Δίο, όπως και η Πύδνα και Φίλα (Parazoglou, 439) στους αυτοκρατορικούς χρόνους. Η ύπαρξη ρωμαϊκής κεραμικής επιφανειακά σε οικιστικές εγκαταστάσεις και σε καταστρεμμένους σήμερα τάφους μαρτυρά την συνέχιση της κατοίκησης και κατά τη ρωμαϊκή περίοδο με λιγότερο πιθανόν πληθυσμό.

Στους παλαιοχριστιανικούς και τους βυζαντινούς χρόνους η πόλη που αναπτύχθηκε στη θέση του αρχαίου Ηρακλείου πήρε το όνομα Πλαταμών. Το όνομα, που διατηρήθηκε ως σήμερα σε όλη της έκταση ως τις εκβολές του Πηνειού, όπου και το ακρωτήριο Πλαταμών, υποδηλώνει πιθανόν την επικράτεια της Μεσαιωνικής πόλης. Η Ακρόπολη της πόλης αυτής που ήταν και η έδρα της Επισκοπής Πλαταμώνος, τειχίστηκε ήδη από τους βυζαντινούς χρόνους και με υλικό προερχόμενο από το αρχαίο Ηράκλειο. Το Κάστρο του Πλαταμώνα επισκευάστηκε και διευρύνθηκε από τους Φράγκους στα χρόνια 1204-1244 όταν ο Βονιφάτιος ο Μομφερατικός το κατέλαβε και παραχώρισε την περιοχή ως φαιούδο στον Rolando Piscia (Α. Βακαλόπουλος).

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας το Κάστρο υπέστη ορισμένες μικροεπισκευές και επέζησε ως σήμερα με τους δύο περιβόλους και το κεντρικό πύργο του ως το περιφημότερο φρουριακό μνημείο της Πιερίας, σημείο αναφοράς και σύμβολο της νότιας Μακεδονίας.

Οι ιστορικές αναφορές στο Βυζαντινό Πλαταμώνα και το Κάστρο του είναι πολλές αλλά ο χρόνος δεν επιτρέπει να μνημονεύσουμε. Το Κάστρο περιέκλειε σύνολο κατοικιών και 6 εκκλησίες μία από τις οποίες άρχισε πρόσφατα να ανασκάπτεται παράλληλα με την αναστήλωση του Κάστρου. (Λοβέρδου - Τσιγαρίδα, 1989). Ο οικισμός όμως εκτεινόταν και έξω από τα τείχη ως το Νέο

Παντελεήμονα δυτικά του δρόμου, ενώ μικρότεροι δορυφορικοί οικισμοί έχουν εντοπιστεί στη γύρω περιοχή π.χ. στη θέση Αγ. Ανάργυροι, μάρτυρες (αν και ανεξερεύνητοι ακόμη) μαζί με τις πολλές εκκλησίες της οικιστικής, διοικητικής και εκκλησιαστικής οργάνωσης του μεσαιωνικού Πλαταμώνα.

Απομένει το Λυκοστόμιο, πόλη βυζαντινή, το όνομα του οποίου σημαίνει στόμα του λύκου. Εξ αρχής σχηματίστηκε με την πόλη Στεναί και με τα ίδια τα Τέμπη και τα στόμιά του.

Έτσι άλλοτε τοποθετήθηκε στο μέσο των Τεμπών, όπου το Κάστρο της Ωραιάς, στην πλευρά της Οσσας (Stahlin, Papazoglou) άλλοτε στο δυτ. στόμιο, στην περιοχή των Γόννων (τελευταίως Helly, 131-133) και άλλοτε στο ανατολικό στόμιο, στην περιοχή ΒΑ του Πυργετού (Heuzey), όπου υπάρχουν συγκεντρωμένες 5 εκκλησίες και διάσπαρτα αρχιτεκτονικά μέλη κ.α. αρχαιότητες παρατηρήθηκαν.

Πιστεύω ότι αυτή η τελευταία ταύτιση είναι πιο κοντά στη μαρτυρία του Καντακουζηνού σύμφωνα με την οποία το πόλισμα Λυκοστόμιο βρισκόταν κοντά στο Καστρί. (Καντακουζηνός, 11.28 και IV, 19). Μ' όλο που το όνομα Καστρί είναι κοινό και συναντάται σε πολλές περιοχές πιστεύω ότι θα πρέπει να συσχετιστεί με το Καστρί της Κοινότητας Αιγάνης, στις εκβολές του Πηνειού και κοντά στη θάλασσα, στη περιοχή δηλ. της αρχ. Φίλας, και να θεωρηθεί το Λυκοστόμιο ως η ιστορική συνέχεια της πόλης στους μεσαιωνικούς χρόνους. Αλλωστε τότε αναφέρεται και ως έδρα του επισκόπου Πλαταμώνος και Λυκοστομίου, γεγονός που συνηγορεί στην άποψη ότι πρόκειται πάντα για την ίδια χωροταξική κατανομή του πληθυσμού στην αρχαιότητα και το μεσαίωνα (Ηράκλειο - Φίλα, Πλαταμών - Λυκοστόμιο).

Παραδοσιακοί οικισμοί.

Στους χρόνους της Τουρκοκρατίας ο πληθυσμός μεταφέρεται από τα παραθαλάσσια και πεδινά μέρη, υψηλότερα στις πλαγιές του Ολύμπου, για ευνόητους ιστορικούς λόγους. Τα ορεινά χωριά Αγ. Παντελεήμων, Παλαιά Σκοτίνα, Παλαιοί Πόροι (Πούρλια), Αιγάνη και Κρανιά, Ραψάνη και Πυργετός καλύπτουν την έκταση της επικράτειας των αρχαίων πόλεως Ηρακλείου και Φίλας, Πλαταμώνα και Λυκοστομίου, ενώ στα πεδινά κατοικούν περιστασιακά - σε καλύβες - μόνο ορισμένες περιόδους για τις αγροτοκτηνοτροφικές ενασχολήσεις. Τα χωριά αυτά, ιδιαίτερα τα τρία πρώτα, αποτελούν εξαιρετικά δείγματα παραδοσιακής Μακεδονικής αρχιτεκτονικής και πολεοδομίας. Θα λέγαμε ότι είναι τα ίδια μνημειακά σύνολα λαϊκής αρχιτεκτονικής.

Αξιοσημείωτα είναι τα κατάλοιπα διαφόρων πυργοειδών και αμυντικών κατασκευών των νεότερων χρόνων κατά μήκος της συνοριακής οριογραμμής πριν από την απελευθέρωση της Μακεδονίας, των Βαλκανικών πολέμων, του Γερμανικού πολέμου ακόμα και του εμφυλίου, που υποδηλώνουν και πάλι τη στρατηγική θέση του χώρου.

Τόσο οι ταπεινές καλύβες που δεν διαφέρουν από τις προϊστορικές όσο και τα μνημεία της φρουριακής, λαϊκής και θρησκευτικής αρχιτεκτονικής διακρίνονται για ορισμένα χαρακτηριστικά που απαντούν διαχρονικά στον Κ. Ολυμπο και έχουν άμεση σχέση με το φυσικό οικοσύστημα και τις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής. Λιθοδομές και ξυλοδεσιές, κατασκευές με πηλό και ξύλο, κεραμοσκεπές κ.λπ. επιβιώνουν από τα αρχαία χρόνια όπως διαπιστώνεται από τα επιφανειακά ευρήματα των αρχαίων εγκαταστάσεων.

Οι νέες όμως κοινωνικοοικονομικές συνθήκες των μεταπολεμικών χρόνων προκάλεσαν αλλαγή χρήσης ή εγκατάλειψη των ορεινών οικισμών και επανοίκηση των παραλίων με οικονομική ευρωστία και με τις συνακόλουθες απειλές

αλλοίωσης ή καταστροφής του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.

Τεράστιες εκσκαφές και διαμορφώσεις και τα μεγάλα έργα που γίνονται αυτόν τον τελευταίο καιρό έχουν τεράστιες επιχώσεις στο χώρο, έχουν ως αποτέλεσμα όχι μόνο την καταστροφή των αρχαιολογικών χώρων και του φυσικού περιβάλλοντος αλλά και την προοδευτική αλλοίωσή τους. Αναφέρω ενδεικτικά τις εκσκαφές και αποχωματώσεις ολοκληρών λόφων προκειμένου να μπαζωθούν οι άλλοτε ελώδεις περιοχές Πόρων - Καστρίου - Παλιόπυργου, τη διαπλάτυνση της εθνικής οδού, τη νέα σιδηροδρομική γραμμή και το κανάλι του φυσικού αερίου κατά μήκος της στενής λωρίδας μεταξύ των υπωρειών του Κ. Ολύμπου και της παραθαλάσσιας έκτασης. Ευτυχώς την τελευταία στιγμή γλύτωσε η Ακρόπολη της Φίλας από ολοσχερή καταστροφή από την προγραμματισθείσα διάνοιξη του καναλιού του αερίου στη θέση της.

Πρόταση για ίδρυση οικοεθνοαρχαιολογικού Πάρκου και άλλες δυνατότητες ήπιας μορφής ανάπτυξης.

Από την ως τώρα μελέτη του χώρου έχω οδηγηθεί στη διαμόρφωση πρότασης για θεσμοθέτηση - δημιουργία ενός οικοεθνοαρχαιολογικού πάρκου που θα περιλαμβάνει την επικράτεια του Μακεδονικού Ηρακλείου - Φίλας και του Μεσαιωνικού Πλαταμώνα με τους νεότερους διατηρητέους παραδοσιακούς οικισμούς μέσα στα πλαίσια του μοναδικού οικοσυστήματος του Δέλτα του Πηνειού, του Θερμαϊκού κόλπου και του ιερού Ολύμπου. Ηδη μια μελέτη του οικοσυστήματος και της διαχείρισης του Δέλτα του Πηνειού έχει στο μεταξύ ανατεθεί και αρχίζει να πραγματοποιείται από την ομάδα των χωρατακτών Μ. Κορώνη και Β. Αδαμογιάννη.

Προτάσεις

Τώρα οι προτάσεις γίνονται πολύ πιο συγκεκριμένες. Η δημιουργία του οικο-εθνο-αρχαιολογικού πάρκου του Κ. Ολύμπου πρέπει να θεμελιώνεται στην πλήρη και διαχρονική γνώση του χώρου και της κοινωνικοοικονομικής εξέλιξης του πληθυσμού που θεωρούμε άλλωστε προϋπόθεση για την όποια μελέτη ανάπτυξης. Είναι απαραίτητο λοιπόν να γίνουν

1. Συστηματική επιφανειακή αρχαιολογική έρευνα (SURVEY) και καταγραφή και τεκμηρίωση όλων των σωζόμενων μνημείων, οικιστικών και λοιπών καταλοίπων.
2. Εθνολογική έρευνα και καταγραφή όλων των εθνογραφικών στοιχείων και διαδικασιών που ακόμη διατηρούνται (π.χ. νερόμυλοι, δρόμοι, γέφυρες, βιοτεχνικές δραστηριότητες, παραδοσιακές καλλιέργειες όπως του αμπελιού και παραγωγής κρασιού στην περιοχή της Ραψάνης, οι ποιμενικές δραστηριότητες, ήθη και έθιμα).
3. Έρευνα της δημογραφικής κατάστασης του πληθυσμού της περιοχής από σήμερα και προς το παρελθόν όσο είναι δυνατόν (πχ. μέσω των περιηγητών ή άλλων γραπτών πηγών που δίνουν σχετικές πληροφορίες).
4. Μελέτη - αποτύπωση των παραδοσιακών οικισμών και των επιμέρους αρχιτεκτονικών μορφών.
5. Οικοσυστηματική έρευνα και μελέτη του Κ. Ολύμπου, για την οποία θα μιλήσουν υποθέτω οι ειδικοί στη συνέχεια.
Με άλλα λόγια προτείνεται μια ευρεία σε πλάτος και βάθος μέσα στο χρόνο χωροταξική μελέτη της ιδιαίτερης γεωγραφικής ενότητας του Κ. Ολύμπου.
6. Συστηματική ανασκαφή των κυριοτέρων αρχαιολογικών θέσεων και ιδιαίτερα του Ηρακλείου - Πλαταμώνα, της Φίλας, του Χάρακα - Λαπαθούντα και ανάδειξη τους σε επισκέψιμους χώρους.
7. Συντήρηση - ανάδειξη των βυζαντινών και μεταβυζαντινών εκκλησιών και κάστρων αλλά και των νεότερων μνημείων είτε είναι ιδιωτικά (μύλοι - σπίτια)

- είτε είναι οχυρωματικά κτίσματα.
8. Οργάνωση βυζαντινού - μεταβυζαντινού μουσείου στην έδρα της Επισκοπής Πλαταμώνος, στο χώρο του Κάστρου - πιθανόν στον κεντρικό πύργο.
 9. Οργάνωση εθνογραφικών - λαογραφικών Συλλόγων στους παραδοσιακούς οικισμούς ή τουλάχιστον στον Αγ. Παντελεήμονα, όπου μπορεί π.χ. να προσφερθεί το παλαιό σχολείο.
 10. Δημοσίευση των αποτελεσμάτων όλων των ερευνών και των καταλόγων μνημείων, χώρων και συλλογών.
 11. Δημιουργία του οικο-εθνο-αρχαιολογικού πάρκου και ένταξη σ' αυτό όλων των αξιόλογων μνημείων και χώρων με ανάλογους δρόμους και οδοιπορικά επικοινωνίας και σύνδεσης μεταξύ τους.

Εννοείται ότι όλες οι έρευνες θα γίνονται από ομάδες ειδικών ερευνητών σε διεπιστημονική συνεργασία και ίσως με συμμετοχή φοιτητών των πανεπιστημίων Θεσσαλονίκης και Θεσσαλίας.

Ωστόσο είναι απαραίτητη η οργάνωση εκείνου του θεσμικού πλαισίου που θα εξασφαλίζει την ομαλή εργασία και μελλοντική διατήρηση, ανάδειξη αλλά και προβολή του αρχαιολογικού και φυσικού χώρου.

Είναι απαραίτητη η συγκρότηση ενός Ειδικού Φορέα που θα έχει την ευθύνη της υλοποίησης του οικονομοεθνοαρχαιολογικού πάρκου με τη συνεργασία και βοήθεια των κρατικών υπηρεσιών, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Επιμελητηρίων. Ήδη η κήρυξη του Ολύμπου ως Εθνικού Δρυμού και αρχαιολογικού και ιστορικού τόπου (1985), η ένταξη του στο πρόγραμμα της Ουνέσκο "Ανθρωπος και βίοςφαιρα" (1981), ο χαρακτηρισμός ως παραδοσιακών διατηρητέων οικισμών του Αγίου Παντελεήμονα, των Πόρων και της Σκοτίνας (1986) και ο πρόσφατος (1991) καθορισμός Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου των παραλιακών περιοχών από το Δέλτα του Πηνειού ως τον ποταμό Ζηλιάνα με οριοθέτηση χρήσεων γης, των υγροβιοτόπων και των αρχαιολογικών θέσεων, αποτελούν ένα νομοθετικό υπόβαθρο στο οποίο μπορεί να στηριχθεί η υλοποίηση του πάρκου.

Είναι βέβαιο όμως ότι πρέπει να υπάρξει η ειδική διοικητική, τεχνική και οικονομική οργάνωση που θα αναλάβει την ευθύνη της εφαρμογής της νομοθεσίας, της προστασίας και ανάδειξης του φυσικού οικοσυστήματος, της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς διαχρονικά και της ιστορικής φυσιογνωμίας του Κάτω Ολύμπου, άμεσα συνδεδεμένα μεταξύ τους, σ' ένα καθεστώς συνύπαρξης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Οι παρεμβάσεις, οι τοποθετήσεις και η συζήτηση είναι από τα πιό σημαντικά κομμάτια της δουλειάς που κάνουμε σήμερα. Θα παρακαλέσουμε όμως τους ενδιαφερομένους που θα τοποθετηθούν, να είναι σύντομοι και περιεκτικοί, γιατί μας περιμένει πολύ δουλειά και το απόγευμα.

Διαβάζω πρώτα μιάν ερώτηση για τον κύριο Πετρίδη, ο οποίος ας ετοιμάζεται και κάποια στιγμή θα τον καλέσουμε, από τον κύριο Χατζηλάκο. Να με συγχωρεί ο κύριος Πετρίδης, αλλά δεν κατάλαβα τι είναι τα πάρκα που προτείνει. Είναι εύκολο να ξεκαθαρίσει την πρότασή του;

Θα τον καλέσουμε κάποια στιγμή στο βήμα, προς το παρόν καλούμε τον κύριο Αρσενίου, εκ μέρους της Εταιρίας Θεσσαλικών Μελετών να τοποθετηθεί, να κάνει μιά σύντομη παρέμβαση. Θα παρακαλούσα όχι πάνω από 3 λεπτά, διότι αλλιώς θα θεωρηθεί εισήγηση.

ΑΡΣΕΝΙΟΥ: Ο Ολυμπος είναι πολύ μεγάλο πρόβλημα και δεν προσεγγίζεται με μερικά συνέδρια. Εγώ νομίζω ότι στην περίπτωση του Ολύμπου να ακολουθήσουμε την παροιμία που λέει: "Κι ο γύρος του κόσμου αρχινάει μ' ένα πρώτο βήμα". Το πρώτο βήμα για τον Ολυμπο είναι να εξυπηρετήσουμε τους

επισκέπτες. Στον Ολυμπο πηγαίνουν κατά χιλιάδες επισκέπτες και οι περισσότεροι είναι ξένοι και πηγαίνουν είτε από το Λιτόχωρο, είτε από τις Δροσοπούλες.

Από το Λιτόχωρο που πάνε καταλήγουν στα Πριόνια σε κάτι παράγκες, οι οποίες προσβάλλουν και τον Αρχαίο Ελληνικό πολιτισμό και τον σύγχρονο Ελληνικό. Δεν είναι κατάλληλος χώρος για εξυπηρέτηση επισκεπτών. Από εκεί και πάνω, τα μονοπάτια τα συντηρούν οι Ορειβατικοί Σύνδεσμοι. Το καταφύγιο του Ζολώτα το φτιάξαν οι Ορειβατικοί Σύνδεσμοι, το εξυπηρετεί η οικογένεια Ζολώτα και το επεκτείνει με έσοδα που αφήνουν οι επισκέπτες.

Αν πάμε τώρα από τις Δροσοπούλες, οι επισκέπτες πέφτουν επάνω στο στρατό, γιατί ο στρατός πήρε το καταφύγιο του Ορειβατικού Συνδέσμου. Λοιπόν, για να μην μακρυγορούμε, πρέπει να χρηματοδοτηθούν οι Ορειβατικοί Σύνδεσμοι, να γίνουν σωστά περίπτερα υποδοχής επισκεπτών, ν' ανοίξουν κανονικά τα μονοπάτια, τα οποία ανοίγουν τώρα οι Ορειβατικοί Σύνδεσμοι και τα βάζουν με μπογιές, για να βλέπουν τα σημάδια οι επισκέπτες, ώστε οι επισκέπτες να ευκολύνονται για να πάνε εκεί που θέλουν να πάνε.

Και είναι πολλά τα μονοπάτια. Είναι από την Πετρόστρουγκα, είναι από το Λιβάδι, είναι από το Πύθιο, είναι από την Καρυά, ένα σωρό μονοπάτια. Όλα αυτά θέλουν συντήρηση. Συντήρηση κανονική.

Το 1938 επισκέφθηκα για πρώτη φορά βουνό της Βουλγαρίας και ντράπηκα γιατί είχε οδοδείκτες σε απίθανα βουνά κι εμείς δεν έχουμε ακόμη στα δικά μας.

Το πρώτο λοιπόν είναι να εξυπηρετηθούν οι επισκέπτες όπου πάνε να έχουνε περίπτερα σωστά, εξυπηρέτηση σωστή και πως θα μπορέσουμε τους επισκέπτες να τους αυξήσουμε είτε και με βαγονέτα. Αυτό είναι το πρώτο. Το δεύτερο είναι η αναβάθμιση του τοπίου...

(αλλαγή κασέτας)

(κασέτα Νο 3)

ΧΑΤΖΗΝΑΣ: ..και επιστημονικά τεκμηριωμένες προτάσεις και εισηγήσεις.

Λοιπόν, είναι χρέος μας συνεπώς, να μην αγνοηθεί ότι έχει γίνει μέχρι τώρα. Έχουμε υποχρέωση, να μην πετάξουμε στον κάλαθο των αχρήστων τα χρήματα που δαπανήθηκαν μέχρι τώρα. Τις προσπάθειες, τους κόπους που γίναν μέχρι τώρα. Και βέβαια η προσπάθεια που ξεκίνησε το '83 αναφέρει μια σύντομη αναφορά ο νύν Δήμαρχος Ελασσόνας, λοιπόν ξεκίνησε από την πλευρά της Λάρισας.

Στη συνέχεια και εκτιμώντας ότι ο Ολυμπος ήταν Εθνικό Κεφάλαιο απαιτεί συνολική εκτίμηση, προτάθηκε και είναι προς τιμήν της κυρίας Αρσένη, δέχθηκε σαν τότε Νομάρχης Πιερίας και ανέθεσε παρόμοια μελέτη και για το υπόλοιπο τμήμα του Ολύμπου, διαδικαστικοί λόγοι το επέβαλαν αυτό, γιατί κάθε Νομαρχία έχει δικαιοδοσία μόνο στη δική της περιοχή και θα είχαμε σήμερα ολοκληρωμένη μελέτη για το σύνολο του Ολύμπου, αλλά η Πιερία, δεν θέλω ν' αναφερθώ σ' αυτό, διέκοψε την ολοκλήρωση της μελέτης σε κάποια φάση.

Εν πάση περιπτώσει και για όσο κομμάτι, αν και για όλο το τμήμα υπάρχουνε θετικότερα συμπεράσματα και προτάσεις, που αγγαλιάζουν όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων και όχι μόνο τη χιονοδρομία, για την οποία πολύς λόγος γίνεται και πολλές έντονες αντιδράσεις υπάρχουν, μιλάνε εκεί πέρα για πολλά πράγματα. Συνεπώς, δεν νομίζω ότι δικαιούμαστε να αγνοούμε αυτό που έχει γίνει, δεν δικαιούμαστε να λέμε ότι ξεκινάμε τώρα και έστω το πρώτο βήμα, έστω κι αργά μπορούμε να το προχωρήσουμε. Δεν είναι πρώτο βήμα και δεν

δικαιούμαστε επαναλαμβάνω να αγνοήσουμε τα προηγούμενα.

Βέβαια, ο φίλος Γιάννης ο Δημητριάδης είναι εδώ, έχει εισήγηση αύριο, θα έχει την ευχέρεια να πει περισσότερα και εγώ ίσως στη δική μου κάποιες επισημάνσεις κοινωνικής διάστασης, αλλά από σήμερα νομίζω ότι πρέπει να μπει σαν όρος ότι τούτο το συνέδριο πάει να βγάλει από την τελμάτωση ένα θέμα το οποίο είχε ξεκινήσει. Αυτό.

Κι όσον αφορά, τις δύο αρχαιολογικές εισηγήσεις του κυρίου Τζιαφάλια και του κυρίου Δεριζιώτη, θέλω συνολικά αν θέλετε, να επισημάνω κι από τη δική μου μεριά, σαν εκπρόσωπος ενός φορέα που χρόνια αγωνίστηκε γι' αυτούς τους στόχους, ότι για 10-11 χρόνια τουλάχιστον, που έχω εγώ ενασχόληση με τα κοινά, δεν πάψαμε να φωνάζουμε και να διεκδικούμε να φτάσει κάποτε η φροντίδα να καταγραφούν, να ερευνηθούν τόσο τα Αρχαία, όσο και Βυζαντινά μνημεία της περιοχής μας.

Και βέβαια, θα θρηνήσουμε πολλές ακόμα απώλειες τύπου Δρυμού, όσο τα μνημεία αυτά μένουνε εγκαταλελειμμένα, γιατί εδώ κι όχι εν ειδη απολογίας, ήμουν απ' αυτούς, από τους ελλάχιστους δυστυχώς κατοίκους της περιοχής, που καταδίκασαν το φαινόμενο και είχα το θάρρος, παρ' όλο που εξαρτώμαι από εκείνη την περιοχή, να το κάνω, όχι από την ασφάλεια που με εξασφαλίζει κάποια δημόσια ίσως θέση από τη Λάρισα ή αλλού, εκεί παρουσία όλων των άμεσα ενδιαφερομένων.

Να επισημάνω όμως, ότι αυτό το μνημείο ήταν ήδη απροσπέλαστο, γιατί ήταν ήδη ετοιμόρροπο και δεν μπορούσε να μπει κανένας και βέβαια δεν φταίει ο κοσμάκης για τις δισειδαιμονίες που του ενέσπειραν, ότι μιιά κάποια αυξημένη θνησιμότητα που παρατηρείται στο χωριό αυτό, οφείλεται λέει στο ότι δεν είχανε εκκλησία να εκκλησιαστούν. Απαράδεκτο.

Όμως το ίδιο απαράδεκτο είναι και η εγκατάλλειψη και όχι μόνο αυτού του μνημείου αλλά πάρα πολλών. Με τον φίλτατο Λάζαρο Δεριζιώτη πολλές φορές κοντραριστήκαμε γι' αυτό το θέμα, δεν είναι δική του ευθύνη βέβαια, όμως η διαπίστωση είναι, ότι όλα τα μνημεία είναι εγκαταλελειμμένα.

Όσο δε για τις αρχαιότητες, που αναφέρθηκε ο κύριος Τζιαφάλιας, έχει από τις επισημάνσεις που έκανε, θα πρέπει να αναμένει κανένας ότι θα βρίσκεται και από τη δυτική πλευρά κάτι αντίστοιχον με το Δίον, μόνον που εμείς εδώ, δεν είχαμε την τύχη να βρεθεί κάποιος Παντερμαλής, ν' αφιερώσει όπως είπε ο ίδιος 23 χρόνια στην έρευνα αυτή. Βέβαια υπήρξε έρευνα και από τη μεριά μας, από τους αρχαιολογικούς, γίνανε πολύ μεγάλοι και τρανοί με τα ευρήματα που βρίσκονται κατασπαρμένα σε όλη την περιοχή.

Λοιπόν, αυτά, επαναλαμβάνω σαν επισημάνσεις, ότι εκεί που δεν έχουμε προχωρήσει σίγουρα είναι στο να προχωρήσουμε από τις διαπιστώσεις, στις ενέργειες.

Και θέλω να χαιρετήσω μιιά δήλωση, όσον αφορά την ανάπτυξη του κυρίου Παντερμαλή, ο οποίος αντικρούοντας τον εαυτό του ίσως, που είπε ότι δεν υπάρχουν παραδείγματα σωστής ανάπτυξης, είπε παρακάτω όμως, ότι δεν ισχύει ότι ανάπτυξη και καταστροφή πάνε μαζί, εγώ το χαιρετίζω και νομίζω ότι σ' αυτή τη βάση θα πρέπει ν' αντιμετωπιστεί ο Ολυμπος, ότι μπορούμε να έχουμε ανάπτυξη, όση ανάπτυξη μπορεί ν' αντέξει κι αυτό θα προκύψει μέσα από τεκμηριωμένες προτάσεις και μελέτες, χωρίς να έχουμε καταστροφή. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Ευχαριστούμε τον κύριο Χατζήνα, να μας συγχωρέσετε για την ανοχή που δείξαμε στο χρόνο, είναι παλιός συμφοιτητής δεν μπορούμε να κάνουμε κι αλλιώς. Να παρακαλέσουμε τον κύριο Πετρίδη και μετά τον κύριο Γαλή και μετά τον κύριο Λιβέρη να πούν τις απόψεις τους.

ΠΕΤΡΙΔΗΣ: Θέλετε να επαναλάβετε το ερώτημα, ή να συνεχίσω;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Δεν κατάλαβε ο κύριος Χατζηλάκος, το διάβασα το ερώτημα, δεν κατάλαβε τι ακριβώς υποδεικνύεται με τα, θέλετε να το διαβάσω πάλι;

ΠΕΤΡΙΔΗΣ: Οχι κατάλαβα. Απλώς σας παρακαλώ αν θέλετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Κρατήστε το εσείς, διαβάστε το να θέλετε.

ΠΕΤΡΙΔΗΣ: Ναι. Σ' ένα συνέδριο κανείς πρέπει να είναι πολύ σύντομος, γρήγορος και έδωσα ένα στίγμα και μόνο της ίδρυσης αρχαιολογικών πάρκων. Αυτό που μπορώ σύντομα να πώ σε δεύτερο λόγο, ότι στο χώρο της Μακεδονίας κι όχι μόνο, έχουμε και ταυτότητα και χρώμα και παράδοση. Δεν ψάχνουμε να τα βρούμε αυτά. Δεν ψάχνουμε όπως οι Σκοπιανοί, οι Τούρκοι, ή το Ισραήλ. Σημαίνει ψάχνουν, ανασκάπτουν, προσπαθούν να βρουν τις ρίζες τους. Εμείς τα έχουμε, τα οποία όμως στην πορεία τα έχουμε χάσει.

Σημαίνει η ίδρυση αρχαιολογικών πάρκων ότι δεν μιλάμε για τεράστια μεγάλα αναπτυξιακά προγράμματα τύπου Ευρώπης σε εισαγωγικά και βεβαίως τα μεταφέραμε και στο χώρο μας, μεγάλα μουσεία, τεράστιοι αρχαιολογικοί χώροι. Μπαίνει κανείς μέσα στο αρχαιολογικό μουσείο της Αθήνας και χάνεται, βεβαίως το θαυμάζει το πλούτο της παράδοσης όμως κανείς δεν μπορεί να παρακολουθήσει και να ελέγξει και να μεταφέρει στον εαυτό του και στο κόσμο που ζει στην οικογένειά του και στη κοινωνία του τι είδε εκεί κάτω.

Επομένως, η παράδοση πρέπει να είναι εδώ που βρίσκεται, να επανέρθουν τα ευρήματα που βρίσκονται διάσπαρτα και στην Ελλάδα και εκτός Ελλάδος, στα μεγάλα μουσεία. Περιφερειακά και τοπικά ν' αναπτυχθούν οι χώροι μας και να ενωθούν με διδακτίριους και μέσα από διαδρομές και ίδρυση μικρών μουσείων, που μέσα θα είναι ένας ζωντανός οργανισμός.

Ένα παράδειγμα για να με καταλάβετε τι θέλω να πώ, είναι ότι χίλιες εικόνες Βυζαντινής ιστορίας, συγγώνη της Ορθοδοξίας της Ιστορίας, δεν έκανα λάθος, βρίσκονται στο Βυζαντινό μουσείο της Αθήνας. Άλλο επόμενο ερώτημα και λάθος ίσως, ζητάει η Θεσ/νίκη να στεγαστούν αυτά τα ευρήματα που φυλάχτηκαν στην Αθήνα για 80, 100 χρόνια, να ξαναμπούν σ' ένα μουσείο. Μα προς Θεού, αυτά εμείς πρέπει να είμαστε ταπεινοί φύλακες των μνημείων αυτών, πρέπει να μούνε εκεί που πρέπει να μούνε, στους χώρους τους ιερούς, διότι αυτά δεν είναι μουσιακής χρήσης.

Επομένως, ένα παράδειγμα όπως έχουμε τις Βυζαντινές εικόνες, που τις έχουμε σε μουσειακή χρήση, πρέπει να είναι εκεί μέσα που πρέπει να βρίσκονται. Ένα άλλο παράδειγμα και τελειώνοντας, στους μικρούς χώρους αυτούς θα βρούμε τη κλίμακα την ανθρώπινη της ενορίας ή της κοινωνίας, η οποία χάθηκε. Σαν αρχιτέκτονας βεβαίως πρώτος είμαι αυτός ο οποίος θα βαρέσω την πέτρα στον εαυτό μου, ότι μέσα από την αστική πόλη, εννοώ χωριό, οικισμό και τα λοιπά και μέχρι και τις μεγαλόπολεις, είναι ο Έλληνας εκείνος που έχει ιδρύσει αυτές τις αστικές πόλεις από το 1500 μέχρι και σήμερα. Ξέρουμε τη διαδικασία της λειτουργίας και της οργάνωσης μιάς διοικητικής και πολιτιστικής οργάνωσης των κατοίκων και της κοινωνίας.

Επομένως τα παραδείγματα αυτά που υπάρχουν και τα βλέπουμε σήμερα δεν τα προσέχουμε. Μπροστά μας είναι. Δημιουργούμε νέες επεκτάσεις πόλεων, κάνουμε δορυφόρους πόλεις. Παραδείγματα τα οποία μεταφέρονται και στο χώρο μας, σημαίνει όλο το συγκρότημα το σύμπλοκο ιστορίας που είναι κοντά μας δίπλα μας, είναι στο χώρο που ζούμε και μας τρέφει, μας προστατεύει και μας καταστρέφει, μέσα από το φυσικό περιβάλλον ή το ανθρώπινο περιβάλλον, ή το δομημένο περιβάλλον καλύτερα. Να το προσεγγίσουμε, να το καταλάβουμε, που θα μας γίνει μάθημα από εδώ και κάτω πλέον, διότι καταστρέψαμε μια περίοδο 40 χρόνια, τις αξίες της κοινωνικής ανάπτυξης, που αυτά θα μας δώσουν παραδείγματα σίγουρα παραδείγματα, αναλλοίωτα στην ιστορία 2.000 χρόνων και

όχι μόνον, αν θέλετε, ξεκινώντας από τη Μινωική εποχή κι αυτό θα έλεγα εάν ολοκληρώνα την εισήγησή μου στη Μηκοναϊκή εποχή, στη Κλασσική Ελλάδα και μέχρι τις μέρες μας βέβαια του Αλεξάνδρου και μέχρι τη Βυζαντινή ιστορία, η οποία έκλεισε δυστυχώς μέσα από την αρχιτεκτονική, τη δική μας αρχιτεκτονική το τέλος του 18ου αιώνα.

Είδαμε ορισμένα slides και τελειώνω κύριε Πρόεδρε, τόσα μνημεία κι όταν λέω μνημεία όχι με την έννοια των μνημείων για το μνημείο, είναι η ίδια η ζωντανή ύπαρξη της Ελληνικής διάνοησης και του πνεύματος βέβαια, που αυτά χαρακτηρίζονται στον Έλληνα και παίρνοντας τα παραδείγματα των δομών, αξιών και περιβάλλοντος βεβαίως πρέπει να τα ξαναδούμε και να εντάξουμε το σημερινό μας δρόμο. Είναι δύσκολος ο δρόμος. Δεν είμαστε ζωγράφοι για να καθήσουμε να αποτυπώσουμε δέκα πινελιές για να μπορέσουμε να επικοινωνήσουμε προσωπικά με το αντικείμενο.

Εδώ μιλάμε για ένα χώρο και τελειώνω εδώ που θα μας δώσει τις αξίες που τις ζούμε καθημερινά και τις έχουμε μέσα μας μυστικές και αναλοιώτες για να μπορέσουμε να προγραμματίσουμε και να σχεδιάσουμε τη μικροκλίμακα της γειτονιάς μας και κατ' επέκταση σε περιφερειακό επίπεδο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Ευχαριστούμε τον κύριο Πετρίδη. Παρακαλώ τον κύριο Γαλή, είναι ο Προϊστάμενος της 15ης Εφορίας Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων, θα αναπτύξει λίγες σκέψεις για τις απαραίτητες προϋποθέσεις που πρέπει να διέπουν κάθε προσέγγιση του θέματος Ολυμπος.

ΓΑΛΗΣ: Θα προσπαθήσω να είμαι συντομότερος στο τέλος της πρωίας αυτής μεστής σε ανακοινώσεις και συγχαρητήρια βεβαίως στο Τεχνικό Επιμελητήριο της Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας που είχε την πρωτοβουλία για την σύγκληση του συνεδρίου που συνολικά και από τις δύο πλευρές του Ολύμπου και από το Μακεδονικό και τον Θεσσαλικό και εκπρόσωποι των αρχών και ειδικοί σύμμετρα ανέπτυξαν τα θέματά τους.

Εγώ θα πώ δυό λόγια μόνον σχετικά με την προσέγγιση με την οποίαν πρέπει οπωσδήποτε κάθε μελλοντική σκέψη για τον Ολυμπο να γίνει διότι δεν πρέπει να ξεχνάμε ποτέ ότι μιλάμε για το πιο διάσημο βουνό του κόσμου το συνυφασμένο με την Ελληνική Μυθολογία και τη γένιση του Δυτικού πνεύματος. Επομένως το πρώτο πράγμα που πρέπει να διέπει οποιαδήποτε ενέργεια που αφορά τον Ολυμπο είναι να μην γίνει κάτι που θα συντελέσει στην απομυθοποίηση.

Όλοι αυτοί που έρχονται να επισκευθούν τον Ολυμπο και αν πάει κανείς μιά οποιαδήποτε μέρα του καλοκαιριού θα δει πράγματι επάνω στις κορυφές συνεχώς επισκέπτες. Δεν έρχονται ούτε για να κάνουν σκί, ούτε για τους λόγους τους οποίους θα ανέβαιναν σ' ένα οποιοδήποτε άλλο βουνό. Έρχονται για το μύθο. Αυτό είναι που καλεί κάποιον να έρθει ν' ανεβεί στον Ολυμπο.

Η περίπτωση της καταστροφής του ναού του 18ου αιώνα που τόσο χαρακτηριστικά μας έδειξε ο κύριος Δεριζιώτης προηγουμένως ατυχώς δεν είναι η μοναδική ολοσχερής καταστροφή μνημείου στον Ολυμπο, θα σας αναφέρω κάποιο άλλο που είναι λιγότερο γνωστό ή σχεδόν εντελώς άγνωστο κι όμως πάρα πολύ σημαντικό, σαν παράδειγμα το τι μπορεί να κάνει η επέμβαση όταν δεν έχει τις προϋποθέσεις.

Το 1960 ξεκίνησε να γίνει κι έγινε ένας μετεωρολογικός σταθμός στη κορυφή Αγίος Αντώνιος του Ολύμπου. Οι εργασίες κράτησαν από το '61 μέχρι το '64, '65 περίπου. Και οι άνθρωποι που έκαναν εκεί τον μετεωρολογικό σταθμό, χωρίς να κάνουν καμία επίκριση, μετέφεραν μετά στη Θεσ/νίκη στήλες, ανέφεραν ότι βρεθήκαν στάχτες, κόκκαλα και νομίσματα, τα οποία μετά όταν τα είδαν οι αρχαιολόγοι, είδαν ότι επρόκειτο για ένα σωρό ευρύματα σημαντικά, που είναι τώρα στο Μουσείο Θεσ/νίκης.

Στη συνέχεια μεταφερθήκανε στο μουσείο του Δίου, επρόκειτο για τον βωμό του Ολυμπίου Διός, που ήτανε επάνω στον Ολυμπο ανιδρυμένος, αναφέρεται από αρχαίους συγγραφείς και το μνημείο αυτό που είναι στη πραγματικότητα, ήτανε ο υψηλότερος αρχαιολογικός χώρος της Ελλάδος, δεν είμαι σίγουρος γι' αυτό, αλλά μάλλον ο υψηλότερος αρχαιολογικός χώρος της Ευρώπης σε υψόμετρο 2.810 περίπου μέτρα, κατεστράφη ολοσχερώς, για να γίνει ένα υδρολογικός σταθμός που δεν ξέρω καν αν λειτουργεί. Όταν πήγα εγώ εκεί πέρα ήτανε εγκαταλελειμμένο το κτίριο, δεν ξέρω βέβαια αν λειτουργεί.

Λοιπόν, για να γίνει αυτό το κτίριο κατεστράφη στη πραγματικότητα γιατί σε κάθε βουνό της Ελλάδος σχεδόν υπήρχαν ιερά και σε πολλά έχουν ερευνηθεί αυτά με σημαντικά ευρήματα κατεστράφη ουσιαστικά ο πραγματικός βωμός του Ολυμπίου Διός επάνω στις κορφές του Ολύμπου όπου ανέβαιναν από την Ελληνιστική εποχή, από τα νομίσματα που βρεθήκαν φαίνεται από την εποχή του Αντιγόνου Γονατά ανεβαίνουν άνθρωποι και κάνουνε λατρείες, δηλαδή από τον 3ο αιώνα π.Χ., μέχρι την ώψιμη Ρωμαϊκή Αρχαιότητα. Βρεθήκανε επιγραφές που αναφέρονται στον Ολύμπιο Δία και ένα σωρό άλλα ευρήματα, δεν θέλω να μακρηγορήσω καθόλου.

Αν το ανέφερα αυτό, είναι για να καταλήξω ότι αυτές οι καταστροφές μπορεί να είναι λεπτομέρειες, μικρές λεπτομέρειες μπροστά σε καταστροφή που μπορεί να γίνει στον Ολυμπο, εάν γίνει οποιαδήποτε επέμβαση χωρίς μεγάλη προσοχή. Βέβαια όπως ανέφερε και η κυρία Βαλλιάνου πρώτα - πρώτα η πολιτεία, γιατί πολλοί παραπονεθήκανε ότι η πολιτεία απούσα και λοιπά, έκανε το πρώτο βήμα ήδη, με το να κηρύξει τον Ολυμπο όλο ως αρχαιολογικό χώρο. Αυτό ήταν η πρώτη νομοθετική προϋπόθεση για την προστασία του Ολύμπου. Αυτό σημαίνει κατ' αρχήν, ότι καμία εργασία δεν μπορεί να γίνει εκεί πέρα, εάν δεν υπάρξει έγκριση από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο του Υπουργείου Πολιτισμού.

Αλλά αυτό βέβαια είναι μέσα στο θέμα, αλλά όχι το μόνο σημείο που ήθελα να πω. Το ζήτημα είναι ότι κάθε εργασία που πρέπει να γίνει, πρέπει να ενταχθεί μέσα σε μια μελέτη, που να καθορίσει το σκεπτικό προσέγγισης. Εγιναν ήδη μελέτες, αναφέρθηκε από τον κύριο Χατζήνα, το ενδιαφέρον του το ξέρουμε για τον Ολυμπο και μάλιστα είναι πίσω από την οργάνωση συνεδρίων σημαντικών στην Ελασσόνα, μια σειρά συνεδρίων για τον Ολυμπο, αλλά πρέπει να ξέρουμε ότι για το βουνό αυτό υπάρχει τέτοιο έντονο ενδιαφέρον και ευαισθησία, ώστε όταν έγινε, όπως μου είπε χαρακτηριστικά κάποιος υπάλληλος απ' εδώ από την περιφέρεια, κάποιο έγγραφο προς τις κοινότητες για χρηματοδότηση, μου είπε την φράση για την ακρίβεια, σπάσανε τα τηλέφωνα να μας πουν προσέξτε τι πάτε να κάνετε στον Ολυμπο.

Αλλοίμονο εάν βρεθούμε να κάνουμε εργασίες, που θα επέμβουν άλλοι, διότι τώρα με το χάρτη προστασίας Ευρωπαϊκής Κληρονομιάς υπάρχει πλέον ενιαία νομοθεσία. Να βρεθούν άλλοι να μας υποδείξουν εμάς πως πρέπει να προστατεύσουμε ένα από τα πολυτιμότερα μνημεία που έχουμε ουσιαστικά που είναι ο Ολυμπος.

Λοιπόν, η πρότασή μου είναι ότι θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι θα πρέπει πρώτα απ' όλα, ένα σκεπτικό, μιὰ μελέτη η οποία να είναι διεθνώς αποδεκτή, να προηγηθεί από οποιεσδήποτε επιμέρους μελέτες και το παράδειγμα αυτό που είπαμε με τη μελέτη του κυρίου Δημητριάδη που την έχουμε διαβάσει που αναφέρεται και σε χιονοδρομικό κέντρο, βέβαια δεν λέει η ίδια για το χιονοδρομικό κέντρο αλλά προϋποθέσεις πως να γίνει ένα χιονοδρομικό κέντρο για την οποία μελέτη βέβαια πληρωθήκανε χρήματα του Δημοσίου.

Μα ποιός μας είπε σίγουρα ότι θα γίνει χιονοδρομικό κέντρο προς τον Ολυμπο για να κάναμε τις μελέτες και να γίνουν αυτές οι εργασίες. Θέλω να σας δείξω κάποια σχήματα προτύστερα, επομένως δεν είναι θέμα επιμέρους

εργασίας, παρ' όλο ότι φαίνομαι αρνητικός όπως πολλές φορές δίνεται η εντύπωση αρχαιολόγων, αλλά γι' αυτό ξεκίνησα με το παράδειγμα, διότι αυτές οι καταστροφές μπορεί να είναι ακόμα μεγαλύτερες, αν δεν γίνουν με κάποια βασική προϋπόθεση του σεβασμού του βουνού αυτού. Δεν θέλω να πώ τίποτα περισσότερο αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Ευχαριστούμε τον κύριο Γαλή. Ο κύριος Λιβέρης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ): Μιά παράκληση κατά λάθος σε κάποιο φάκελο μπήκαν οι καταστάσεις των συνεδρών, αν βρείτε αυτές τις καταστάσεις να μας τις αφήσετε. Πιθανόν ο κύριος που τις έχει πάρει να έχει φύγει, ελπίζουμε το απόγευμα να τις φέρουνε. Ευχαριστώ.

ΛΙΒΕΡΗΣ: Κυρίες και κύριοι, θέλω να κάνω μία πολύ μικρή παρέμβαση, σε ότι αφορά κατ' αρχήν τους σκοπούς του συνεδρίου μας και με αφορμή τα όσα είπε ο κύριος Χατζήνας.

Ξέρουμε πολύ καλά ότι αυτή η προσπάθεια δεν είναι η πρώτη για τα θέματα που έχουνε να κάνουνε με τον Ολυμπο, ξέρουμε πολύ καλά ότι έχει γίνει πολύ δουλειά τα παλιότερα χρόνια και μελέτες σημαντικές όπως και του κυρίου Δημητριάδη, η δε Ελασσόνα έχει πρωτοστατήσει σε πάρα πολλές προσπάθειες, για θέματα που έχουνε να κάνουνε με τον Ολυμπο. Αλλωστε απ' αυτές τις προσπάθειες βγήκαν και οι θέσεις που υπάρχουνε σήμερα, που τις είπα αντιδιαμετρικές μερικές φορές και όλα αυτά τα οποία γνωρίζουμε.

Αυτό το ξέρουμε και δεν θέλουμε προς Θεού, να μηδενίσουμε την προσπάθεια κανενός, απλώς πιστεύουμε ότι το σημερινό συνέδριο, θα προσπαθήσει και θέλουμε να προσπαθήσει, να συνθέσει σε ευρύτερη έκταση αυτά τα οποία μέχρι τώρα έχουνε γίνει και όσα εδώ θα γίνουμε βέβαια και θα ακουστούν και θα διαδραματιστούν, για να μπορέσουμε ολοκληρώνοντας και ωριμάζοντας αυτά τα πράγματα, γιατί είναι και θέμα ωρίμανσης όπως είπε κι ο κύριος Παντερμαλής, σήμερα ωριμάσανε οι συνθήκες να προχωρήσουμε ένα βήμα παραπέρα και στη θεώρηση, αλλά βασικά στην υλοποίηση.

Και αυτό είναι το ζητούμενο κι όταν λέμε υλοποίηση είναι οποιουδήποτε επιπέδου, από τη σημερινή μέχρι τώρα, μεστή, μεστότατη διαδικασία, βγήκε αυτό που τελικά περιμέναμε. Οτι πραγματικά υπάρχει γύρω από τον Ολυμπο απ' όλη την περιοχή κι από την πλευρά της Πιερίας, Μακεδονίας και από την πλευρά της Θεσσαλίας τεράστιο υλικό γύρω από τα αρχαιολογικά θέματα. Τεράστιον, το οποίον δεν το ξέρουμε, το οποίο είναι αναξιοποίητο, το οποίον είναι απροστάτευτο, το βασικότερο.

Αρα λοιπόν, να μια πολύ μεγάλη προσφορά είναι αυτή της γνώσης και παραπέρα θα ήταν ακόμη μεγαλύτερη η προσφορά της υλοποίησης κάποιων μέτρων που έχουνε να κάνουνε μ' αυτό το αντικείμενο το οποίον μέχρι τώρα έχει διαπιστωθεί. Θα δούμε από εδώ και πέρα πως θα πάνε οι εργασίες. Ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Υπάρχει κι άλλος ένας κύριος εκεί κι ο κύριος Δεριζιώτης κι άλλος ένας κύριος εκεί, δεν ξέρω τα ονόματά σας λυπάμαι.

ΜΠΡΟΥΤΖΟΣ: Θα ήθελα να μου επιτρέψετε να συστηθώ πρώτα κύριε Μπαρμπούτη, Μπρουτζός Αναπληρωτής Καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης του τομέα Μετεωρολογίας και κλιματολογίας. Και θα ήθελα να μου επιτρέψετε να αντικρούσω την κατηγορία του κυρίου που μίλησε προηγουμένως για τον Μετεωρολογικό σταθμό του Αγίου Αντωνίου.

Δεν τυχαίνει να ξέρω τον κύριο Γαλή νομίζω και ποιά ιδιότητα έχει, αλλά βεβαίως έχω την εντύπωση ότι οι φήμες οι οποίες έχουνε κυκλοφορήσει δεν θα έπρεπε να λεχθούν σ' ένα συνέδριο το οποίο γίνεται για τον Ολυμπο. Κύριε Γαλή ούτε στήλες έχουνε βρεθεί, ούτε βωμοί έχουνε βρεθεί κατά την ανοικοδόμηση

του μετεωρολογικού σταθμού του Ολύμπου, έχουνε βρεθεί ορισμένα κομμάτια πήλινα, τα οποία δεν έχουν καμμία αξία όπως είχανε πει οι αρμόδιοι αρχαιολόγοι που τα είχανε δει και προφανώς δεν ήτανε τίποτα άλλο, παρά κούπες που πίνανε κρασί και τις πετάγανε μετά να κάνουνε σπονδές και σπάγανε.

Δεν έχουνε, συγγνώμη δεν σας διέκοψα κύριε Γαλή, σας παρακαλώ μην με διακόπτετε κι εσείς, και τίποτα δεν απεκρύβει από εκείνη την ανεύρεση και τα νομίσματα τα οποία ανευρέθησαν κι αυτά είναι κάτι πολύ συνηθισμένα, υπάρχουνε κατά κόρον σε όλα τα μουσεία και δεν είναι κάτι το καινούργιο. Τώρα, εάν ο Μετεωρολογικός αυτός Σταθμός λειτουργεί ή όχι. Λειτουργεί και λειτουργούσε πάντοτε.

Το θέμα όμως είναι πως οι πιστώσεις έχουνε ελαττωθεί και αντί να μένει προσωπικό κατά την διάρκεια των ετών, των θερινών μηνών επάνω στον Ολυμπο, επισκεπτόμαστε την περιοχή για μετρήσεις, για παρατηρήσεις σταδιακά ορισμένες ημέρες της θερινής περιόδου, συλλέγουμε τα στοιχεία και φεύγουμε. Ο Σταθμός λειτουργεί και όχι όπως λέτε ότι δεν βρίσκεται σε λειτουργία.

Αυτό που θα ήθελα να τονίσω όμως είναι το εξής, τους βανδαλισμούς που έχει υποστεί το κτίριο αυτό του Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης το οποίο όπως ξέρετε είναι κρατική περιουσία από τους διάφορους κατά καιρό ανθρώπους που σπάνε, μπαίνουνε μέσα και το τι κάνουνε, το τι όργανα έχουνε καταστρέψει και άλλες ασχήμιες έχουνε κάνει καλύτερα να τις πούμε κατ' ιδίαν και όχι από του βήματος αυτού. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Ευχαριστούμε τον κύριο καθηγητή για την αποκατάσταση. Κύριε Γαλή, μισό λεπτό. Θα μου επιτρέψετε να διευθύνω τη συζήτηση; Καθήστε σας παρακαλώ πολύ. Καθήστε σας παρακαλώ πολύ. Ενας άλλος κύριος που ζήτησε το λόγο να έρθει παρακαλώ στο βήμα. Ο κύριος Δεριζιώτης και ο άλλος κύριος εκεί, κι άλλος ένας κύριος εκεί. Κύριε Γαλή σας παρακαλώ μισό λεπτό. Θα σας δώσουμε το λόγο αφού ηρεμήσετε πρώτα, γιατί βλέπω ότι πάμε να, καλή η ζωντάνια όχι όμως.

ΔΕΡΙΖΙΩΤΗΣ: Με τον κύριο Χατζήνα πάντοτε συζητούσαμε, συμφωνούσαμε, μιλούσαμε. Όχι, δεν θέλω να τον θίξω, απλώς έχω τη γνώμη ότι έχει πέσει θύμα μιάς κάποιας παραπληροφόρησης. Διότι ο ναός του Προφήτη Ηλία στο Δρυμό κηρύχθηκε ετοιμόρροπος την παραμονή της κατεδαφίσεως και την ημέρα της κατεδαφίσεως η κήρυξη του αναιρέθηκε.

Εγώ δεν μίλησα βεβαίως ούτε για τους κατοίκους ότι έφταιγαν οι κάτοικοι, κάθε άλλο παρά οι κάτοικοι φταίγανε και το είπα αυτό το πράγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Και στους δυο σας θα μου επιτρέψετε να πω κάτι; Αναδεικνύουμε δευτερεύοντα ζητήματα ως κύρια ενώ ο διάλογός μας έπρεπε να προσανατολιστεί στα κυρίαρχα. Εχω την εντύπωση ότι και το ένα θέμα είναι όχι μικρής σημασίας, αλλά άλλης περίπτωσης συζήτηση κι όχι αυτό το θέμα. Θα σας παρακαλέσω να επικεντρώσουμε στα σοβαρά σημεία του συνεδρίου που είναι ο Ολυμπος γενικότερα και όχι το πρόβλημα αυτό που δημιουργήθηκε. Το ίδιο και για τον κύριο Γαλή και για τον κύριο καθηγητή από εκεί.

ΔΕΡΙΖΙΩΤΗΣ: Και να τελειώσω..

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Τελειώστε αλλά αυτήν την παρατήρηση λάβετε την υπόψη σας.

ΔΕΡΙΖΙΩΤΗΣ: Οτι λίγες βδομάδες πριν ακόμη το γκρεμίσουνε είχαμε πάει ως συνεργείο της Εφορίας για να προβούμε στις στερεώσεις και μας διώξανε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Σύμφωνοι. Ελάτε. Θα μιλήσετε από εκεί; Πείτε μας παρακαλώ ποιός είστε.

ΚΟΝΤΑΞΗΣ: Ηθελα να πω το εξής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Πείτε μας παρακαλώ ποιός είστε.

ΚΟΝΤΑΞΗΣ: Ονομάζομαι Κονταξής Γεώργιος και είμαι αρχαιολόγος στη 15η

Εφορία. Θα ήθελα να πω κάτι προς την κυρία Χατζή - Βαλλιάνου ως προς τις προτάσεις που κάνει για την ανάδειξη του χώρου αυτού ως πάρκου. Θα ήθελα απλώς να την ρωτήσω καθαρά, αν έχει υπόψη της, σε άλλες περιπτώσεις του εξωτερικού αν αυτά τα πάρκα που προφανώς σχετίζονται και με την άμεση προστασία του Ολύμπου έχουν και κάποια έτερη ρύθμιση(δεν ακούγεται)

Και μιιά άλλη ερώτηση που είναι για τα πάρκα, τον κύριο Πετρίδη. Υπάρχει από όσο είναι σε θέση να ξέρω δύο .. πάρκα, μία είναι η περίπτωση που αφορά αρχαιολογικούς χώρους υπαρκτούς όπου γίνονται ανασκαφές και τους οποίους συμμετέχει και ο κύριος Πετρίδης, μολονότι δεν κατάλαβα αν στην περίπτωση του Δίου υπάρχει τέτοιο πρόγραμμα εν εξελίξη.

Και κατά πόσον το δεύτερον, πρέπει να προβληματίσει τους αρμόδιους επιστήμονες, η ίδρυση πάρκων αρχαιολογικών και ταυτόχρονα όχι μόνο αρχαιολογικών, σε διάφορα μέρη του Ολύμπου τα οποία προσφέρονται και σχετίζονται με τα οποία πάρκα...μήπως κατ' ανάγκη μας δημιουργείται η ανάγκη ύπαρξης ενός ήδη ανασκαμμένου χώρου ή τέτοια πράγματα.

Και για να γίνω πιό σαφής, εννοώ ένας μεγάλος χώρος, ο οποίος προσφέρεται ..θα γίνουνε επεμβάσεις όπου οι επεμβάσεις θα είναι επιτακτικές.
ΧΑΤΖΗ - ΒΑΛΛΙΑΝΟΥ: Ναι, να απαντήσω στη πρώτη ερώτηση. Βεβαίως προϋπόθεση ενός αρχαιολογικού πάρκου είναι ο εντοπισμός των αρχαιολογικών θέσεων και η οριοθέτησή τους, η έκτασή τους δεν σημαίνει ότι όλος ο Κάτω Ολυμπος θα είναι αρχαιολογικό πάρκο, αλλά εκείνες οι συγκεκριμένες θέσεις οι οποίες θα προκύψουν από τη μελέτη την οικονομικοαρχαιολογική και βεβαίως η κήρυξή τους σαν αρχαιολογικών χώρων ή φυσικών τόπων υποτίθεται ότι προηγείται. Ήδη υπάρχουν ορισμένες κηρύξεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Και ο κύριος Γαλής.

ΓΑΛΗΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Κύριε Γαλή θερμότατη παράκληση να είστε σύντομος.

ΓΑΛΗΣ: Ναι, συντομότερος θα είμαι. Δεν υπάρχει λόγος να πάρει καμιά μορφή αντέκλισης, απλώς ήθελα να σας πω κύριε Μπρόντζο, όπως ακριβώς είναι το όνομα, οι στήλες βέβαια βρέθηκαν σε θραύσματα, όχι μόνο έχουν βρεθεί αλλά είναι δημοσιευμένες στο αρχαιολογικό δελτίο του έτους 1967, ατυχώς δεν έχω μαζί μου την παραπομπή να σας δώσω τις ακριβές σελίδες και μάλιστα από τους καθηγητές του Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης του τμήματός σας, φαντάζομαι ότι θα είναι το ίδιο τμήμα, τον κύριο Κυριαζόπουλο και τον κύριο Λιβαδά.

Και είναι στήλες, βάθρα από αγάλματα που αναφέρονται ότι υπάρχουν και ίχνη από τα πέλματα και τα νομίσματα που είπα προηγουμένως. Και έχουνε μεταφερθεί, υπάρχουνε αυτά, έχουνε μεταφερθεί στο μουσείο Θεσ/νίκης και τώρα νομίζω είναι στο μουσείο του Δίου τα ευρήματα.

Με την ευκαιρία κάποια απάντηση και στον κύριο Χατζήνα που είπε για τις έρευνες της υπηρεσίας πως δεν είναι τόσο εκτεταμένες όσο έπρεπε, μην ξεχνάτε ότι είναι ελάχιστο προσωπικό και ο προϋπολογισμός της εταιρίας ο ετήσιος είναι λιγότερος από ότι του Δίου και η Εφορία αρχαιοτήτων ας πούμε που προΐσταμαι εγώ να κάνει εργασίες σε τρεις νομούς. Νομό Γρεβενών, Λάρισας και Τρικάλων σε πάρα πολλούς χώρους. Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Ευχαριστούμε τον κύριο Γαλή. Ελάτε εσείς παρακαλώ. Παρακαλώ πείτε μας το όνομά σας και την ιδιότητά σας.

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ: Δημητριάδης, είμαι ο μελετητής που αναφέρθηκε ο κύριος Γαλής. Βεβαίως αύριο που θα κάνω την εισήγησή μου ελπίζω ο κύριος Γαλής να είναι παρών, διότι πιστεύω ότι πραγματικά θα αντιληφθεί ότι τίποτα δεν έγινε προθύστερα.

Και νομίζω ότι ο κύριος Χατζήνας είπε κάτι πολύ σημαντικό που ίσως δεν

προσέξατε. Οτι δηλαδή κολάμε όλοι σ' αυτό που λέμε χιονοδρομικό κέντρο. Υπήρξαν κάποιες προϋποθέσεις οι οποίες εξετάστηκαν, εάν μάλιστα αυτές οι προϋποθέσεις υπήρχανε, έπρεπε να εξεταστεί από μια χωροταξική μελέτη για τη δημιουργία ενός χιονοδρομικού κέντρου.

Η απάντηση που δόθηκε θα σας δοθεί με την εισήγησή μου, αλλά είναι μια πάρα πολύ προσεκτικά διατυπωμένη απάντηση που δεν έχει καμιά σχέση με αυτό που είπατε εσείς. Δηλαδή η πρόταση δεν είναι προθύστερα να μπει χιονοδρομικό κέντρο επειδή εμείς αποφασίσαμε έτσι να γίνει χιονοδρομικό κέντρο, αλλά για να μην πάρω περισσότερο χρόνο σήμερα, ελπίζω να είσαστε εδώ αύριο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Σας παρακαλώ. Ας μην ψάχνουμε για παρεξηγήσεις, νομίζω ότι η ουσία μετράει. Ο κύριος Πετρίδης. Αν υπάρχει κανείς άλλος να δώσει μίαν απάντηση μια και ετέθηκε ένα ερώτημα; Δεν υπάρχει κανείς άλλος και κλείνουμε με τον κύριο Πετρίδη ο οποίος συγκέντρωσε πολλές ερωτήσεις. Φαντάζομαι να είναι ολιγόλεπτος.

(αλλαγή κασέτας)

ΠΕΤΡΙΔΗΣ: ...είναι ότι πως εμπλέκονται οι αρχιτέκτονες με τους αρχαιολόγους ή και οι άλλες επιστήμες, οι οποίες παράλληλα δεν έχουν καμιά δουλειά με τις ανασκαφές κατ' αρχήν. Όμως ένας αρχαιολογικός χώρος, όπως είναι του Δίου μαζί με το μουσείο του, περίπου σε πέντε χιλιόμετρα απόσταση έχουμε τους τύμβους, παράδειγμα, μόνο τους τύμβους, δεν θα πώ τίποτα άλλο, που χαρακτηρίζουν μίαν άλλη εποχή και πολύ μακρινή, πως μπορούμε να κάνουμε την διαδρομή, έχοντας τις ανασκαφικές μαρτυρίες και τα ευρύματα και τι προτείνουμε πλέον και πως θα πλησιάσουμε το χώρο.

Από αρχιτεκτονικής πλευράς, τεχνικής αν θέλετε, προτείνονται, πάντοτε σε συνεργασία με τους αρχαιολόγους και εποπτεύοντες αν θέλετε. Πρέπει για να προσεγγίσουμε τους χώρους, να γίνουνε κάποια έργα για να τα πλησιάσουνε, πρέπει να βρίσκεται κάποιο φυλάκιο, κάποιο κυλικείο, κάποια βερσέ, κάποιες κρύνες.

Η βελτίωση των βοσκοτόπων στο παράδειγμα που έχουμε, και μιλάμε για 10.000 στρέμματα αυτή τη στιγμή, χαρακτηρισμένος σαν χώρος από τη δασική υπηρεσία, που μέσα εκεί βρίσκονται οι τύμβοι και δεν τους πλησιάζει κανείς σήμερα, όμως δίνουν την ιστορία μας από την Κάτω Ελλάδα προς τα επάνω, αυτόχθονα κι όμως και βέβαια αυτό που θα τονιστεί περισσότερο, είναι ότι για να τα πλησιάσουμε και να τα καταλάβουμε, είναι ότι πρέπει να υπάρχουν κάποιοι ακόμη χώροι, που να μας φωτίσουνε και να διαφωτίσουνε, όχι μόνο βλέποντας ένα τύμβο μ' εκείνους τους άγραφους κανόνες παράδοσης που θα χρειαστεί κάποια slides, ένα βίντεο, κάποια έντυπα, που βέβαια θα μας δώσουνε εκείνη την απάντηση, ότι δεν σταματάμε μόνο στο δομημένο περιβάλλον.

Και τι γίνεται μετά απ' αυτό; Που σταματάει λοιπόν η ζωή και που συνεχίζεται; Κι αν πρέπει να μιλήσουμε μ' αυτήν τη γλώσσα ή όχι; Βέβαια δεν θα ήθελα να επεκταθώ, γιατί είναι μεγάλο το θέμα της ανάπτυξης της ιδεολογίας, αν πρέπει να σκεφτόμαστε άλλα πράγματα βλέποντας έναν τάφο κι όχι να μας τρομάζει.

Διότι, δεν θα μπώ σε θέματα ορθοδοξίας, αυτοί είναι οι άγραφοι κανόνες, οι άγραφοι κανόνες της παράδοσης που δεν υφίστανται μέχρι σήμερα, από την Μυκηναϊκή εποχή πως γίνονται οι ταφές και φτάνουμε μέχρι τις μέρες μας. Και ο σκελετός που βλέπουμε, που μας δείχνουν οι αρχαιολόγοι μέσα στους τάφους, τους βλέπουμε να βλέπουν επάνω.

Νοήματα λοιπόν και αξίες, οι οποίες δεν είναι γραμμένοι νομοθετικά, αλλά αναλλοίωτοι μέσα στη παράδοση μπορούμε να τους δούμε μέσα απ' αυτούς τους

χώρους κι όχι μόνο από τους αρχαιολογικούς ανασκαμμένους χώρους, αλλά και ότι έχουμε ορατό, παλιά πέτρινα γεφύρια, ανεμόμυλους, υδρόμυλους, μικρούς οικισμούς και την οργάνωση αυτής της αστικής επικοινωνίας πιστεύω. Αυτά ήθελα περισσότερο να τονίσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (ΜΠΑΡΜΠΟΥΤΗΣ): Ευχαριστούμε τον κύριο Πετρίδη. Η σημερινή συνεδρίαση τελείωσε. Επαναλαμβάνεται το απόγευμα στις 5. Και τώρα έξω στο προθάλαμο υπάρχει κάποιος μπουφές. Ευχαριστούμε πολύ.

ΤΕΛΟΣ ΠΡΩΙΝΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ
